

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI
(TÜRK-İSLÂM EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI**

**İZMİR MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 2027 NO'LU MECMUA-İ ŞUĞUL'ÜN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Betül GÜNEŞ

Ankara
2014

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI
(TÜRK-İSLÂM EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

İZMİR MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 2027 NO'LU MECMUA-İ ŞUĞUL'ÜN
İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Betül GÜNEŞ

Tez Danışmanları

Doç. Dr. Zülfikâr GÜNGÖR

Yrd. Doç. Dr. Recep USLU

Ankara

2014

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI
(TÜRK-İSLÂM EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

İZMİR MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 2027 NO'LU MECMUA-İ ŞUĞUL'ÜN
İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanları: Doç. Dr. Zülfikâr GÜNGÖR

Yrd. Doç Dr. Recep USLU

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

Doç. Dr. Zülfikâr GÜNGÖR

Yrd. Doç Dr. Recep USLU

Prof. Dr. Gülçin YAHYA KAÇAR

Doç. Dr. Abdülmecit İSLÂMOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Yaşar DAŞKIRAN

Tez Sınavı Tarihi : 9/7/2014

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ.....	iv
KISALTMALAR	v
TRANKRİPSİYON ALFABESİ.....	vi
GİRİŞ	1
Araştırmanın Konusu, Alanı ve Kaynakları	1
Araştırmanın Amacı	2
Araştırmanın Önemi	2
Araştırmada İzlenen Metod	3

I. BÖLÜM

Mecmuanın İncelenmesi

1.1 Mecmua-i Şuğul'ün Tanıtımı	7
1.2 Mecmuada Geçen Müzik ve Edebiyat Terimleri	8
1.2.1 Beyit	8
1.2.2 Lâzime	9
1.2.3 Miyân.....	11
1.2.4 Müfred	11
1.2.5 Nakarat.....	12
1.2.6 Nutuk	12

1.3. Mecmuada Geçen Müzik Biçimleri	13
1.3.1 Devr	13
1.3.2 İbtihâl	15
1.3.3 Kasîde	16
1.3.4 Medhiye	17
1.3.5 Mi'raciye	18
1.3.6 Münâcât	18
1.3.7 Nevbe	19
1.3.8 Salât ve Selâm	23
1.3.9 Şuğul	24
1.3.10 Tesbih	25
1.3.11 Tevhid	26
1.4 Mecmuada Makamlar	27
1.5 Mecmuada Eserleri Bulunan Bestekâr ve Güftekârlar	28
1.5.1 Ebussafâ	29
1.5.2 Esad Suud	29
1.5.3 Halil Nablusî	30
1.5.4 Hopçuzâde Hacı şakir Efendi	30
1.5.5 İmam Bûsîrî	31
1.5.6 Manisalı Âsım Molla	33
1.5.7 Mustafa Bekrî	33
1.5.8 Osman	35
1.5.9 Şâdî	35

1.5.10 Şamlı Abdülganî (Abdülganî b. İsmail Nablusî).....	35
1.5.11 Şeyh Mehmed Bekrî	37

II. BÖLÜM

Metin Çevirisi ve Notalar

2.1 Mecmua-i Şuğul'ün Transkripsiyonlu Metni ve Tercümesi	39
2.2 Mecmuadaki Eserlerin Notaları	236
2.3 Alfabetik Güfteler İndeksi.....	237
SONUÇ.....	245
BİBLİYOGRAFYA	248
ÖZET.....	251
ABSTRACT	252
EK: Mecmua-i Şuğul'den Örnek Sayfalar	253

ÖNSÖZ

Yaratılmışların en üstünü kılınan insanın dünya serüveni mûsikî ile başlar, yaşamı boyunca mûsikî ile iç içe devam eder ve mûsikî ile bu âlemden uğurlanır. Bizler için manevî gıda olan mûsikînin tarihi insanın Allah’a hitabı olan duaya dayandırılmaktadır. Bu topraklarda dînî müesseseler olan Cami ve Tekkeler, belli bir döneme kadar dînî mûsikî konservatuarıymışçasına bugün bile olmadığı kadar mûsikînin teori ve pratiğinin öğretildiği - öğrenildiği yerler olagelmiş, tarihimizin en büyük bestekârları ve icracıları bilgi ve becerilerini imam, şeyh, zakirbaşı gibi bu kurumlarda görevli üstadlardan edinmişlerdir. İnceleme konumuz olan, muhtevasında dînî mûsikî biçimlerinden örnekler yer alan bu anonim mecmuanın da Kâdirî dergâhı müntesiplerinden biri tarafından derlendiği tahmin edilmektedir.

İki bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde mecmuayı tanıtıp, mecmuada geçen terimler, biçimler ve bestekâr-güftekârlar hakkında bilgi verdik. İkinci bölümde her sayfada bir eser olacak biçimde, Arapça olan güfteleri transkripsiyon alfabesiyle yeniden yazdık ve transkripsiyon metninin altında güftelerin Türkçe anlamını verdik. Tercüme çalışmasından sonra aynı bölümün devamında mecmuadaki şugullerden notasını tespit edebildiklerimizi günümüz nota yazım anlayışıyla yeniden yazıp alfabetik sıra ile verdik. Alfabetik güfteler indeksi ile bölümü bitirdik. Tezin sonuna mecmuadan sayfa örnekleri ekledik.

Bu çalışmada çok değerli katkıları bulunan kıymetli danışmanlarım Doç. Dr. Zülfikâr GÜNGÖR ve Yrd. Doç. Dr. Recep USLU’ya, mecmuanın Arapça’dan Türkçe’ye çevirisi hususunda yardımını esirgemeyen Dr. Kutbettin EKİNCİ’ye, metinde geçen bazı kelimelerin anlamları noktasında görüşlerine başvurduğum Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ’a ve Dr. Ahmad İsmail’e müteşekkirim.

Betül GÜNEŞ

19 Haziran 2014

KISALTMALAR

A.g.e.	: Adı Geçen Eser
Bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
ç.	: Çoğulu
DİA	: Diyanet İslâm Ansiklopedisi
h.	: Hicrî
Hz.	: Hazret-i
m.	: Mîlâdî
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
No.	: Numara
ö.	: Ölümü
s.	: Sayfa
vr.	: Varak
vs.	: Ve saire
Yay.	: Yayınları / Yayıncılık
yy.	: Yüzyıl

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا (آ)	a (ā)	ط	ṭ
أ	a,e,i,u	ظ	ẓ
ب	b	ع	‘
ت	t	غ	ġ
ث	ṯ	ف	f
ج	c	ق	ḳ
ح	ḥ	ك	k
خ	ḫ	ل	l
د	d	م	m
ذ	ẓ	ن	n
ر	r	و	v,u,ū
ز	z	ه	h
س	s	لا	lā
ش	ṣ	ي	y
ص	ṣ	ع	‘
ض	ẓ		

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu, Alanı ve Kaynakları

Bu araştırmanın konusu İzmir Millî Kütüphanesi'nde bulunan 2027 no.'lu mecmuanın sistematik müzikoloji yöntemiyle incelenmesi olacaktır.

Araştırma, yazma eserdeki 43 varaklık bilgilerle sınırlıdır.

Araştırma, mecmuadaki bilgilerle sınırlandırılmış olmakla birlikte mecmuadaki Dînî Türk Mûsikîsi terimleri, müzik biçimleri, mecmuada yer alan şüğüllerin notaları ile bestekâr ve güftekârları tezin alanına dâhil edilmiştir.

Araştırmanın ana kaynağı İzmir Millî Kütüphanesi'ndeki Mecmua-i Şuğul'dür. Bununla birlikte mecmuada geçen müzik terimleri ve biçimleri için bibliyografyada verilen Türk Mûsikîsi sözlük, ansiklopedi ve bu alanda yazılmış kitaplar ile Lois Ibsen al-Fârûkî'nin *An Annotated Glossary of Arabic Musical Terms* ve Oxford Yayınlarının *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* adlı müzik sözlüklerinden yararlanılmıştır. Notalar için www.trtkulliyat.com, www.sanatmuziginotalari.com internet siteleri ile TRT Ankara Müzik Dairesi Başkanlığı'nın nota arşivinden istifade edilmiştir. Şuğuller konusunda birçok yazma eserin değerlendirildiği, literatürde konuyla ilgili yapılmış tek çalışma olarak görünen Mehmet Emin Altıntop'un *Türk Din Mûsikîsi'nde Arapça Güfteli İlâhiler (Şuğuller)* adlı tezi, pek çok hataları olmakla birlikte, istifade ettiğimiz çalışmalardan biridir. Metin çevisinde ise çoğunlukla www.almaany.com adlı online sözlükten istifade edilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile elde bulunan mecmuadaki dînî mûsikî eserlerinin tespiti, bu eserlerin bestekâr ve güftekârlarının araştırılması, güftelerin Arapça bilmeyenler tarafından okunurluğunun sağlanması, eserlerin tercüme edilerek herkes tarafından anlaşılmasının temini, notalarını tesbit edebildiklerimizin müzikoloji ilkelerine göre yeniden yazılması, eserde yer alan formların günümüz form anlayışıyla uygunluğunun araştırılması, bazıları günümüze kadar gelmiş olan imla hatalarının düzeltilmesi, eserin muhtevasında olup da günümüze kadar ulaşmamış olan eserlerin tespit edilip dînî mûsikî repertuarına kazandırılması hedeflenmiştir.

Araştırmanın Önemi

Güfte mecmualarının Türk Müziği tarihi için önemi açık olmakla birlikte bu alanda yapılan akademik çalışmalar, güfte mecmuası incelemelerinin XX. yy sonlarında başlanmış olduğunu göstermektedir. Ancak bu konuda yapılan çalışmalardan çok azı metot üzerinde durmuştur.¹ Türk Mûsikîsi'nin tarihinin –teori, repertuar, bestekâr-güftekârlar, terminoloji, vs. ile birlikte-ortaya konulması XX. yy'dan önce yazılmış Türkçe, Arapça ve Farsça eserlerin günümüz Türkçesine aktarılıp sistematik müzikoloji yöntemiyle incelenmesiyle mümkündür. Bu açıdan pek çok yazma eser arasında bulunan bu mecmuanın günümüz müzikolojisine kazandırılması önemlidir. Hazırlanan bu araştırma ile genelde Türk Mûsikîsi özelde

¹ Güfte mecmualarını inceleme metodu üzerinde yapılmış bir çalışma için bkz. Recep Uslu, *Türk Müziği Eğitim Tarihinde Güfte Mecmuaları ve İnceleme Esasları Üzerine Tespitler*, Müzikte 2000 Sempozyumu, İst., 2000.

Dînî Mûsikî terminolojisi ve repertuarına yapılan katkıların Türkiye müzik tarihi açısından önemli olduğunu düşünüyoruz.

Mecmua muhtevası çoğunlukla dînî Türk Mûsikîsi biçimlerine ait eserlerin güftelerinden oluşmakla birlikte şiirlerde geçen Abdülkadir Geylânî, Rıfâî, Cibâvî, Bedevî gibi isimlere bakılırsa mecmua, tasavvuf tarihine de ışık tutmaktadır. XIX. yy ortalarında İstanbul'da yazıldığı için hem Osmanlı dönemi dînî Türk Mûsikîsi hem de tasavvuf tarihi için önem taşımaktadır.

Araştırmada İzlenen Metod

Elimizdeki mecmua İzmir Millî Kütüphanesi kataloğunda *Makâmât-ı Şuğul* adıyla kayıtlıdır. Mecmuada sadece şuğul değil Mi'râciye, Münâcât, Kasîde, Medhiye, Salât, Selâm gibi küçük ve büyük formda eserler de kayıtlıdır. Ancak eserlerin büyük çoğunluğunu şuğullerin oluşturması nedeniyle mecmuanın *Mecmua-i Şuğul* olarak yeniden isimlendirilmesi uygun görülmüştür.

Mecmuada eserler, makamlarına göre tasnif edilmiş olup nota, usûl, güftekâr ve bestekâr bilgilerine yer verilmemiştir. Biz bu bilgileri notalarını tesbit ettiğimiz eserlerden ve şuğullerle ilgili daha önce hazırlanmış olan yüksek lisans tezinden² istifade ederek ortaya koymaya çalıştık.

Mecmuanın ilk sayfasında bir fihrist verilmiş, eserler bu fihriste göre sıralanmıştır. Ancak bu fihristte yer alan Bûselik, Araban, Kürdî Hicaz ve Kürdî

² Bkz. Mehmet Emin Altıntop, *Türk Din Mûsikisinde Arapça Güfteli İlâhiler (Şuğuller)*, M.Ü. Sos. Bil. Ens., 1996.

İsfahan makamları eserin içeriğinde mevcut değildir. Buna karşılık boş bırakılmış sayfalar vardır. Daha sonra yazılmak üzere sayfaların boş bırakıldığı düşünülebilir.

Mecmuada güfteler, makam başlığı ya da “diğer” ifadesi kullanılarak alt alta verilmiştir. Bazan hiçbir başlık kullanılmadan sadece bir önceki güfteden ayrıldığı belirtilen bir çizgi kullanılarak yazılmıştır. Bazı sayfalarda çift sütun halinde yazılmış güfteler görülmektedir. Bu durumun sayfa tasarrufu amaçlı yapıldığı düşünülerek araştırmada önce sayfanın sağ sütündeki sonra sol sütündeki güfteler yukarıdan aşağıya doğru sıralanmıştır. Mecmuada bazan beyitler halinde bazan düz satır olarak ama çoğunlukla mısraların alt alta yazılması suretiyle verilen güfteler çalışmamızda kafiyelerine göre beyit, dörtlük ya da tahmis olarak, hiçbir nazım şekline uymayanlar da anlam bütünlüğü gözetilerek verilmiştir.

Mecmuada yer alan eserlerin hepsi Arapça’dır. Yalnızca başlıklar ve Nevbe Usûlü Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır. Kullanılan Arapça, fasih olmayıp konuşma Arapçasıdır. Bu durum metin çevirisi esnasında oldukça zorlanmamıza sebebiyet vermiştir. Zira bilindiği gibi Türkçe’deki tek bir z harfine karşılık Arapça’da üç farklı z harfi (ذ, ز, ظ) ve Türkçe’de z olarak da telaffuz edilen dad (ض) harfi bulunmaktadır. Bu durumda bir kelimenin anlamını bulmak için birden fazla kelimenin yazımı ve anlamı aranmak durumunda kalınmıştır. Mecmuada vr. 1a-32b arasında neredeyse tamamen şuğuller, 32b’den sonra ise diğer müzik biçimlerine ait kayıtlar yer almaktadır. Mecmuada bulunan güftelerin Arapça olması çeviride transkripsiyon yöntemi kullanmayı zorunlu kılmış, kullanılan Oktay New transkripsiyon fontuna ait alfabe girişten önce tablo halinde sunulmuştur.

İki bölümden oluşan çalışmanın I. Bölümünde mecmuada yer alan müzik terimleri ve biçimleri Türkçe ve yabancı kaynaklar kullanılarak irdelenmiş; mecmuada yer alan makamlar, o makamlara ait eser sayılarıyla birlikte mecmuadaki sırasıyla verilmiş; eserleri tespit edilen bestekâr ve güftekârların hayatları hakkında bilgi verilmiştir.

II. Bölümde ise mecmuadaki eserlerin her birine bir sayfa ayırmak suretiyle her sayfada bir eserin transkripsiyonu ve tercümesi verilip tesbit edilen yazım yanlışları dipnotta gösterilmiştir. Bir veya iki mısraı tercüme edilebilen şiirlerin tercümelerine yer verilmemiştir. Notaları tespit edilen eserler, günümüz nota yazım anlayışıyla ilk portede eserlerin usûlü de gösterilerek belirli bir düzenle yeniden yazılmış; erişim kolaylığı sağlamak amacıyla da notalar alfabetik olarak verilmiştir. Mecmuada yer alan şughul ve diğer müzik biçimlerinin notaları için www.sanatzigimotalari.com, www.trtkulliyat.com ve TRT Ankara Müzik Dairesi Başkanlığı nota arşivleri taranmıştır. Şughullerin mecmua ile aynı makamda olanlarının notaları tespit edilmiştir. Alfabetik güfteler indeksi II. Bölümün sonunda verilmiştir. Mecmuadan elde edilen bilgileri özetleyen sonuç kısmından sonra bibliyografyaya yer verilmiş, çalışmanın Türkçe ve İngilizce özetleri ile mecmuadan sayfa örneklerinin verilmesiyle çalışma tamamlanmıştır.

I. BÖLÜM

Mecmuanın İncelenmesi

1.1. Mecmua-i Şuğul’ün Tanıtımı

Eser İzmir Millî Kütüphanesi Yazmalar Kataloğunda *Makâmât-ı Şuğul* adıyla kayıtlı ise de içeriği göz önünde bulundurulduğunda *Mecmua-i Şuğul* olarak isimlendirilmesi daha doğru görünmektedir. Ebatları 187x115 (185x113) mm’dir. Mecmuada 43 varak bulunmaktadır. Sayfalardaki satır sayıları muhtelif olup nesih hattı ile yazılmıştır. Kütüphane fişinde eserin adının altında “anonim” ibaresi vardır. Vr. 1b’de yer alan “Sahib Derviş Mehmed Efendi” yazısı ile fihrist ve güfte kayıtlarındaki hat ve mürekkeplerin aynı olması müstensihinin “Derviş Mehmed (veya Muhammed)” olabileceğini göstermektedir. Mecmuanın ilk sayfasında şöyle bir vakıf kaydı bulunmaktadır:

“Karagümrük kurbunda Muhtesib İskender Bey Mahallesi’nde tarik-i aliyye-i Kâdirîyye’den eş-Şeyh Mustafa Ahî (kezâ) hazretlerinin dergâh-ı şerîfine vakfolunmuştur, 7 Zilkade sene 1282 (12 Mart 1867)

Vakfeden: Bendeleri eş-Şeyh es-Seyyid Emin el-Kâdirî gafarallahu Teâlâ ve li-valideyhi”

Mecmuanın açıkça yazılı bir yazım tarihi bulunmamaktadır. Kapakta görülen vakıf tarihi m. 12 Mart 1867’dir. Vr. 1b’de eserin fihrist kısmının başında Sahib Derviş Mehmed Efendi yazılmış ve h. 1216 (m. 1802) ve h. 1273 (m. 1857) olmak üzere iki farklı tarih düşülmüştür. Derviş Mehmed Efendi’nin 1802-1857 yılları arasında mecmuayı derlediği, mecmuanın 19. yy’ın başlarında yazıldığı tahmin edilebilir.

1.2. Mecmuada Geçen Müzik ve Edebiyat Terimleri

Mecmuada yer alan Müzik ve Edebiyat terminolojisine ait terimler alfabetik sıra ile düzenlenmiş ve araştırma esnasında tesbit edilen hatalar düzeltilmiştir.

Beyit, Müfred ve Nutuk gibi her iki terminolojide ortak kullanılan terimler için hem edebiyat terimleri sözlüklerinden hem de müzik terimleri sözlüklerinden istifade edilmiştir.

1.2.1. Beyit

Beyit, Arapça bir kelime olup *ev* anlamına gelmektedir. Edebî bir terim olarak ise, aynı ölçüde ve anlamca birbirine bağlı iki dizeden oluşan divan şiiri nazım birimine denir. Her beyitin anlamı kendi içinde tamamlanır³. Bu terim mecmuada vr. 4b’de geçmektedir.

Lois Ibsen al-Fârûkî *An Annotated Glossary of Arabic Musical Terms* adlı sözlük çalışmasında beyiti şöyle tanımlamaktadır:

“ 1. Beyit, genellikle birincisi satır ya da sadır, ikincisi mısra ya da acz olarak bilinen iki yarım mısradan oluşur.

2. Şiirin herhangi bir mısraının müzikalleştirilmesi (bestelenmesi). Koro halinde söylenen sözlü ifade.”⁴

Mecmuda terimin yer aldığı güfte, bütünüyle yarım mısralar halinde yazılmıştır. Ancak *beyit* ifadesinin altında yer alan kısım kendisinden önceki ve

³ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara, TDK Yay., 2013, s. 101; Nurkal Kumsuz, *Edebî Terimler Sözlüğü*, Laçın Yay. Kayseri, 2003, s. 25; R. Selçuk Uysal, *Mûsikî Edebiyatı*, Doğu Kitabevi, İst., 2010, s. 129; Ahmet Say, *Müzik Ansiklopedisi*, Başkent Yay., Ankara, 1985, c. 1, s.190.

⁴ Lois Ibsen al-Faruqî, *An Annotated Glossary of Arabic Musical Terms*, Greenwood Press, 1981, s. 35.

sonraki beyitlerden ayrıdır yani onlarla kafiye bütünlüğü yoktur. Müzikal açıdan bakıldığında al-Fârûkî'nin ifade ettiği gibi koro halinde söylenen bir ifade olma ihtimali daha belirgindir.

Vural Sözer, *Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi* adlı kitabında divan şiirinin Klasik Türk Mûsikîsi'ni “derinden etkilemesinden” dolayı mısra ve beyitin Klasik Türk Müziği formlarında önemli bir yer tuttuğunu ifade etmiştir⁵. Oysa güftelerde beyit nazım şekli kullanımının yaygın oluşunu, divan şiirinin Klasik Türk Mûsikîsi'ni “derinden etkilemesi” ile ifade etmek doğru değildir. Beyit, divan edebiyatındaki temel nazım birimidir ve mûsikîde bestelenen eserlerin güfteleri çoğunlukla divan edebiyatından seçilmiştir.

1.2.2. Lâzime

Lâzime (ç. Lâzimât), Türkçe kaynaklarda “Mülâzime” olarak geçen Arapça bir kelime olup sözlükte “*İcrâsı lâzım ve muktezâ olan şey, vacibe, vazife*”⁶ anlamlarına gelmektedir. Mecmuada bu terim vr. 3a, 4a, 12a, 24a, 28a ve 30a'daki eserlerde geçmektedir.

Kâzım Uz, Yılmaz Öztuna ve Vural Sözer'e göre Mülâzime sözlü eserler için kullanılmamakta sadece peşrev, saz semaisi ve oyun havası gibi saz eserleri için kullanılmaktadır⁷. Uz ve Sözer ayrıca Lâzimeyi Teslim ile eşanlamlı vermiştir. Ahmet Say ise Lâzime ile Teslim'in birbirine karıştırılmaması gerektiğini

⁵ Vural Sözer, *Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi*, Remzi Kitabevi, İst, 1986, c. 1, s. 190.

⁶ Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Şifa Yay. İst., 2012, s. 1254.

⁷ Kâzım Uz, *Mûsikî Istılâhatı*, Küğ Yay., Ankara, 1964, s. 45; Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi*, MEB Basımevi, İst., 1974, c. II, s. 55; Vural Sözer, *a.g.e.*, c. 2, s. 519; Vural Sözer, *Müzik Terimleri Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İst, 2012, s. 161.

belirtmiştir.⁸ Mecmuada Lâzime teriminin geçtiği şüğüller sözlü eserlerdir. Al-Fârukî Lâzime'yi *sözlü ya da enstrümantal icranın bölümleri (haneleri) arasında ayrılıklarını belirtmek ve vurgulamak için kullanılan enstrümantal ara fasıl*⁹ olarak tanımlar. Yani ona göre Lâzime hem söz eserlerinde hem saz eserlerinde kullanılan bir terimdir.

Al-Fârukî Lâzime'nin hanelerin bitişini belirtmesine ek olarak bir hane, mısra ya da yarım mısra sonunda soliste dinlenme süresi sağladığını belirttikten sonra Lâzime'nin 7 türü olduğunu söyleyip bunlar hakkında açıklamalara da yer vermiştir.

Mecmuada Lâzime teriminin geçtiği güfteler arasında notası bulunan iki eser tespit edilmiştir. Bunlardan *Bi-rûhi yâ 'azîz Mışrak* adlı şüğülde Lâzime teriminden sonraki güfte ile önceki güfte arasında herhangi enstrümantal kısım bulunmamaktadır. Ancak *Ḳum yâ nedim imlâ vehîm devvir ḳidāḫî* adlı şüğülde al-Fârukî'nin Lâzime tanımında belirttiği gibi önceki ve sonraki güfte arasında müzikal bir kısım bulunmaktadır. Ancak bu müzikal kısım güftede Lâzime teriminden önce ve sonraki güfteler arasında değil, ilk mısradan sonra ve güftenin son kısmından önce yer almaktadır. Her mısradan sonra müzikal bir ara verilip son kısmın nakarat şeklinde söylendiği veya Lâzime terimine kadar olan kısmın notası aynı olduğu için tekrarlanmadığı (notada dönüş işareti yoktur) , sonrasında Lâzime parçası ve güftenin son kısmı ile eserin bitirildiği düşünülebilir. Ancak eserin icra kaydı olmadığı için net bir şey söylemek mümkün değildir.

⁸ Ahmet Say, *Müzik Ansiklopedisi*, c. 3, s. 865.

⁹ Lois Ibsen al-Fârukî, *An Annotated Glossary of Arabic Musical Terms*, s. 157.

1.2.3. Miyân

Miyân (veya Meyân), Farsça bir kelime olup “Orta” anlamına gelmektedir. Mûsikî terminolojisinde Miyân olarak da geçen terim, eserde geçkilerin yapıldığı orta kısmı ifade eder. Dört mısralık bir eserde miyân, üçüncü msradır.¹⁰ Bu terim mecmuada dört yerde vr. 9b, 20a, 23b, 30b geçmiş olup hepsinde de terim anlamına uygun olarak güftelerin 3. mısraını işaret etmek için kullanılmış bir müzik terimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2.4. Müfred

Müfred, Arapça bir kelime olup sözlükte “Tek, yalnız, müteaddid olmayıp birden ibaret olan, bir tek beyit¹¹” anlamlarına gelmektedir. Terim olarak, edebiyatta kafiyele olmayan beyite verilen addır¹². Al-Fârûkî Müfred teriminin *şîirin bir beytini ya da yalnızca bir bölümü olan parçayı (şarkıyı) ifade etmek için* kullanıldığını belirtmektedir¹³.

Eserde bu terim vr. 5a’da geçmiş olup kafiyesi kendisinden önceki iki beyitten farklı olan tek bir beyitin altına yazılmıştır. Verilen tanımlarla eserdeki kullanım örtüşmektedir.

¹⁰ Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, s. 1462; Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi*, c. II, s. 32; Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikîsi Ansiklopedik Sözlüğü*, c. II, s. 57; Kâzım Uz, *Mûsikî Istılâhatı*, s. 44; Vural Sözer, *Mûzik Terimleri Sözlüğü*, s. 154; Vural Sözer, *Mûzik ve Mûzisyenler Ansiklopedisi*, c. 2, s. 496; Ahmet Say, *Mûzik Ansiklopedisi*, c. 3, s. 827.

¹¹ Şemseddin Sami, *a.g.e.*, s. 1406.

¹² Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şîir Bilgisi*, s. 102; Nurkal Kumsuz, *Edebî Terimler Sözlüğü*, s. 162.

¹³ Lois Ibsen al-Fârûkî, *An Annotated Glossary of Arabic Musical Terms*, s. 162.

1.2.5. Nakarat

Nakarat, Arapça نكرة (nakra) kelimesinin çoğulu olup “*Bir şeyin ortasına ritmik olarak vurulmak suretiyle çıkarılan ses*”¹⁴ anlamına gelmektedir. Müzik terminolojisinde güfteli mûsikî eserinde güftenin tekrar eden kısmına *Nakarat* denilmiştir. Murabba bir eserde nakarat 2 ve 4. mısralardır¹⁵. Terim mecmuada vr. 3a, vr. 14b ve vr. 20b’de geçmektedir.

1.2.6. Nutuk

Nutuk, Arapça bir kelime olup “*Söz, kelâm, konuşma*” anlamlarına gelmektedir. Edebîyat terminolojisinde, pîrlerin ve mürşidlerin tarikata yeni giren dervişlere tarikat derecelerini ve tarikat âdâbını öğretmek için söyledikleri şiirlere verilen ad, olarak tanımlanmaktadır¹⁶. Yılmaz Öztuna *nutuk* terimini “Bektaşî nefeslerinin besteleriyle değil, yalnız güfteleriyle inşâdı”¹⁷ olarak açıklamaktadır. Ancak mecmuada nutuk türünde eserlerin yer alması bu türün sadece Bektaşî nefeslerine ait olmadığını göstermektedir.

Elimizdeki yazmada vr. 36b’de Nutk-i Hazret-i Seyyid, vr. 37a’da Nutk-i Seyyid Bedevî, vr. 37b’de Nutk-i Abdulganî Merhum, vr. 38b’de Nutk-i İmam Hüseyin, vr. 39b’de Nutk-i Pîr, başlıkları altında verilmiştir. Buradan nutukların çoğunlukla tarikat büyüklerine ait oldukları sonucu çıkarılabilir, ancak terimin edebî

¹⁴http://www.almaany.com/home.php?language=arabic&word=%D9%86%D9%82%D8%B1%D8%A9&cat_group=1&lang_name=%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A&type_word=0&dspl=0.

¹⁵ Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikîsi Ansiklopedik Sözlüğü*, c. II, s. 94; Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi*, c. II, s. 62; Mahmut R. Gazimihal, *Mûsikî Sözlüğü*, İst., Milli Eğitim Basımevi, 1961, s. 174; Kâzım Uz, *Mûsikî Istılâhatı*, s. 47; Vural Sözer, *Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi*, c. 2, s. 526; Ş.Şeref Çakar, *Türk Müziği Teorisi ve Makamlar*, M.E.B. Yay., Ankara, 2014, s. 31; Ahmet Say, *Müzik Ansiklopedisi*, c. 4, s. 950.

¹⁶ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, s. 348; Nurkal Kumsuz, *Edebî Terimler Sözlüğü*, s. 178.

¹⁷ Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi*, c. II, s. 109; Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikîsi Ansiklopedik Sözlüğü*, c. II, s. 147.

mânâsındaki “tarikat derecelerini ve âdâbını öğretmek için” yazılan bir şiire mecmuada rastlamadık. Vr. 38a ve 42a’da yer alan şiirlerin ve vr. 42b’de bulunan Fatiha-i Şerîf’in başındaki ق harfinin *nutuk* kelimesinin kısaltması olabileceğini tahmin edilmektedir.

Vr. 36b’de yer alan *Fî Hâleti’l-Bu‘di* ve vr. 38a’da yer alan *Aķbele’l-Bedru* ‘*Aleynâ* adlı nutuklar bestelenmiş ve nota arşivlerinde şugul olarak kaydedilmiştir.

1.3. Mecmuada Geçen Müzik Biçimleri

Mecmuada geçen müzik terimleri alfabetik olarak ele alınıp incelenmiş ancak konu dışına çıkmamak için formlarla ilgili geniş bilgilere yer vermekten uzak durulmuş, yalnızca mecmuadaki formların günümüz müzikoloji kaynaklarından edindiğimiz bilgilerle örtüşüp örtüşmediği irdelenmiş ve müzik kaynaklarında tespit edilen bazı hatalar düzeltilmiştir.

1.3.1. Devr

Devr, Arapça bir kelime olup *zaman*, *devir*, *döngü* gibi anlamlarının yanında *mûsikî parçası*, *beste* anlamlarına da gelmektedir¹⁸. Mûsikî terminolojimizde “Günümüzde kullanılmayan bir usûl” olarak tanımlanmaktadır¹⁹. Yine bu terimin

¹⁸http://www.almaany.com/home.php?language=english&word=%D8%AF%D9%88%D8%B1&langname=Arabic&type_word=2&dsp=0.

¹⁹ Kâzım Uz, *Mûsikî Istilâhatı*, s. 18; Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikîsi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi*, Ank., Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., 2000, c. I, s. 89; Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikîsi Akademik Sözlüğü*, Ankara, Orient Yay., 2006, c. I, s. 227.

eski nazariyatçılarca “ölçü” ankasında kullanıldığı bildirilmiştir²⁰. Ancak mecmuada usûllere yer verilmemiştir. Terim, vr. 3a, 5b, 12a, 14b, 20b, 22b, 26a, 28a ve vr 30a’daki eserlerde geçmekte olup güfte aralarında kullanılmıştır. Bu da Devr’in terminolojimizde yer almayan başka bir anlamı olduğunu hissettirmektedir. Al-Fârukî terimin *usûl* anlamı dışında bir başka tarifini de vermektedir:

*“Devr: Özellikle Mısır’da yaygın Mezheb, Devr ve Kaflle olmak üzere üç bölümden meydana gelen sözlü müzik biçimidir. Muvaşşah’a benzer fakat şiir muhtevasında daha ziyade Arapça günlük konuşma dilinden yararlanır. Terim, en aşağı 15. yy’dan beri bu anlamda kullanılmaktadır.”*²¹

Al-Fârukî’nin yaptığı bu tanımdan anlaşıldığına göre Devr başlı başına bir biçimdir. Ancak mecmuada ayrı bir biçim olarak yer almayıp şughul biçimindeki eserlerin içine kısa parçalar olarak ilave edilmiş olduğu görülmektedir.

Mecmuada notasını tespit ettiğimiz *Bi-rûhî yâ ‘azîz Mısrak, İn rumte tuhyâ bi-‘azmi’l-mekînî, Kıf bi’t-tulûlî, Kûlû şey’en li’llah yâ ibne’l-esyâd, Sir bî ile’l-atlâli min cânibi’l-ğarbî, ‘Ucnahve’l-ħimâ vādî ve ħāyyi ehli veydî* adlı eserlerde şughulün bütün güftelerinin ve nakarat kısmının notası var iken Devr bölümlerinin notası bulunmamaktadır. Devr başlığı altında yer alan güfte kısımlarının notada yer almaması, bu kısımların solist tarafından serbest okunuyor olması ihtimalini düşündürmektedir.

²⁰ İsmail Baha Süreşan, *Dînî Türk Müsîkîsi’ne Giriş*, TRT Merkez Müzik Dairesi Yay., 1972, s. 41.

²¹ Lois Ibsen al-Faruqî, *An Annotated Glossary of Arabic Musical Terms*, s. 58.

Mecmuada “devr” başlığı altında yazılan şiirlerin konuşma havası içinde yazılmış olması al-Fârukî’nin devr tanımındaki “Arapça günlük konuşma dilinin kullanıldığı” ifadesine uygundur.

1.3.2. İbtihâl

İbtihâl, Arapça bir kelime olup “*tazarru ve niyâz*” anlamlarına gelmektedir.²² Mecmuada terim vr. 34b’de geçmektedir. Türkçe müzik kaynaklarında “İbtihâl” terimine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Oxford The New Grove Dictionary of Music and Musicians adlı müzik ansiklopedisinde Tevşih ile eşanlamli olarak verilen terim “*Bayramlarda, âyinlerde ya da cami açılışı gibi özel hadiselerde dînî şiirsel metinlerin doğaçlama olarak bir kişi tarafından usûlsüz ve eşliksiz icrâ edilmesidir*²³” şeklinde açıklanmaktadır. Al-Fârukî ise İbtihâli “*Tasavvufî zikir âyinlerinde ilâhi icrasıyla Allah’a niyaz*”²⁴ şeklinde tanımlamıştır. Burada İbtihâl ile ilgili olarak iki farklı tanım yer almaktadır. The New Grove Dictionary’de terim serbest okunan müzik biçimi olarak tanımlanırken al-Fârukî’nin tanımından güftesi yakarış ifade eden İlâhi biçimli eserlerin kastedildiği görülmektedir. Güftenin Kasîde nazım biçiminde yazılmış olmasına bakarak mecmuadaki eserin, The New Grove Dictionary’de belirtildiği gibi, usûlsüz ve eşliksiz olarak icra edilen bir müzik biçimi olduğunu söylemek mümkündür. Her iki tanımın ortak noktası İbtihâl’in tasavvufî âyinlerde kullanılan bir müzik biçimi oluşudur.

²² Şemseddin Sami, *Kâmûs-i Türkî*, s. 21.

²³ Eckhard Neubauer, Veronica Doubleday, “*Islamic Religious Music*”, www.oxfordmusiconline.com.

²⁴ Lois Ibsen al-Fârukî, *An Annotated Glossary of Arabic Musical Terms*, s. 103.

Terimin ibtihâliye olarak yer alması müennes salât ve kasîde kelimeleriyle tamamlanmış olmasından yani Arapça gramerine göre sıfat-mevsuf uyumundan kaynaklanmaktadır.

1.3.3. Kasîde

Kasîde, Arapça “*Kastetmek, yönelmek*” anlamına gelen **قصد** (ka-sa-da) fiilinden türetilmiş bir kelime olup belli bir amaçla yazılan şiir anlamına gelmektedir. Türk Edebiyatında beyit nazım şekli kullanılarak övgü amacıyla yazılan ve 6 bölümden oluşan uzun şiirlere verilen addır²⁵. Mûsikî terminolojimizde, usûlsüz okunan dînî içerikli kasideler de aynı isimle anılmaktadır. Kasidelerin özellikle Dînî Türk Mûsikîsi’nde usûlsüz fakat makamla okunan Kasîde nazım biçiminde yazılmış şiirlerin de aynı isimle adlandırılmasının zaman zaman yanlış anlaşılmalara sebep olduğuna dikkat çekilmektedir²⁶.

Dînî Türk Mûsikîsi’nin büyük müzik biçimleri arasında yer alan Kasîdelerden hem Cami hem Tekke Mûsikîsi’nde istifade edilmektedir. Kaside okuyan kişilere Kasîde-hân denilmektedir²⁷.

Mecmuada iki adet Kasîde biçiminde esere rastlanmaktadır. Bunlardan bir tanesi vr. 34b’de verilen Kasîde-i İbtihâliye’dir. Esere aynı zamanda Salât-ı İbtihâliye de denilmiştir. Eserde Peygamberimiz (sav) ve tasavvuf büyüklerine övgü

²⁵ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, s. 122; Nurkal Kumsuz, *Edebî Terimler Sözlüğü*, s. 114 vd.; R. Selçuk Uysal, *Mûsikî Edebiyatı*, s. 137; Cemâl Anadol – Şenol Gürcanlı, *Türk Din ve Tasavvuf Mûsikîsi*, İst., Melda Yay., 1984, s.16.

²⁶ Recep Uslu, “*Kaside-i Bürde’nin Besteleri*”, https://www.academia.edu/7064566/Kaside-i_Burde_Besteleri_2014, s. 2.

²⁷ Prof. Dr. Alaeddin Yavaşca, *Türk Mûsikîsi’nde Kompozisyon ve Beste Biçimleri*, Türk Kültürüne Hizmet Vakfı, İst., 2002, s. 645; İsmail Hakkı Özkan, “Kasîde”, *DİA*, c. 24, s. 566; Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikîsi Ansiklopedik Sözlüğü*, c. I, s. 440-441; Prof. Dr. Gülçin Yahya Kaçar, *Türk Mûsikîsi Rehberi*, Maya Akademi, Ankara, 2012, s.321; Prof. Dr. Gülçin Yahya Kaçar, *Türk Mûsikîsi Üzerine Görüşler (Analiz ve Yorumlar)*, Maya Akademi, Ankara, 2012, s. 227; Ş.Şeref Çakar, *Türk Müziği Teorisi ve Makamlar*, s. 33; Ahmet Şahin AK, *Türk Din Mûsikîsi*, Akçağ Yay., Ankara, 2009, s. 151.

ve salât ifadeleri yer almaktadır. Eserin hem Kasîde hem de Salât olarak isimlendirilmesinin sebebi kaside biçiminde yazılmış bir Salât olmasındandır. Güftenin bitiminde “Mustafa Bekrî hüsn-i kabul bekler” ifadesi yer almaktadır. Buna dayanarak güftenin Mustafa Bekrî’ye ait olduğunu söylemek yanlış olmasa gerektir. Güftenin başında “Makâmât-ı Segâh” ifadesi bulunmaktadır. Buradaki çoğul “Makâmât” ifadesiyle Segâh makamının genişleme ve geçkilerinin kastedildiğini düşünüyoruz. Bir diğer kaside ise vr. 35b’de verilen İmam Bûsîrî’ye ait Kasîde-i Bürde’dir. Eserin başında Makâmât-ı Hüseyinî ifadesi vardır. Buradan da eserin Hüseyinî makamında, makamın geçkileriyle ve genişlemeleriyle icra edildiği anlamak mümkündür. Recep Uslu günümüze gelen bir Kaside-i Bürde notasından bahsetmektedir.²⁸

1.3.4. Medhiye

Medh (ç. Medâih), Arapça bir kelime olup “Övgü” anlamına gelmektedir. Edebî terim olarak *Medhiye*, kasidenin bölümlerinden biri olup kasidenin sunulduğu kişinin övüldüğü bölümdür²⁹. Mûsikî terimi olarak ise dînî merâsimlerde ve tasavvufî âyinlerde icra edilen Allah’ı, Peygamber’i veya bir şahsı öven şiir ya da ilâhilere verilen addır³⁰. Terim mecmuada üç yerde (vr. 36a, 37a, 41a) geçmektedir.

Terimin vr. 36a’da terim *Medhiye-i Metâvî* şeklinde tamlama olarak yazıldığına da rastlanmıştır. Bu tamlamada görülen “Metâvî” kelimesi vr. 41b’deki

²⁸ Bkz. Recep Uslu, “*Kaside-i Bürde’nin Besteleri*”, https://www.academia.edu/7064566/Kaside-i_Burde_Besteleri_2014.

²⁹ R. Selçuk Uysal, *Mûsikî Edebiyatı*, s. 137; Nurkal Kumsuz, *Edebî Terimler Sözlüğü*, s. 142.

³⁰ Lois Ibsen al-Fârûkî, *An Annotated Glossary of Arabic Musical Terms*, s. 162; Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi*, c. II, s. 16; Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikîsi Ansiklopedik Sözlüğü*, c. II, s. 32; Vural Sözer, *Mûzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi*, c. 2, s. 492; Ahmet Say, *Mûzik Ansiklopedisi*, c. 3, s. 806.

eserin başında da bulunmaktadır. Vr. 42a'da ise güftenin başında ط ifadesi yer almaktadır. Bu harflerin Metâvî kelimesinin kısaltması olarak kullanılmış olması muhtemeldir. Metâvî, Arapça bir kelime olup “*Dâhil, iç*” anlamına gelmektedir³¹. Mecmuada yer alan *Medhiye-i Metâvî* tamlaması “İçten gelen, samimi medhiye” şeklinde anlaşılabilir.

1.3.5. Mi'raciyye

Mi'raciyye, Arapça “*H. Muhammed (sav)'in Mekke'den Kudüs'e, oradan Hak Teâlâ katına yükselişini*” ifade eden Mi'rac kelimesinden türetilmiş olup, Efendimiz (sav)'in Mi'racını konu edinen şiirlere verilen addır³². Bu şiirlerin bestelenmiş şekli de Dînî Türk Mûsikîsi terminolojisinde aynı isimle anılmaktadır. Mûsikîmizin büyük beste biçimleri arasında yer alan Mi'raciyyeler, Mi'rac gecesinde Cami ve Tekkelerde icra edilmektedir³³. Türk Mûsikîsi'nde notası bilinen bir Mi'raciyye örneği vardır, güftesi ve bestesi Nâyi Osman Dede'ye aittir. Bu eserin güftesi Türkçe'dir. Mecmuada vr. 42a-43b'de yer alan Mi'raciye'nin sözleri Arapça'dır. Eserin notası olmamakla beraber mecmuada dergâhda icra edilen eserlere yer verilmiş olmasından yola çıkarak bu Mi'raciye'nin besteli okunduğu

³¹http://www.almaany.com/home.php?language=arabic&word=%D9%85%D8%B7%D8%A7%D9%88%D9%8A&cat_group=1&lang_name=%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A&type_word=0&dspl=0.

³² Nurkal Kumsuz, *Edebî Terimler Sözlüğü*, s. 153.

³³ Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi*, c. II, s. 32; M. Ekrem Karadeniz, *Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 1965, s. 162; İsmail Baha Süreksan, *Dînî Türk Mûsikîsi'ne Giriş*, s. 63; Prof. Dr. Alaeddin Yavaşca, *Türk Mûsikîsi'nde Kompozisyon ve Beste Biçimleri*, s. 701; İsmail Hakkı Özkan, *Türk Mûsikîsi Nazariyatı*, İst., Ötüken Neşriyat, 2011, s. 102; Prof. Dr. Gülçin Yahya Kaçar, *Türk Mûsikîsi Rehberi*, s.319; Prof. Dr. Gülçin Yahya Kaçar, *Türk Mûsikîsi Üzerine Görüşler (Analiz ve Yorumlar)*, s. 234; Ş.Şeref Çakar, *Türk Müziği Teorisi ve Makamlar*, s. 33; Cemâl Anadol – Şenol Güranlı, *Türk Din ve Tasavvuf Mûsikîsi*, s. 18; Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikîsi Ansiklopedik Sözlüğü*, c. II, s. 56; Ahmet Şahin Ak, *Türk Din Mûsikîsi*, s. 134; Bayram Akdoğan, *Türk Din Mûsikîsi Dersleri*, Bilge Ajans&Matbaa, Ankara, 2010, s. 247; Vural Sözer, *Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi*, cilt 2, s. 501; Vural Sözer, *Müzik Terimleri Sözlüğü*, s. 156; Ahmet Say, *Müzik Ansiklopedisi*, c. 3, s. 827.

anlaşılmaktadır. Böylelikle nota arşivlerinde görülmeyen, Osmanlı dönemi mûsikî tarihine ait güftesi Arapça bir Mi'râciye tespit edilmektedir.

1.3.6. Münâcât

Münâcât, Arapça bir kelime olup “İçten konuşma, gizli ve samimi sohbet” anlamına gelmektedir. Türk Edebiyatı’nda muhtevası Allah’a yakarış olan şiirlere *Münâcât* denilmektedir³⁴. Mûsikî literatüründe bu şiirlerin bestelenmiş olanları aynı isimle adlandırılır. Mûsikî geleneğimizde münâcâtlar “*Ramazan Bayramlarında teravih namazlarından sonra minarelerde müezzinler tarafından okunurdu*”³⁵. Ramazan’ın dışında Perşembe’yi Cuma günlerine bağlayan gecelerde yatsı ezanından evvel okunduğu gibi Cuma günleri öğle ezanından evvel ve diğer dînî günlerde de minarelerde okunurdu. Usûlsüz icra edilen bu eserler, Dînî Türk Mûsikîsi’nin büyük formda eserleri arasında yer alır³⁶.

Mecmuada vr. 33b’de iki, vr. 34b’de bir tane olmak üzere üç tane Arapça Münâcât örneği yer almaktadır.

1.3.7. Nevbe

Nevbe, Arapça bir kelime olup “Sıra, devir, zaman” anlamlarına gelmektedir. Müzik terimi olarak tekke ve dergâhlarda bendir, mazhar, halîle, kudüm gibi vurmali

³⁴ Nurkal Kumsuz, *Edebî Terimler Sözlüğü* s. 163.

³⁵ M. Ekrem Karadeniz, *Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları*, s. 161.

³⁶ Prof. Dr. Alaeddin Yavaşca, *Türk Mûsikîsi’nde Kompozisyon ve Beste Biçimleri*, s. 624; Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi*, c. II, s. 55; Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikîsi Ansiklopedik Sözlüğü*, c. II, s. 85; İsmail Hakkı Özkan, *Türk Mûsikîsi Nazariyatı*, s. 103
Cemâl Anadol – Şenol Güranlı, *Türk Din ve Tasavvuf Mûsikîsi*, s. 17; Prof. Dr. Gülçin Yahya Kaçar, *Türk Mûsikîsi Rehberi*, s. 321; Prof. Dr. Gülçin Yahya Kaçar, *Türk Mûsikîsi Üzerine Görüşler (Analiz ve Yorumlar)*, s. 234; Ahmet Şahin AK, *Türk Din Mûsikîsi*, s. 83; Bayram Akdoğan, *Türk Din Mûsikîsi Dersleri*, s. 234, Ahmet Say, *Müzik Ansiklopedisi*, c. 3, s. 865; Vural Sözer, *Müzik Terimleri Sözlüğü*, s. 161.

sazlar eşliğinde kaside, şuğul, medhiye formlarıyla icra edilen âyinlere verilen addır. Daha çok Kâdirî, Rifâî, Bedevî, Desûkî ve Sa'dî tarikatlarına has bir bir tören olan nevbe dergâhın âyin günü, Ramazan ve Kurban bayramları, kandil geceleri, hilâfet merasimi, nikâh akdi, sünnet düğünü, bed'-i besmele cemiyeti gibi özel günlerde icra edilirdi³⁷.

Mecmuada vr. 32a'da Nevbe Usûlü başlığı altında üç fasıl halinde Nevbe'nin yapılışı anlatılmıştır:

Birinci Fasıl :

Bu fasılda evvela aşağıda yazıldığı gibi Efendimiz (sav)'e şu şekilde salavât okunur:

Elfu elfi şalâtin elfu elfi selâm 'aleyke yâ resûlallâh 'aleyke yâ hâbîballâh 'aleyke yâ halîlallâh 'aleyke yâ nebiyyallâh 'aleykum yâ enbiyâa'llâh seyyidi'l murselîn 'aleynâ ve 'âfinâ âmîn ve'l-ḥāmdü li'llâhi Rabbi'l-âlemîn

İkinci Fasıl :

Bu fasıl *Şey'en li'llâh* ifadesiyle başlamaktadır. Bu ifadeyle vr. 36a'da Nevbe Usûlü başlığı altında yer alan, tarikat büyüklerinin isimlerinin de zikredildiği bölümün okunmasının kastedilmiş olması muhtemeldir. Fasıl *Eyâ Nahve'l-Hânî, Selâmî 'Ala Ehl* ve *Ṭâli'u'l-Efrâḥ* adlı üç Uşşak şuğulle devam eder. Sonra Sabâ makamına

³⁷ Sureya Agayeva, "Nevbe", *DİA*, c. 33, s. 37-38; Prof. Dr. Alaeddin Yavaşca, *a.g.e.*, s.697; Ahmet Şahin AK, *a.g.e.*, s.152.

geçilir ve sırasıyla *Allāh Allāh Rabbenā ve'l-Bāzu'l-Eşheb Şeyhunā*³⁸, *Aḥbābī Yā Aḥbābī, el-İdu'l-Ekber, Li'n-Nāsi 'İdūn, 'Arric Yā Hādī, Kad Fetehāllāhu* şugulleri okunur. Segâh makamında *İsmāḥ yā şāḥi* adlı şugulden sonra vr. 36a'da verilen *Şey'en li'llāh, Hayyāh Hayyāh, Yā 'İbādallāh* zikirleri okunur. Selām ve Tevhid ile fasıl nihayet bulur.

Üçüncü Fasıl :

Bu fasılda yine salavât okunur. *Eş-şalātu (birlikte) 'aleyke yā enbiyāa'llāh* ifadesinden anlaşıldığına göre nevbeyi idare eden şeyh ya da zâkirbaşının *es-salât* demesiyle hep birlikte salavât okunmaktadır. Yine hep birlikte Evc makamında okunan salavâtla fasıl sona erer.

Sureya Agayeva, Nevbe'nin ayrıntılı bir tarifini yapmıştır³⁹. Buna göre Kâdirî âyinlerinde olduğu gibi Nevbe'ye de oturularak başlanır. Nevbe, şeyhin “el-Fatiha” demesiyle başlar. Bundan sonra vurmalı sazlar giderek hızlanan bir ritm icra ederler. Bu da yine şeyh efendinin “el-Fatiha” demesiyle sona erer. Bundan sonra Nevbe Salâtı adı verilen salât, Rast makamında okunur. Mecmuada ise yukarıda görüldüğü gibi nevbenin birinci faslında sadece salât yer almaktadır.

Agayeva'nın anlatımında ikinci bölüm kıyâmî vaziyette devam eder. Bu bölümde “Ṭale'a'l-Bedru 'Aleynā” adlı şugul, Kaside-i Bürde'den bir bölümün ardından sonra Fatiha sûresi ve salavât okunur. Zâkirbaşının okuduğu na't, münâcât

³⁸ Bu şugul mecmuada yer almamaktadır.

³⁹ Bkz. Sureya Agayeva, “Nevbe”, *DİA*, c. 33, s. 37-38

veya değişik makamlarda okunan ilâhilerle bölüm tamamlanır. Mecmuada ise tamamen farklı bir usûl izlenmiş olup bu fasılda Uşşak, Segâh, Sabâ makamında şugullerle; zikir, selâm ve tevhid bölümleri yer almaktadır. Tevhid, Agayeva'nın anlatımında üçüncü fasılda yer alır. Yine mecmuada ikinci fasılda icra edilen şuguller, onun anlatımında üçüncü fasıldadır. Şugul ve ilâhilerden sonra Fatiha sûresi ve salâvatlar okunur ve nevbe enstrümanları kaldırılır. Üçüncü fasıl şeyhin okuduğu tevhid-i şerif ile sona erer. Mecmuada ise üçüncü fasılda sadece salât okunur. Görüldüğü gibi Agayeva'nın nevbesi ile mecmuada yer alan icra bir birinden farklıdır.

Mecmuada Nevbe usûlünün ardından *Taglebî Usûlü* başlığı altında bir usûl daha verilmiştir. Bu usûlde *Ğad Feteğâllâhu* şugulünden sonra vr. 35a'da Makâmât-ı Taglebî başlığı altında verilen *Şey'en li'llâh yâ Ebû Tağlû Şey'en li'llâh Yâ Şeybânî Yâ Seyyid Ahmed Yâ Rıfâ'î Yâ Ebu'l-İlmiye* zikri Isfahan makamında düyek usûlüyle okunur. *Lâ Teşrabû Min Ğâmrî* kısmına gelindiğinde usûl Yürük vurulur. Bundan sonra Segâh makamında eserlerle icra devam eder. Görüldüğü kadarıyla bu usûl, nevbenin aynısı olup sadece ikinci fasılda farklı bir yol izlenmiştir.

Yılmaz Öztuna ve Ahmey Say'ın müzik ansiklopedileri ile Vural Sözer ve al-Fârûkî'nin müzik sözlüğünde tasavvufî nevbe yer almamaktadır.

1.3.8. Salât ve Selâm

Salât (ç. Salavât), Arapça bir kelime olup “*Dua, Allah’tan yardım isteme*” anlamına gelmektedir. İbtihâl ile eşanlamlıdır⁴⁰. Selâm da Arapça bir kelime olup sözlükte “*Barış, emniyet, selâmlaşma*” anlamlarına gelmektedir. Salât, Hz. Peygamber (sav)’e Allah’tan rahmet dileme, şefaât isteme, ona, ailesine ve ashâbına övgü ve dua cümleleri içeren Arapça ifadelere denilmektedir. Türkçe’de “salâ” olarak da ifade edilen kelimenin, çoğulu olan “salavât” şeklindeki kullanımı yaygın olmakla beraber aynı mânâyı ifade eden “selâm” kelimesi ile birlikte “*Salât ü Selâm*” şeklinde kullanımı da mevcuttur. Dînî mûsikînin küçük formda eserleri arasında yer alan salâtlar besteli veya serbest, usullü ya da usûlsüz olarak Cami ve Tekke Mûsikîsi’nde okunmaktadırlar⁴¹.

Mecmuada vr. 32b’de bir tane *Selâm*, ayrıca iki adet salât bulunmaktadır. Salâtlardan biri vr. 34b’deki Salât-ı İbtihâliye’dir. Güftenin bitiminde “Mustafa Bekrî hüsn-i kabul bekler” mısraından güftenin Mustafa Bekrî’ye ait olduğu anlaşılmaktadır. Güftenin başında “*Makâmât-ı Segâh*” ifadesi bulunmaktadır. Diğeri ise vr. 35a’da Salât-ı Kebîr olarak adlandırılmış olan, eserin sonundaki “*Halîlun Nâblusî yertecî’r-rizâ bi’l-ma’nâ ve’l-ğudsî ve’l-beyti’l-ğarâm*” mısraından güftesinin Halil Nablusî’ye ait olduğu tahmin edilen, başında “*Irak Makâmât*” ifadesi bulunan salâttır. Buradaki çoğul “Makâmât” ifadelerinden salâtların icrası esnasında

⁴⁰http://www.almaany.com/home.php?language=arabic&word=%D8%B5%D9%84%D8%A7%D8%A9&lang_name=English&type_word=0&dspl=0.

⁴¹ Prof. Dr. Alaeddin Yavaşca, *Türk Mûsikîsi’nde Kompozisyon ve Beste Biçimleri*, s. 629; M. Ekrem Karadeniz, *Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları*, s. 164; Yılmaz Öztuna, *a.g.e.*, c. II, s. 255; İsmail Baha Süreksan, *Dînî Türk Mûsikîsi’ne Giriş*, s. 61; İsmail Hakkı Özkan, *Türk Mûsikîsi Nazariyatı*, s. 103; Ş.Şeref Çakar, *Türk Müziği Teorisi ve Makamlar*, s. 30; Cemâl Anadol – Şenol Güranlı, *Türk Din ve Tasavvuf Mûsikîsi*, s. 15; Prof. Dr. Gülçin Yahya Kaçar, *Türk Mûsikîsi Rehberi*, s. 322; Ahmet Şahin AK, *Türk Din Mûsikîsi*, s. 83; Bayram Akdoğan, *Türk Din Mûsikîsi Dersleri*, s. 221; Vural Sözer, *Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi*, c. 2, s. 669; Vural Sözer, *Müzik Terimleri Sözlüğü*, s. 207.

segâh ve *ırak* makamlarının genişleme ve geçkilerinin kastedildiğini tahmin edilmektedir.

1.3.9. Şuğul

Şuğul, Arapça bir kelime olup “ *İş, meşguliyet*” anlamına gelmektedir. Mûsikîmizde güftesi Arapça olan ilâhilere verilen özel bir terim olarak yer edinmiştir⁴². M. Ekrem Karadeniz’e göre “*İlâhi biçiminin özelliklerini taşımakla beraber sanat bakımından İlâhilere göre daha basit, hafif ve hareketli eserlerdir. Usûlleri çoğunlukla Düyek ve Sofyan olup tekkelerde zikir sırasında okunur.*”⁴³ şeklinde tarif edilmektedir. Elimizdeki mecmuada notalarını bulabildiğimiz eserlerin pek çoğunun usûlünün Düyek veya Sofyan oluşu Karadeniz’in verdiği bilgiyi doğrulamaktadır. Al-Fârukî şuğul güftelerinde “*anlamsız heceler ve basmakalıp sözlerin*”⁴⁴ biraraya getirilerek kullanıldığını ifade etmektedir. Mecmuada yer alan şuğullerde, al-Fârukî’nin açıklamasına uygun olarak, bazan güftenin bir kısmında bazan tamamında bu şekilde anlamsız ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Vr. 10a’da bulunan *Beyne bânâtu’r-revâbî* ve vr. 17a’da bulunan *Zî’l-hayyi fî’l-mu‘cizi* gibi şuğuller bu şekilde güfte kullanımına örnek gösterilebilir. Kâzım Uz ise şuğul güftelerinin Allah’ı vafeden ve Peygamber Efendimiz (sav)’i medheden nitelikte olduğunu söylemişse de⁴⁵ şuğul güfteleri sadece bunlarla sınırlı değildir.

⁴² Yılmaz Öztuna, *a.g.e.*, c. II, s. 361; İsmail Baha Süreksan, *Dînî Türk Mûsikîsi’ne Giriş*, s. 63; Prof. Dr. Alaeddin Yavaşca, *a.g.e.*, s.676; İsmail Hakkı Özkan, *a.g.e.*, s.103;Ş. Şeref Çakar, *a.g.e.*, s. 32; Cemâl Anadol – Şenol Gürcanlı, *a.g.e.*, s. 19; Prof. Dr. Gülçin Yahya Kaçar, *Türk Mûsikîsi Rehberi*, s. 323; Ahmet Şahin AK, *a.g.e.*, s.151; Bayram Akdoğan, *a.g.e.*, s. 263; Vural Sözer, *Mûzik ve Mûzisyenler Ansiklopedisi*, c. II, s. 753; Vural Sözer, *Mûzik Terimleri Sözlüğü*, s. 230.

⁴³ M. Ekrem Karadeniz, *Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları*, s. 167.

⁴⁴ Lois Ibsen al-Fârukî, *An Annotated Glossary of Arabic Musical Terms*, s. 311.

⁴⁵ Bkz. Kâzım Uz, *Mûsikî Istılâhatı*, s. 68.

Şuğulün tanımıyla ilgili olarak incelediğimiz kaynakların pek çoğunda Şuğullerin Türkler tarafından bestelenmiş eserler olduğu ifadesi yer almaktadır. Oysa bugün mevcut şuğullere baktığımızda pek çoğunun bestekârının bilinmediğini görmekteyiz. Bu terimin ve bu biçimin ne zaman mûsikîmize girdiğine dair de elimizde herhangi bir bilgi yoktur.

“Şuğul” terimini taşıyan notasına ulaşabildiğimiz bazı eserlerin başında ve konuyla ilgili bazı yazılarda terimin *Şuul* ya da *Şuûl* gibi yazımlarına tesadüf edilmektedir. Bu durumun kelimenin aslını bilmemekten ya da Arapça غ (ğayn) harfinin telaffuz edilememesinden kaynaklandığını tahmin ediyoruz. Terimin doğru imlâsı “Şuğul”dür.

1.3.10. Tesbih

Tesbih, Arapça bir kelime olup sözlükte “(Allah’ı) övme, yüceltme” anlamına gelmektedir⁴⁶. Allah’ın vasıflarını belirten ve onu övmeye davet eden mûsikî eserlerine “Tesbih” adı verilmektedir. Dînî Türk Mûsikîsi’nin küçük biçimli eserleri arasında yer alan, makamlı ve usulsüz okunan tesbihler namazlardan sonra müezzinler tarafından okunduğu gibi tekke mûsikîsinde de icra edilmektedir⁴⁷. Tesbihlerin bestelenmiş olanları “Tesbih İlâhî” olarak adlandırılmakta olup bunlar

⁴⁶http://www.almaany.com/home.php?language=arabic&word=%D8%AA%D8%B3%D8%A8%D9%8A%D8%AD&cat_group=1&lang_name=%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A&type_word=0&spl=0.

⁴⁷ Prof. Dr. Alaeddin Yavaşca, *Türk Mûsikîsi’nde Kompozisyon ve Beste Biçimleri*, s. 623; Yılmaz Öztuna, *a.g.e.*, c. II, s. 390; İsmail Baha Sürelsan, *Dînî Türk Mûsikîsi’ne Giriş*, s. 63; İsmail Hakkı Özkan, *Türk Mûsikîsi Nazariyatı*, s.103; Erdoğan Ateş, “Tesbih”, *DİA*, c. 40, s. 529; Cemâl Anadol – Şenol Güranlı, *Türk Din ve Tasavvuf Mûsikîsi*, s. 13; Prof. Dr. Gülçin Yahya Kaçar, *Türk Mûsikîsi Rehberi*, s. 323; Ahmet Şahin AK, *Türk Din Mûsikîsi*, s. 88; Bayram Akdoğan, *Türk Din Mûsikîsi Dersleri*, s. 229.

usûllü icra edilmektedir⁴⁸. Mecmuada vr. 32b’de “Subhaneh” başlığı altında bir tesbih bulunmaktadır. Nevbe formundan sonra yer almış olması nevbe sonrası icra edildiğini düşündürmektedir. Mecmuada vr. 40b’de muhtevasından tesbih formu olduğu anlaşılan bir eser daha bulunmaktadır.

1.3.11. Tevhid

Tevhid, Arapça bir kelime olup “Birleme” anlamına gelmektedir. Türk edebiyatında Allah’ın birliğini ve yüceliğini anlatan şiirlere *Tevhid* denilmektedir⁴⁹. Bu şiirlerin besteli olanları da mûsikî terminolojimizde aynı isimle anılır. Tevhid tarzı eserler genellikle saz eşliksiz okunur⁵⁰ ise de XX. yy’ın ikinci yarısından itibaren saz eşliğinde okunduğu görülmektedir. Yılmaz Öztuna bu formdaki eserlerin Cami müziğinde okunduğunu yazmıştır. The Grove Dictionary’de ise tevhidlerin zikir esnasında okunduğu belirtilmiştir⁵¹. Ahmet Şahin Ak da tevhid ilâhilerin hem cami hem de tekkelerde okunduğunu belirtmiştir⁵². Mecmuada vr. 32b’de yer alan Tevhid, bu eserlerin Tekke Mûsikîsi’nde de icra edildiğini göstermektedir. Yine mecmuada anlatılan nevbe usûlüne göre Tevhid, nevbenin ikinci faslında icra edilmektedir. Grove Dictionary’de Tevhid terimi açıklanırken geçen “Türk sûfilerince” ifadesi bu müzik biçiminin Dînî Türk Mûsikîsi’ne has olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

⁴⁸ M. Ekrem Karadeniz, *Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları*, s. 167; Ş. Şeref Çakar, *Türk Müziği Teorisi ve Makamlar*, s. 31; Vural Sözer, *Müzik Terimleri Sözlüğü*, s. 238; Vural Sözer, *Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi*, s. 775.

⁴⁹ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, s. 251; Nurkal Kumsuz, *Edebî Terimler Sözlüğü*, s. 246.

⁵⁰ Yılmaz Öztuna, *a.g.e.*, s. 392.

⁵¹ Eckhard Neubauer, Veronica Doubleday, “Islamic Religious Music”, www.oxfordmusiconline.com.

⁵² Ahmet Şahin AK, *Türk Din Mûsikîsi*, s. 137.

1.4. Mecmuada Makamlar

Mecmua, ön yüzünde çoğunlukla şüğüllerin, arka yüzünde ise Münâcât, Kasîde, Salât, Medhiye gibi dînî mûsikî formlarından örneklerin yer aldığı iki kısımdan oluşmaktadır.

Eserin ön yüzünde vr. 1b’de “Fihrist-i Makâmât-ı Şüğü” başlığı altında mecmuada yer alan şüğüller, makamlarına göre gruplandırılmış ve makam isimlerinin karşısına varak numaraları yazılmıştır. Fakat zaman zaman fihristte verilen varak numarasının, mecmuada makamın yer aldığı sayfa ile örtüşmediği görülmektedir. Eser rast makamı ile başlamaktadır. Bunun sebebi, bu makamın “ümmü’l-makam” olarak kabul edilmesi olabilir. Mecmuada yer alan makam sıralaması şöyledir:

Rast (10) - Uşşak (13) - Segâh (21) - Nevâ (13) – Bûselik - Çargâh (5) - Bayatî (9) - Mâhur (6) - Muhayyer (2) - Isfahan (6) - Evc (6) - Ferahnâk (1) - Sabâ (18) - Bestenigâr (2) - Hicaz (15) - Şehnaz (1) - Hüseyinî (8) – Acem Aşiran (2) – Hüseyinî Aşiran (1) – Hûzzam (3) - Araban - Kürdî Hicaz – Kürdî Isfahan.

Yukarıda makamlar, mecmua içinde geçen şüğü sayılarıyla birlikte verilmiştir. Fihristte adı geçmesine rağmen Bûselik ve Araban makamlarından eserlere yer verilmemiştir. Fihristte yer almayan Hüseyinî Aşiran makamından bir adet şüğü bulunmaktadır. Mecmuada toplam 19 makamdan şüğü örnekleri yer almaktadır. Türk Müziği’nde Kürdî Isfahan adında makam bulunmamaktadır.

Mecmuada en çok Segâh makamından şüğü örnekleri yer almaktadır. Bundan sonra yine Sabâ, Hicaz, Nevâ, Uşşak, Rast gibi dînî mûsikîde çok kullanılan

makamların örneğine mecmuada sık rastlanmaktadır. Ferahnâk ve Şehnaz makamlarından ise sadece birer adet Şuğul bulunmaktadır.

Makamlar, basit makamlardan şed olanlara ya da örneği en çok olan makamlardan az olan makamlara gibi herhangi bir sıralama gözetilmeksizin verilmiştir. Ayrıca bazan bir makamdan örnekler verilirken başka bir makamdan da bir eser verilmiştir. Ancak böyle durumlarda o eserin makamı güftenin başında yazılmıştır. Mesela Rast başlığı altında 5 tane şuğul yazıldıktan sonra “Ve Hicaz” başlığı altında bir tane Hicaz makamından şuğul yazılmış, sonra tekrar Rast makamına dönmüştür. Ancak Hicaz şuğulden sonra tekrar Rast başlığı yazılmamış olduğundan devam eden eserlerin Rast mı yoksa Hicaz’dan mı devam ettiğini anlayabilmek için *Türk Din Mûsikîsi’nde Arapça Güfteli İlâhiler (Şuğuller)* tezinden ve www.sanatmuziginotalari.com adlı internet sitesinden yararlanılmıştır. Mecmuanın şuğullere ayrılan bölümü “*Allah Allah Rabbuna*” adlı bir şuğulle bitmektedir. Bu şuğulün makamı belli değildir ancak nota arşivlerinde Nihavend makamında bir notası bulunmaktadır.

Mecmuada Irak makamında bir salât, Hüseyini makamında bir kasîde, Segâh makamında hem salât hem kasîde olarak okunan birer eser bulunmaktadır.

1.5. Mecmuada Eserleri Bulunan Bestekâr ve Güftekârlar

Mecmuada herhangi bir güftekâr ve bestekâr bilgisi yer almamaktadır. Bununla birlikte aynı dönemlerde yazılmış şuğul mecmualarında, aynı makam ve güfte gözetilerek güftekârlarının ve bestekârlarının tespit edilebileceği düşünülmüş, eserlerin güftekâr-bestekâr bilgileri Mehmet Emin Altıntop’un şuğuller konulu geniş

çaplı çalışmasından ve arşivlerdeki notaların üzerinde yer alan bilgilere dayanarak, ilgili yerlerde [] ilave ederek ve dipnotlarda belirterek verilmiştir.

Mecmuada yer alan 145 şughlün 11 tanesinin güftekârı tespit edilebilmiştir. Güfte sahiplerinden 7 tanesi Arap asıllı, iki tanesi Türk'tür: Manisalı Âsım Molla (19. yy) ve Osman Efendi (ö. 1879). Bu iki şahsın yaşadığı dönemle mecmuanın yazım tarihi aynı dönemdir. Bu da mecmuayı yazan kişinin kendi dönemini yansıttığını, mecmuanın tasavvuf geleneğini ve XIX. yy'ın İstanbul'unda yaygın şughullerin iyi bir kaynağı olduğunu göstermektedir.

1.5.1. Ebussafâ

Hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılammıştır. Mecmuada vr. 28a'da kayıtlı *Ḳum Binâ Ḳum Binâ Yâ Uheyl* adlı eserin güftekârıdır⁵³.

1.5.2. Esad Suud

Hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılammıştır. Mecmuada vr. 12a'da kayıtlı *Ravzatu'l-Ezâhir* adlı şughulde geçen “*Necmehu's-şureyyâ fî Es'ad Su'ūd*” mısraından bu eserin güftekârı olduğu tahmin edilmektedir. Vr. 10b'de kayıtlı *Yâ Rasûlallâh Ente'l-Maḳşûd* adlı şughul'ün güftekârı olarak geçen Es'ad⁵⁴ ile aynı kişi olduğu tahmin edilmektedir.

⁵³ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s.100.

⁵⁴ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s.149.

1.5.3. Halil Nablusî

Hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılammıştır. Mecmuada vr. 29b’de kayıtlı *Billâhi Şalli Yâ Hâzır* adlı şughulün son mısraında geçen “*Sâmiḥ Ḥalîl Nâblûsî ve’ş-şeyḥ*” ve vr. 35a’de yer alan *Allahumme Şalli ve Sellim* adlı Salât-ı Kebîr’in son mısraında geçen “*Ḥalîlun Nâblûsî yertecî’r-rizâ bi’l-ma‘nâ...*” ifadelerinden bu eserlerin güftekarı olduğu anlaşılmaktadır.

1.5.4. Hopçuzade Hacı Şakir Efendi (Mehmed Şakir Efendi)

İstanbul’da doğdu. Tophane’de Kâdirî tarikatına ait Karabaş Tekkesi şeyhlerinden Hopçu Seyyid Ahmed Efendi’nin oğludur. Babasının lakabından dolayı aile Hopçuzâdeler diye tanınır. İyi bir tahsil gördü. Genç yaşta Kâdirî tarikatına intisab etti. Sesinin güzeliğiyle dikkat çeken Mehmed Şakir, bazı dergâhlarda zakirlik yaptıktan sonra Karabaş Tekkesi zakirbaşılığına getirildi. Babasının vefatı üzerine adı geçen tekkeye şeyh tayin edildi (1831) ve ölümüne kadar bu görevde kaldı. Hacca da giden Mehmed Şakir Efendi 22 Receb 1276’da (14 Şubat 1860) vefat etti ve aynı tekkenin hazîresinde mihrab önüne defnedildi.

Mehmed Şakir Efendi tabîî ses güzelliğinin yanında bestelediği dînî ve din dışı eserlerle de tanınmıştır. Mûsikîdeki hocası Sünbülî Şeyhi Şikârîzâde Ahmed Efendi olup ondan pek çok dînî eser meşketmiştir. Günümüzde kaybolmuş olan Mevlid bestesiyle Miraciye’nin Nevâ bahrini de bilen Mehmed Şakir Efendi, ayrıca döneminde iyi bir neyzen ve tambûrî olarak şöhret bulmuştur. Çok sayıda ilâhî, peşrev ve saz semâisi bestelemişse de bunlardan çok azı zamanımıza ulaşmıştır.

Saadeddin Nüzhet Ergun onun 11 ilâhisinin güftesini yayımlamış, Öztuna ise 9 ilâhi, 4 peşrev ve 3 saz semaisinden oluşan 16 eserinin listesini vermiştir.⁵⁵

Mecmuada vr. 28b’de kayıtlı ‘*Ala’llahi fî Kulli Umûr*’ adlı eserin bestekârıdır⁵⁶.

1.5.5. İmam Bûsîrî

Künyesi Ebû Abdillâh Şerefüddin Muhammed b. Said b. Hammâd b. Muhsin el-Bûsîrî’dir. 7 Mart 1212’de Mısır’da dünyaya gelmiştir. Kaynaklara göre Berberî asıllı olup Fas’taki Hammâd kalesinde Habnunoğulları diye tanınan bir aileden gelmektedir. Babası Bûsîrî olduğu için Bûsîrî, annesi tarafında da Delâslı olduğu için Delâsî, bazan da bu iki kelimenin birleşmesiyle meydana gelen Delâsîrî nispetleriyle anılmaktadır.

Kur’an-ı Kerîm’i ilk gençlik yıllarında ezberlediği tahmin edilmektedir. Daha sonra Kahire’ye giderek İslâmî ilimler, dil ve edebiyat tahsil etmiş olup, özellikle hadis ve siyerle meşgul olmuştur. Şâzelî tarikatının kurucusu Hasan eş-Şâzelî’ye intisap ettiği bilinmektedir.

Hayatı sıkıntılar içerisinde geçmiş olan Bûsîrî, ömrünün sonlarına doğru felç olmuş ve rivayete göre Hz. Peygamber için yazdığı bir kaside (Kasîdetü’l-Bürde) sayesinde bu hastalıktan kurtulmuştur. 160 beyitten oluşan, şair tarafından “el-Kevâkibü’l-Dürriyye fî Medhî Hıyri’l-Beriyye” şeklinde isimlendirilmiş olan ve mecmuada vr. 35b’de Kasîde-i Büreyde başlığı altında 12 beyitine yer verilen bu kaside, Bûsîrî’nin en meşhur şiiri olup sonraları “Kasîdetü’l-Bürde” olarak ünlenmiştir.

⁵⁵Hasan Aksoy, “Mehmed Şâkir Efendi”, *DİA*, c. 28, s. 530.

⁵⁶ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s.91.

Bûsîrî'nin eserlerinin tamamına yakını manzum olup bunların çoğu Hz. Peygamber hakkında yazılan kasidelerdir. Şiirleri yapı ve üslûp bakımından son derece sağlam ve liriktir. Edebiyat tarihçileri onun şiirlerinin çağdaşlarına kıyasla daha mükemmel olduğunu söylerler⁵⁷.

Mecmuada verilen Kaside-i Bürde'de Efendimiz (sav)'in adının geçtiği

*Muhammedun seyyidu'l-kevneyni ve's-seşekaleyni
Ve'l-ferîkaynî min 'urbin ve min 'acemi*

beyitinden sonra nota arşivlerinde şügul olarak kayıtlı olan

*“Mevlâyâ şalli ve sellim dâimen ebedâ
'Alâ habîbike hayri'l-halki kullihimi
Mevlâyâ şalli 'alâ Muhammedin
Ve 'alâ aşhâbihî fâzlan ve kullihim ecmaîn”*

güfteleri eklenmiştir. Muhammed (sav) adı geçen beyitten sonra ona salâvat amaçlı okunduğu anlaşılan bu şügulün *Mevlâyâ şalli ve sellim* güftesinin Kaside-i Bürde'ye ait olduğu yazılı ise de⁵⁸ Kaside-i Bürde'de böyle bir güfte bulunmamaktadır. Kasidede okunduğu için bu güftenin de Kaside-i Bürde'ye ait olduğunun zannedildiği tahmin edilmektedir. Mecmuada verilen Bürde Kasidesi'nde kasideye ait olmayan iki beyit daha bulunmaktadır ki bir tanesi kasidenin en sonuna diğeri de sayfanın sol tarafına yazılmıştır.

Nota arşivinde vr. 30b'de kayıtlı *Hâzâ Ġazālî mine'l-Yemānî* adlı eserin güftekârının İmam Bûsîrî olduğu bilgisi bulunmaktadır⁵⁹.

⁵⁷ Mahmut Kaya, “Bûsîrî, Muhammed b. Said”, *DİA*, c. 6, s. 468 vd.

⁵⁸ http://www.sanatmuziginotalari.com/form_arama.asp?mode=1&formqry=%FEu%F0ul&pg=4&makamid=0.

⁵⁹ [http://www.sanatmuziginotalari.com/eser_detay.asp?esid=36081&esera=%20Haza%20gazali%20minel%20yaman%20\(KAS%DDDE-%DD%20B%DCRDE\)](http://www.sanatmuziginotalari.com/eser_detay.asp?esid=36081&esera=%20Haza%20gazali%20minel%20yaman%20(KAS%DDDE-%DD%20B%DCRDE)).

1.5.6. Manisalı Âsım Molla

Âsım Molla hakkında kaynaklarda çok az bilgi yer almaktadır. Müderris bir babanın oğlu olduğu ve kadı olduğu bilinmektedir. Çeşitli yerlerde kadılık görevi yapmıştır. Birinci Dünya Savaşı esnasında Yemen kadısı iken vefat etmiştir. Şair ve müzisyen olduğu bilinen Âsım Molla'nın sesinin çok güzel olduğu rivayet edilmiştir. Manisa gençlerinden müziğe hevesli olanlara ders vermiştir. Çerkez Hafız Mehmed Efendi onun talebesidir.

Abdurrahman Sami Efendi adında şair ve âlim bir oğlu vardır. Abdurrahman Sami Efendi tasavvuf kitapları telif etmiş ve bu kitaplarda babasına ait şiirlere yer vermiştir⁶⁰.

Âsım Molla, mecmuada vr. 3b'de kayıtlı *Yâ hūdāte'r-ravāḥilī* adlı eserin güftekârıdır⁶¹.

1.5.7. Mustafa Bekrî (1688-1749)

Tam adı Kutbuddin Mustafa b. Kemaleddin el-Bekrî olup 1688 yılında Şam'da dünyaya gelmiştir. Meşhur Bekrî ailesine mensup olan büyük dedesi Muhammed Bedreddin el-Bekrî Mısır'dan gelip Şam'a yerleşmiştir. Baba tarafından soyu Hz. Ebû Bekir'e, anne tarafında Hz. Ali'ye ulaşmaktadır. Babasını 6 aylıkken kaybetmiştir.

Abdülganî en-Nablusî'nin himayesinde yetişmiş, ondan ders almıştır. 1703'te Şam'da tanıştığı Halvetî Şeyhi Abdüllatif b. Hüsameddin'e intisap etmiş, 1708-

⁶⁰ Mustafa Çağatay Uluçay, *a.g.e.*, s. 50-51

⁶¹ http://www.sanatmuziginotalari.com/eser_detay.asp?esid=27906&esera=%20Ya%20H%FCdatter-ravahili%20ve%20cemalel-bevas%FDli .

1709'da hilafet alarak şeyhinin Halep'teki makamına geçmiştir. Ertesi yıl bir mevzuda fetva almak için İstanbul'a Şâbâniye tarikatının kolu olan Karabaşîyye'nin kurucusu Karabaş Veli'nin oğlu ve dergâhın postnişini Şeyh Hasan Efendi'nin yanına gelmiştir. 1710'da tekrar Şam'a dönerek burada dört yıl eser yazmak ve irşadla meşgul olmuştur. Daha sonra Kudüs'te Bayramiyye Dergâhı'nda 2 yıl kalmış, ardından Şam'a gitmiş, bir süre sonra tekrar Kudüs'e dönmüştür. 1723'te Hama'da misafir olduğu Kâdirî Tekkesi Şeyhi Yasin Efendi'den Kâdiriyye icâzetnâmesi almıştır. 1723 Mayıs ayında İstanbul'a gitmiş ve orada büyük itibar görmüştür.

1726 Eylül ayında Halep'e dönmüş, Basra'da Şeyh Muhammed Said el-Cerrâhî'den Nakşibendiyye icâzeti almıştır. 1735 yılında İstanbul'a üçüncü kez seyahat etmiştir.

Tarikat silsilesi Halvetiyye'nin Şâbâniyye-Karabaşîyye koluna ulaşan ve bu tarikatın Bekriyye kolunun kurucusu olan Kutbuddin el-Bekrî Osmanlılar'ın İslâm'a hizmet ettiğini dolayısıyla itaat edilmesi gerektiğini savunmuştur.

Kendisini zahirî ve bâtinî ilimlerde yetiştirmiş şair bir mutasavvıf olan Kutbuddin el-Bekrî Halvetiye tarikatının XVIII. yy'daki önemli temsilcilerinden olup kendisinden sonraki mutasavvıfları da etkilemiştir. 7 Nisan 1749'da hac dönüşü uğradığı Kahire'de vefat etmiş, Karâfe kabristanına defnedilmiştir⁶².

Mecmuada vr. 34b'de kayıtlı *Şalli Yâ Rabbe'l-Beriyye* adlı kasidenin son mısraında yer alan “*Ve Muştafâ'l-Bekrîyyi azhâ yertecî husne't-taviyye*” ifadesinden bu kasidenin güftekarı olduğu anlaşılmaktadır. Vr. 27b'de kayıtlı *Muz Tebeddâ Nûra Bedrî* adlı şughulde geçen “*Vesķînî yâ şâhî hamrî innenî Bekrî*” ifadesinden bu şughulün de güftekarı olduğu tahmin edilebilir.

⁶² Ali İhsan Yurd, “Bekrî, Kutbüddin”, *DİA*, c. 5, s. 369; Dr. Ramazan Muslu, *Mustafa Kemâleddin Bekrî ve Tasavvufî Görüşleri*, İst., Erkam Yay., 2005.

1.5.8. Osman (Efendi) (1809?-1879)

Zakirbaşı ve dînî mûsikî bestekâridir. Üsküdar'da doğmuştur. Fındık Hâfız ve Hacıkadın İmamı Hopla'dan meşk etmiştir. Kıyâmî zakirbaşısı olarak büyük ün yapmış, daha sonra şeyh olmuştur. Mevlevihanelerde mevlid okur ve mi'raciye cemiyetlerinde zâkirbaşılık ederdi. Gerçek bir ses virtüözüydü. Zakirbaşı Ali Gerçek, Şeyh Hulusi Efendi ve Kanbur Şevki Efendi'ye meşk etmiştir. İlâhiler bestelemiş fakat notaları günümüze gelmemiştir. Karacaahmet'te medfûndur.⁶³

Mecmuada vr. 23a 'da kayıtlı *Yâ Raḥmeten li'l-Ḥalk* adlı eserin son mısraında yer alan “‘*Uṣmāne yercū minke sitren cemil*” ifadesinden eserin güftekarı olduğu anlaşılmaktadır⁶⁴.

1.5.9. Şâdî

Hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılammıştır. Mecmuada vr. 9a'da kayıtlı *Ẓabyu'n-Neḳā ve'l-Merveteyn* ve vr. 14b'de kayıtlı *Sir bî ile'l-Aṭlāl* adlı eserlerin güftekarıdır⁶⁵.

1.5.10. Şamlı Abdülganî (Abdülganî b. İsmail Nablusî)

Kaynaklarda Şamlı Abdülganî olarak anılan herhangi bir isme tesadüf edilmemekle beraber hayatı hakkında aşağıda vereceğimiz bilgiler, bu isimle Abdülganî b. İsmail Nablusî'nin kastedilmiş olduğunda şüpheyeye mahal bırakmamaktadır.

Künyesi Abdülganî b. İsmail b. Abdilganî b. İsmail en-Nablusî'dir. Kendisinden nakledilen doğum tarihi 4 Zilhicce 1050 (17 Mart 1641) olmakla

⁶³ Yılmaz Öztuna, *Büyük Türk Müsikîsi Ansiklopedisi*, c. II, s. 454.

⁶⁴ M. E. Altıntop'un tezinde de güftekar olarak verilmiştir. Bkz. *A.g.e.*, s.38.

⁶⁵ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 27,214.

beraber biyografi kitaplarında 5 Zilhicce'de (18 Mart) dünyaya geldiği kaydedilmiştir. Şam'da doğmuş olup köklü bir ulemâ ailesine mensuptur. Dedelerinden İbrahim b. İsmail Kudüs'ten Nablus'a göç etmiş ve bir süre orada ikamet etmiştir. Bu sebeple Nablusî nispetiyle anılmışlardır. Daha sonra oradan Şam'a göç etmişlerdir. 12 yaşında kaybettiği babası tanınmış bir âlimdir. Kendisi de pek çok âlimden ders almış ve 20 yaşlarında Şam'da bulunan Emevî Camii'nde ders vermeye başlamıştır.

Resmî bir görev alabilmek için 1664-65 yılında İstanbul'a yolculuğu sırasında Hama'da Kâdirî Şeyhi Abdürrezzak b. Şerefeddin el-Geylânî'ye intisab etmiş, üç ay sonra Şam'ın güneyindeki Meydan'a kadı tayin edilmiştir. Bu görevde fazla kalmayıp Emevî Camii'nde ders vermeye devam etmiş, 1676 yılında Buhara'dan Şam'a gelen Şeyh Ebû Said el-Belhî'den Nakşibendiyye hırkası giymiş ve 1680 yılında evinde halvete çekilmiştir. 7 yıl süren bu devrede Kur'an üzerinde derinleşmiş ve hüsn-i hatla ilgilenmiş; öte yandan tarikat çevreleriyle irtibatını sürdürmeye, sınırlı bir dost grubuna ders vermeye devam etmiş ve eser telif etmiştir. Velîlerin kabirlerini ziyaret etmek ve hac görevini ifa için 1688-89 yılları arasında Lübnan'a, ertesi yıl Kudüs ve Halilürrahman'a, 1693'te Filistin, Mısır ve Hicaz'a, 1700'de Trablus'a seyahat etmiş, 1703'te Şam'da bulunan Selimiye Medresesi müderrisliğine tayin edilmiştir. Şam'da çeşitli yerlerde Tefsir, Hadis dersleri okutmuş, bir ara Şam müftülüğü de yapmış olan Abdülganî en-Nablusî, bir kısmı küçük risalelerden oluşan 300'e yakın eser kaleme almıştır. Bunların içinde merkezî yeri tasavvufa dair eserleri teşkil etmekle beraber fakih, kelamcı, müfessir, tarihçi, şair ve edip olarak da tanınır. *El-‘uḳūdü'l-Lü'lü'yye* adlı eserinde Mevlevîleri

savunmuş, dervişlerin semâ yapmalarına ve mûsikî âletleri kullanmalarına cevaz vermiştir. Klasik kaside şekli yanında müvâşşah denilen halk tarzında şiirler de söylemiş, bazı eserlerini manzum kaleme almıştır.

Abdülganî en-Nablusî 4 Mart 1731’de Şam’da vefat etmiş, evine defnedilmiştir.⁶⁶

Mecmuada vr. 16b’de kayıtlı *Şağa Zebâni’l-Bân* mısraıyla başlayan güftenin son mısraında bulunan *Mâ dâme Abdu’l-ğaniyyi yenkul ħadîsi ehli’l-bân* ifadesinden, vr. 24a’da kayıtlı *Aĥbâbî Yâ Aĥbâbî* mısraıyla başlayan güftenin son beyitinde yer alan “*Mine’l-muĥibbi’s-sâmî ‘Abdu’l-ğaniyyi’ş-şâmî*” mısraından vr. 37b’de yer alan *Ersel’allahu İleynâ* adlı nutkun son dördlüğünde geçen “*Ve’llezi ‘Abdu’l-ğani yercû bihî neyle’l-kemâl*” ifadelerinden bu eserlerin güftekârı olduğu görünmektedir.

1.5.11. Şeyh Mehmed Bekrî

Kaynaklarda Şeyh Mehmed Bekrî ismine ulaşılammıştır. Arapça Muhammed isminin Türkçe’de Mehmed olarak telaffuz edildiği göz önüne alınacak olursa bu isimle Ebu’l Mekârim lakabıyla bilinen Şazeliyye tarikatı Vefâiyye kolu Bekriyye şubesinin kurucusu Mısırlı mutasavvıf Şemsüddin Muhammed b. Ebi’l-Hasen Muhammed el-Bekrî’nin (d. 1523 – ö.1586) kastedilmiş olabileceği tahmin edilmektedir⁶⁷. Muhammed el-Bekrî’nin tasavvufla ilgili şiirlerini topladığı *Tercümânü’l-Esrâr* adlı bir divanı bulunduğu kaynaklarda zikredilmektedir.

Muhammed el-Bekrî, mecmuada vr. 31b’de kayıtlı *Ķad Feteĥa’llâhu bi’l-Mevâhib* adlı eserin güftekârıdır⁶⁸.

⁶⁶ Şükrü Özen, “Nablusî, İsmail b. Abdülganî”, *DİA*, c. 32, s. 268-269.

⁶⁷ Hayatı hakkında detaylı bilgi için bkz. Yakup Çiçek, “Bekrî, Ebu’l-Mekârim”, *DİA*, c. 5, s. 366-67.

⁶⁸ M.E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 209.

II. BÖLÜM

Metin Çevirisi ve Notalar

2.1 Mecmua-i Şuğul'ün Transkripsiyonlu Metni ve Tercümesi

/1a/

Karagümrük kırbunda Muhtesib İskender Bey Mağallesi'nde tarīk-i 'aliyye-i
Kādiriyyeden eş-Şeyh Muştafa Ahī Hazretlerinin dergāh-ı şerīfine vakf olunmuşdur.

1283

Zi'l-ka' de 7

Vakf iden

Bendeleri eş-Şeyh es-Seyyid Emīn el-Kādirī

Ġafara'llāhu Te'ālā

Ve li-vālideyhi

/1b/

Şāhib Derviş Muḥammed Efendi

Fihrist-i Maḳāmāt-ı Şuğul

Evrāk

2 Rāst

4 ‘Uşşāk

7 Segāh

10 Nevā

12 Būselik

14 Çārgāh

16 Bayātī

18 Māhūr ve Muḥayyer

20 Işfahān

22 Evc

23 Şabā ve Bestenigār Ferahnāk

26 Hicāz ve Şehnāz ‘Arabān

29 Hüseynī Kürdī Hicāz

31 ‘Acem ‘Aşīrān Kürdī Işfahān

32 Hūzzām

33 Uşul-i Nevbe

/2a/

‘Uşşāk Rāst Māye

Billāhi kerrir yā seyyidī kerrir billāhi kerrir eyyuhe’l-muṭribū

Tizkār kavme

Zikru ehemmm ya‘ cibū

Āh yā nudāmā

Mā demdeme’l-ḥabību zikru ehemmmū

Bi’ş-şarkī illā

Raḫṣu’l-muṭribū

Yā Ḥasan Bedrī

Zikru ehemmm ya‘ ribū

/2b/

Rast

1. Yâ sâķi'n - nudmân imla' ve's-ķinân⁶⁹⁷⁰

Min şâfi'l-udnân hayyinâ yâ cân

2. Ħamre fi'l-ku'us tuclâke'l-arûs

Ve tuĥyin'n-nufûs ve tebri'z-zam'an

3. İşreb ya nedîm min ĥamri'l-ķadîm

Yâ Allâh Ya Kerîm 'afveke ve'l-ġufrân

Tercümesi

1. Ey dostlara içki sunan! Doldur ve bize içir!

Saf Adn cennetlerinden ki bizi dirilt ey cân!

2. Kâselerdeki içki seni kavuşma gecesine hazırlar.

Ve ruhları ihyâ eder (canlandırır) ve susuzluğu giderir.

3. İç ey dost, o çok eski şarapdan!

Ey Allâh, ey Kerîm, af ve mağfiret diliyorum.

⁶⁹ Mehmet Emin Altıntop, *a.g.e.*, s.166.

⁷⁰ Eserin uşşak notası için bkz. <http://www.trtkulliyat.com/application/details?itemId=10140>,
http://www.sanatzigizimlari.com/eser_detay.asp?esid=68175&esera=%20Ya%20sakin%20n%FCdman%20imla%20ves%20k%FDnan; Hicaz hümayun notası için bkz.
http://www.sanatzigizimlari.com/nota_inderme.asp?notaid=46365&mode=1&sessionid=7364274
69.

/2b/

DİĞER

1. Edir yā ʔal‘ ate’l-bedrī lenā ʔemsun mine’l-fecrī⁷¹
Edir mā beyne’n-nudmānī bahāke’l-encumi’z-zuḥrī
2. Ve ceddī lelhunā beṣṭām ‘alā ferṣi’n-mine’z-zuḥrī
Ve ḥālīf ‘uzzāle fihā ve da’ men lā terā yedrī
3. İlāhī taḡfīr evzārī mede’l-eyyāmi ve’d-dehrī
Ve ṣallī ‘an nebiyyi’ṭ-ṭuhrī Muḥammedin ṣāḥibu’n naṣrī

Tercümesi

1. Ey ayın doğuşu! Fecirden bize (doğan) bir güneştir.
Pişmanların arasında dön (erek içki sun)! Zühre yıldızları seni
güzelleştirmiştir.
2. Zühre yıldızından taht üzerinde
..... (Bir şeyler) bildiğini görmediğini bırak (cahillerden
uzak dur)!
3. Ey Allahım! Günahlarımı affet, günler ve asırlar boyunca.
Ve o tertemiz nebiye salat et, zafer sahibi Muhammed(e)...

⁷¹ Mehmet Emin Altıntop, *a.g.e.*, s.167.

/2b/

Diger

Beyne'l-bān ve'l-ġazlān ve'ş-şultān
Fīhim ente nālī elḥān mā aḥsente
Yā men fāk bi'l-āfāk ve'l-işrāk vecheke ente
Yā maḥbūbli'l-meşlūb ve'l-maṭlūb yebġī ente

Tercümesi

Ban ağacı, ceylanlar ve sultan arasında
Senin en güzel seslerin bana ulaşıyor.
Ey ufuklara yükselen, yüzün aydınlatıcıdır!
Ey meşlûb (istenmeyen kişiler, günahkârlar) ve matlûbların sevgilisi, seni isterler!

/3a/

1. Yâ ebhe'l-cemâli (2) in' am bi'l-viřâli (2)⁷²

Rîkuke'l-eķlâli ķad fâķe'z-zellâli

Naķarât

2. Yâ nûra'l-'uyûn (2) 'abduke'l-meftûn (2)

Ķadduke'l-mevzûn ce'alenî mecnûn

Devr

3. Yâ nesle'l-kirâm cudnî bi'l-merâm

Ķayyerati'l-enâm mâ hâza'l-cemâli

Devr

4. Tavruke maķbûb li'n-nâsi mergûb

Ķayyâke'l-ķulûb şâret leke'l-ķâl

Tercümesi

1. Ey güzeller güzeli, vuslatla nimetlendir!

(Mânen) muhtacı doyurmakla, zeliller yükselmiştir

2. Ey gözlerin nuru! Kulun sana meftun...

O ölçülü boyun, beni eyledi Mecnun

3. Ey cömert soylu, beni muradıma ulaştırmakla cömertlik yap.

İnsanlar bu güzel davranışı bozdular.

4. Tavrı sevilen, insanlar arasında raĝbet gören!

Kalpler seni ihya ediyor (zikrediyor), her şey sanadır.

⁷² Mehmet Emin Altıntop'un tezinde iki beyit daha bulunmaktadır. Bkz. A.g.e, s.177.

/3a/

1. Cud bi'tedānī ve'r-ḥamni⁷³
Yekfī tevānī vāṣilnī
Eş-şabru fānī
2. Rifқан bi-muẓnā yā bedrī
Fīke mu' annā lev tedrī
Rumte'l-emānī
3. Lemmāke yaḥlū bi'l-vāḥī
Muḥammedin yercū semāḥī
Ve'l ğuşzan bānī

Tercümesi

1. Sana kul olmakla bana cömertlik yap ve bana merhamet et
Zayıflığım bana yeter, beni (sana) ulaştır.
Sabır da geçicidir.
2. (Aşkta) yorulmuş kimseye merhamet et ey sevgilim!
.....
.....
3.
.....
.....

⁷³ Eserin hüseyinî makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=48934&mode=1&sessionid=7364384

87.

/3a/

Ve Hicāz

1. um yā nedīm imla' vehīm devvir idāhī⁷⁴
El-leylu āl ve'l-ubbu āl eyne'-abāhī
2. āle'l-hemūl ile'r-resūl eyne'l-milāhī
Rāha'-u'ūr bi-lemhī'l-budūr 'inde'-abāhī

Lāzime

3. Ey leyl leyl leyl yā hādī
Ey leyl leyl leyl yā murādī

Tercümesi

1. Kalk ey dost! Hayalini doldur, kadehleri dolaştır.
Gece uzun, aşk dedi: Sabah nerede?
2. Bu iki tuzluktan (göz pınarlarından) gözyaşı Peygambere'e akıp gidiyor.
Sabah vaktindeki ayların ışıqlıyla şuur rahatladı.
3. Ey gece, gece, gece ey hidayet veren!
Ey gece, gece, gece ey muradım!

⁷⁴ Mehmet Emin Altıntop, *a.g.e.*, s.84.

/3b/

Ve Muḥayyer, Rast

[Güfte: Manısalı Âsım Molla]

1. Yâ hüdâte'r-ravâḥilî⁷⁵ ve'l-cemâli'l-bevâşilî⁷⁶
Belligünî vesâḥilî naḥve ḥayri'l-beriyetî
2. Yâ nuzûle'l-bihâcirî ḥâmi⁷⁷ ḳalbî ve ḥâtirî
Lev terâhum nevâzirî fî menâmî ve yakḳatî⁷⁸
3. Kun şeffî'î ve nâzirî yevme tube's-serâirî⁷⁹
Ve mu'înî ve câbirî min zünübî ḥaṭîetî
4. Yâ Resûlen İlâhiyâ kâmile'l-ḥusni ve'z-ziyâ⁸⁰
Innenî sirtu fî'l-ḥayâ min zünübî ve ḥucletî

Tercümesi

1. Ey göçenlerin rehberi ve
Beni sahile ulaştırın, yaratılmışların en hayırlısının yanına
2. Ey hicret edenlerin geldiği yer, kalbimin ve gönlümün koruyucusuna
Uyanıklık ve uyku hallerinde gözlerim onları bir görse
3. “Sırların ortaya çıktığı günde” şefaatçim ve nazırım ol
Ve yardımcım ve dermanım ol, hatalarıma günahlarıma karşı
4. Ey Allah Resûlü, güzelliği ve nûru mükemmel!
Ben günahlarımdan ve kusurumdan dolayı utangaç bir şekilde yürüyorum.

⁷⁵ Metinde hüdâter ravâḥilî.

⁷⁶ Mehmet Emin Altıntop'un tezinde muhayyer makamında verilmiştir. Ayrıca 2 beyit daha vardır. Bkz. *a.g.e.*, s.141.; Eserin muhayyer ve rast makamlarında iki ayrı notası mevcuttur. Başında bulunan “Muhayyer Rast” ifadesinin eserin her iki makamdaki notalarına işaret etmek için kullanılmış olması kuvvetle muhtemeldir. Ancak eser rast makamı babında verildiği için biz rast makamındaki notasını yazmayı tercih ettik. Ayrıca Manısalı Hafız Ahmed Efe tarafından bestelendiği yazılan Hüseyinî Aşiran makamında bir notası daha bulunmaktadır. Bkz.
http://www.sanatmuziginotalari.com/form_arama.asp?mode=1&formqry=%FEu%F0ul&pg=6&maka mid=0.

⁷⁷ ḥâme.

⁷⁸ yakḳetî.

⁷⁹ Tarık Suresi 86/9.

⁸⁰ ziyâ.

/3b/

DİĞER

1. Yā Tevvāb Yā Tevvāb
Yā Rabbi tub ʿalā men tāb
2. Ṭalebnā bābe⁸¹ Mevlānā
Kerīmun leyse yensānā
3. Ve şaddaḡnā bi-mā cāʿenā⁸²
Huveʿş-şādiḡu ve Raşūluʿllah
4. Muḡammed ḡāle yā Rabbi
Suālī ümmetī baʿdī
5. Ve vehibnā mineʿz-zenbī
Ve ġaffāruʿz-zünübī Allāh
6. Muhammed ibn-i Abdillāh
Ḳaraʿnā fī Kitābiʿllāh
7. ʿAleykeʿl-ḡubbetu ḡadrā
Tucāhidu fī sebīliʿllah

⁸¹ bābu.

⁸² cānā.

Tercümesi

1. Ya Rabbi! Tevbe edenlerin tevbesini kabul et.
2. Biz, bizi hiç unutmayan, cömert Mevlâ'mızın kapısını talep ettik.
3. Bize gönderdiğini tasdik ettik. O, sadıktır ve Resûlullahtır.
4. Muhammed dedi "Ey Allahım! Benden sonra ümmetimi isterim"
5. Günahları affeden Allah, günahlarımızı affet.
6. Abdullah oğlu Muhammed'i Allah'ın kitabında okuduk.
7. Üzerinde yeşil kubbe var, Allah yolunda cihad ediyorsun.

/3b/

Evc

1. Bi-sulṭāni'r-Rifā' iyyeti
Seyyid Aḥmed Mevlānā
2. Kuṭbu'l-kevneyn bu'l-ālemeyn
Min nesli Resuli'llāh
3. Muḥammed zīnetu külli zeyn
Ve'n-şakḳa'l-ḳameru'n-niṣfeyn
4. El-İmāmu Ḥasan ve'l-Hüseyn
Ve şallū yā 'ibād'allāh

Tercümesi

1. Rıfaiyyenin sultanı
Seyyid Ahmed Mevlânâ
2. İki cihanın kutbu ve iki âlemde söz sahibi
Resulullah'ın neslinden,
3. Muhammed süslerin süsüdür,
Ayı ikiye böldü.
4. İmam Hasan ve Hüseyin,
Ey Allahın kulları salât edin!

/4a/

1. Yā ẓabye vādī yubrīnī
Mine't-tecāfī kāvīnī
2. Vāṣil ve ḥallil hicrānā⁸³
Hāẓa't-tecāfī yekfīnī
3. Zī'l-ķivāmi'l-meyālī
Fe-zāde fihi bi'l-bālī
Yezhū 'ale'l-ḥūrī 'aynī

Tercümesi

1. Ey vadinin kumu!
.....
2. Beni ulaştır ve ayrılığa son ver!
Bu dargınlık artık yeter!
3.
.....
.....

⁸³ hücrānā.

/4a/

1. Yâ nüzûle'l-bânî fî rubâ necdî (2)⁸⁴
Fîkumû eşcânî heyyecet vecdî (1)
2. Keyfe men yehvâ lem yebteğî sivâke⁸⁵ (2)
Ğalbehû yer' âkum yevme lâ yehfâke (1)
3. Ve şalâtu'l-bânî 'an-nebiyyi'l-muhtâr
Şâhibi'l-envâr⁸⁶ ma' deni'l-esrâr

Lâzime

4. Yâ mevlâye yâ yâ mevlâye yâ yâ bedrî
Lev tedrî iz hicrî⁸⁷ a' yâ şabrî
5. Yâ yâ bedrî lev tedrî
Kunte lî hecrî mevlâyâ

Tercümesi

1. Ey Ban'a nüzûl eden!
.....
2. Seni seven nasıl senden başkasını ister?
Seni gizlemeyen günde onun kalbi sana uyar?
3. Ban'ın salâtı seçilmiş nebiye olsun!
Nurlar sahibi, sırların madeni(ne)...
4. Ey Mevlâm, ey ey Mevlâm, ey ey ayım!
Ayrılığının sabrımı taşırdığı anı keşke bilseydin!
5. Ey ey ayım, keşke bilseydin!
Hicranımı, ey Mevlâm!

⁸⁴ Mehmet Emin Altıntop'un tezinde 3 beyit daha vardır. Bkz. *A.g.e.*, s.184.

⁸⁵ selvâk.

⁸⁶ şâhibu'l-envâr.

⁸⁷ İz hecrî.

/4a/

1. Yā māisel'l-ḳaddi rifḳan kemzā 'aleynā temīlū⁸⁸
Lem yebḳā fi'l ḥayyi ḥayyū illā ve emṣā daḥīlū
2. Dā' i'n-nevā 'anke ve a'tif 'ale'l-Hüseyni ve ezrif
Yekfike selbī yā Mevlāye (2) innī lāzibu⁸⁹ daḥīlū
3. Āh āh āh yā yā Mevlāye yā Mevlāye
Kemzā ('aleynā temīlū)

Tercümesi

1. Ey kadden nasihat almayan! Bana karşı yumuşak ol! Defalarca bize meylediyorsun.
Sağlar arasında sağ kalmadı
2. (Ey) senden uzak olanı davet eden! Ve Hüseyin'i sev ve ona yaklaş.
Kovulmuşluğum yeter Ey Mevlâ! Ben (bu dergâha) sonradan giren bir yabancıyım.
3. Āh āh āh ey ey Mevlâm ey Mevlâm!
Defalarca (bize meylediyorsun)...

⁸⁸ Mehmet Emin Altıntop, *a.g.e.*, s.169.

⁸⁹ lāzibe.

/4b/

‘Uşşāk

1. Emtediḥ ḥayra’l-beriyye aḥmedu’l-hādiye’l-beşīr⁹⁰

Medḥū yā ḥilele fennī ḥuz minnī ve’nḵul ‘annī

Beyit

Mā yehvā mā yeşlā ṭūle’z-zamān

2. Ṭayyibu’l-‘aşli zekiyye cāenā ḥaḵḵu’l-beşīr

Ḳad hedānā bi’l-emri belliḡnā minhu’l-emrī

Mā aḥlā mā eşḡā aḡye’z-zulāl

3. ‘Allenī hel ‘āme zūrū ve erā ḵabre’l-Beşīrī

Yā Rabbi ḥaḵḵiḵ vāşilī fi ṭāhā vecmi‘ şemlī

Yā Rabbāh Yā Gavşāh yā ze’l-‘ulā

Tercümesi

1. Ben yaratılmışların en hayırlısını överim hadi ve müjdeleyene hamd ederim.

Ey benim ilmimi anlayan! Benden al, benden naklet!

Sevmiyor ve atmıyor zaman boyunca.

2. Pak, temiz bir asldan gerçek bir müjdeci geldi.

Emirle bizi hidayet etti, biz de ondan emri tebliğ ettik.

Ne tatlı, içmesi ne hoş bir şarab!

3. Beni hasta etti. Eğlence meclisi yaygınlaştı mı? Bense müjdeleyicinin kabrini görüyorum.

Ya rabbi benim vaslımı Taha’da gerçekleştir ve işimi yoluna koy.

Ya Rabbi, ya Gavs, ey yüce makam sahibi!

⁹⁰ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 265.

/4b/

Diger

1. Yā kıurrete'l-‘ aynī yā nüzhetē'l-kevnī⁹¹
Yekfī cefā bi'llāhi kıad hāne fī ‘ aynī
2. Āh min vecdī ve lev‘ atī'l-bu‘ dī
Min miħnetī řaddī mā zıķtu yekfinī
3. ‘ İřķu řabā fennī ve'l ħamru veddenī
Yā kıurrete'l-‘ aynī (yā nüzhetē'l-kevnī)

Tercümesi

1. Ey gözümün nuru, ey kâinatın temizi!
Çektiğim yeter! Allah'a andolsun bana ihanet etti.
2. Āh aşkın eziyetinden, uzaklığın verdiği acıdan
Alıkonmanın zorluğundan tattığım yeter!
3. Sabā aşkı benim ilmimdir, içki beni sevdi.
Ey gözümün nuru (ey kâinatın temizi)!

⁹¹ Mehmet Emin Altıntop'un tezinde Irak makamında verilmiştir. Bkz. A.g.e., s.111.

/5a/

DİĞER

1. Yâ men esbânî bi'l-vechî'l-işneyî ⁹²

Minnî insânî 'aleyye'l-vecneyî

Hecrî yekfânî 'âmil bi'l-ḥusneyî

Bu' duke eznânî farfuḡ li'l-muẓnân

2. Vecheke yâ bedrî yuzrî bi'l-bezrî

Cefnî kemen yecrî dem'u lev tedrî

Ḥubbî leke 'uzrî men yeḡbel 'uzrî

'Atfen yâ cānî bi'l-ḥalāḡi'l-muẓnân

Tercümesi

1. Ey beni iki taraftan kendine tutsak eden!

.....

Hicran yeter, bana iki güzellikle muamele et!

Uzaklığın perişan etti, bu perişana dost ol!

2. Senin yüzün ey ayım, gözyaşlarımı akıtıyor.

Bilsen kaç defa gözyaşlarım aktı..

Sana muhabbetim özrümdür, kim özrümü kabul eder?

Sevgi isterim ey cān, perişanın kurtulması için!

⁹² Mehmet Emin Altıntop, *a.g.e.*, s.270.

/5a/

DİĞER

1. Yā men yelḥānī hunā baḥra'l-⁹³ avāzil⁹³
Ḥubbī esbānī bi-maḥbūbi'ş-şemāil
2. Da' nī men 'atlebenī ve zūḵ min ḥamrin veddenī
Ve eşrib min şurbī bi-men⁹⁴ fāḵa'l-ḥāşāil
3. Şalli yā Ğaffār 'alā zeyni'l-⁹⁴ imādī
Miftāḥu'l-envār 'alā zeyni'l-⁹⁴ imādī

Tercümesi

1. Ey beni (sevgimden dolayı) ayıplayan! Burda ayıplayanların denizi var.
Aşkım beni sevgilimin güzelliğinden dolayı perişan etti.
2. Beni ayıbımla baş başa bırak, beni seven bir şarapla tatlandır
Şarabı en kaliteli ürünlerle yapılanlardan iç!
3. Bu dayanağa salât yâ Gaffar!
Nurların anahtarı bu dayanağa...

⁹³ Mehmet Emin Altıntop'un tezinde 3 beyit daha vardır. Bkz., *A.g.e.*, s.286.

⁹⁴ şurbī bi-men.

/5a/

DİĞER

1. Ṭālī‘ u ‘l-efrāḥ yā emelī⁹⁵
Heyyecet ḳalbī mine’l vecelī
2. Ḥubbuhū⁹⁶ fī’l-ḳalbi ḳad sekenā
Yūsufīyye’l-ḥusni lem yezelī
3. Şa‘ ruhu ke’l-leyli iz ṭalea‘
Vechuhū li’l-berḳi iz lemea‘

Müfred

Tercümesi

1. Ferahlıklar getiren, ey emelim!
Kalbim korkudan tir tir titredi.
2. Onun sevgisi kalbe yer etti,
Yusuf’un yok olmayan güzelliği gibi...
3. Saçları doğan gece gibi,
Yüzü şimşeğin çakmasındaki ışık gibi...

⁹⁵ Mehmet Emin Altıntop’un tezinde müfred olarak belirtilen mısraya yer verilmemiştir. Bkz. A.g.e., s.277.

⁹⁶ ḥubbehū.

/5b/

Diger

1. Eyā naḥve'l-ḥānī eyyuhe'l-iḥvānī ⁹⁷
Li-Ḥazreti Şeyḥi Sa' du'l-Yemānī
2. Yā Sa' de'l-Yemānī yā nūre'z-zemānī
Şeyḥuke'l-ceylānī şāḥibu'l-burḥānī
3. İzā medde ḥubbek ḳutbe'r-Rifā'ī
Ṭābe'l-mekru meşḥu şāre's-semā'ī
4. İbnu'r-rifā'ī min ḥayri's-sā'ī
Semmu 'l-efā'ī yā sulṭān Aḥmed

Tercümesi

1. Ey meyhaneye doğru, ey kardeşlerim!
Hazret-i Şeyhim Sadu'l Yemânî için
2. Ey Yemen'in kutlu yıldızı, Ey zamanın nûru!
Senin şeyhin bürhân sahibi olan Geylânî'dir.
3. Rıfâîlerin kutbuna ulaştığında
.....
4.
.....

⁹⁷ Altıntop'un tezinde ilk iki beyit örtüşmekle beraber devamında farklı 3 beyit vardır. Bkz., *A.g.e.*, s.266.

/5b/

Diger

1. Selāmī ‘alā ehli tilke’l-ḥıyām
Humū şu‘letu şu‘lī⁹⁸ ve aḳṣa’l-merām
2. Bi-ḥaḳḳı’l-hevā yā nesīme’l-hüzām
‘Alā resmi zātihim ‘arricī
Ve heyyi’ lenā rutbete’l-hevdecī
Mim⁹⁹

Tercümesi

1. Bu çadırın ehlinedir selamım
Onlar benim alevlerimin alevidir ve maksadımın en yücesidir
2. Aşk hakkı için ey hüznler yeli,
Onların zatı üzere yükselt!
Bize hevdeç rütbesini hazırla

⁹⁸ Metinde şüle şüli olarak geçmektedir. Şu‘le olması daha uygundur görünmektedir. Zira metinde kelimeler okunduğu gibi yazılmıştır. Ayrıca şüle kelimesi sözlüklerde bulunamamıştır.

⁹⁹ Osmanlı Türkçesi’nde eser sonlarına yazılan ve “*bitti*” anlamına gelen “*temme*” kelimesinin muhaffefi olarak kullanıldığını düşünmekteyiz. Bundan sonra başka bir şügule geçilmiştir.

/5b/

1. Kif bi't-ṭulūlī ve ʿannī tera'l-ġazāle'l-muʿannā¹⁰⁰
Ve enşid fe-reetke'lletī fu'ādu şāhibi¹⁰¹'l-muʿannā
2. Kad ġarrehā dem' u cufnī kenze-ştabāre yā efnā
Yā mālike'l-ḳalbi minnī mā kullemā yetemennā

Devr

3. Daʿnī mine'l-ʿatbi şāhī li-ennenī lestu şāhī
Leḳad belāġati't-terāḳiye mine'l-bükā ve'n-nevāhī

Tercümesi

1. Sevgilinin terkedilmiş harabelerinde dur.
Ve şiir oku, o maksud ceylanın kalbi seni görecektir.
2. Gözyaşlarım onu yoldan çıkardı, sabrın kaynağı ey fânî!
Ey kalbin sahibi, onun dilediği her şey bendendir.
3. Beni yorma arkadaşım çünkü ben sarhoşum.
Ağlayıp sızlamaktan can boğaza dayandı.

¹⁰⁰ Altıntop'un tezinde bir beyit daha bulunmaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s. 269.

¹⁰¹ sābe.

/6a/

Diger

1. Lev ennehā lemeḥat¹⁰² bi'd-dücā Leylā¹⁰³

Ufuḳi'z-ḡalāmī meḥat¹⁰⁴ bi'ş-şalā Leylā

2. Yā muḳletī emṭirī ke'd-dimā seylā

‘An ḥubbi zāti'l-behā lā erā meylā

3. Māset bi-a' tā fihā tensenī seylā

Ve'l-ḡaddu¹⁰⁵ min 'ucbihā şāḥibu'z-zeylā¹⁰⁶

4. Yā Rabbi şalli 'alā men ruḳiye leylā

Li-sidreti'l-müntehā ḥāṭibu'l-mevlā

5. Ve'l-'ālī hāza'l-'ulā hum lehā aşlā

Ve şaḥbi min ḥūbbihim nertecī fezlā

¹⁰² lemeḥad.

¹⁰³ 1-2 ve 4-5 numaralı beyitler Altıntop'un tezindekiyle aynı olmakla beraber 3 numaralı beyit Altıntop'ta yoktur. Bununla birlikte 2 beyit daha bulunmaktadır. Bkz. *a.g.e.*, s. 271; Eserin hüseyini makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/eser_detay.asp?esid=49626&esera=%20Lev%20enneha%20lemchat%20fid-d%FCca%20Leyla; Bayati makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/eser_detay.asp?esid=37934&esera=%20Lev%20enneha%20lemchat%20fid-d%FCca%20Leyla.

¹⁰⁴ meḥad.

¹⁰⁵ ḡaddi.

¹⁰⁶ zeylā.

Tercümesi

1. Keşke Leyla gece karanlığında parlarsa,
Karanlık ufukları Leyla salâtlarıyla yok etse!..
2. Ey gözüm, (gözlerimden) sel gibi kan yağdır!
Baha'nın (Şeyh Bahaeddin olabilir) bana meylettiğini görmediğimden dolayı
3. Ona verilen güzelliklerin kibrinden gözyaşlarımı unutuyorsun
Ve sevgilinin kibri eteklerinin boyundan ileri gelmektedir.
4. Ya Rabbi bir gecede Sidretü'l Münteha'ya yükselterip Mevla'ya muhatab
olana salat olsun (üst satırla birlikte)
5. Bu yücenin ehli olan ailesine de (salat olsun)
Ve onların sevgisiyle fazilet dilediğimiz sahabesine de...

/6a/

DİĞER

Yā Rabbi nevvir albī fī barihī el-mekzīdū

Yā Rabbi ve li-‘ abdike mā fī’l-‘ abdi illā seyyidū

Muammed seyyidu’l-kevineyn hūve’l-abību-llezī...

Tercümesi

Ey Rabbim! Kalbimi nurlandır

Ey Rabbim kulların ierisinde kulların seyyidi olana...

Muhammed, iki cihanın efendisidir. O, öyle bir sevgilidir ki...

/6a/

DİĞER

1. Yā ze'l-me' ānī ve'l-ḥuneyni ¹⁰⁷

Ufdīhi bedren yencelī

2. Yā men hüve ecyedu ¹⁰⁸ l-ğazāl

Ve'l-vechu yaḥkī ke'l-hilāl

3. Bi'l-ḳaddi esbeyte'l- 'avāl

Sivāke lemā ¹⁰⁹ yendelī

4. Veḳşud medīḥa'l-Muştafa

el-Hāşimiyyi ibni'ş-şafa

5. Şallā 'aleyhi zi'l-vefa

Ma' as-selāmi'l-ekmelā

Tercümesi

1. Ey manalar sahibi!

2. Ey ceylandan daha güzel olan, yüzü hilal gibi gülen!

3. Kadd ile kendine esir ettiğin bu fakir senden başkasına meyletmedi.

4. Saflığın oğlu Mustafa el-Haşimî'yi medhedene git

5. Vefa sahibine tam bir selâmla beraber salât et!

¹⁰⁷ Eserin Bayati makamındaki notası için bkz.

[¹⁰⁸ ecīdu.](http://www.sanatmuziginotalari.com/eser_detay.asp?esid=38093&esera=%20Ya%20zelli%20meanı%20vel%20hunin;Altıntop'un tezinde 1-2-3 numaralı beyitlerden sonra 4 beyit daha bulunmaktadır. Bunlardan sonra 4 ve 5 numaralı beyitlerle güfte sona ermektedir. Bkz. A.g.e., s. 273.</p></div><div data-bbox=)

¹⁰⁹ limā.

/6b/

‘Uşşāk

Yā şāḥibe’l-envār yā ze’l-live’l-ma‘ḳūd¹¹⁰

Yā şafvete’l-cebbār yā ze’t-tuḳā ve’l-cūd

Levlāke yā ze’ş-şe’n maa‘ sāreti’r-rukbān

Nevverte¹¹¹ bi’l-muḥtār ve’l-Muştafa’l-Maḥmūd

Tercümesi

Ey nurlar sahibi,

Ey Cebbār’ın saflığı, ey takvā ve kerem sahibi!

.....

Muhtar, Mustafa Mahmudla (bizi) nurlandırdın.

¹¹⁰ Altıntop’un tezinde 8 beyit daha bulunmaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s.272.

¹¹¹ nūrīte.

/6b/

Lev semaḥa bedrī fī cānī yā Mevlāy¹¹²
Fī riyāzi's-sundusuyyi kuntu aḥzābī
Bi'l-emānī yā Mevlāy ve erā ṭal' a'l-behīmī
Ve ene sulṭānu zamānī Yā Mevlāy
Ve'l-melīḥu arzi'l-^c aliyyeh
Ve'l-muḥālif lā yuvāfīḳ lā yuvāfīḳ ḥasbillāh

Tercümesi

Ruhumun ayı bana cömertlik etse! (Ey mevlâ)
Sündüs bahçesinde, ben de yanında olsam
Aman yâ Mevlâ, kapkaranlık gecenin doğuşunu görüyorum!
Ve ben zamanın sultanıyım ey Mevlâ!
.....
Muhâlif muvafık olmaz, Allah yeter.

¹¹² Altıntop'un tezinde 2 beyit daha bulunmaktadır. Bkz. A.g.e., s.284.

/6b/

Mā rūḥu'l-āşık yâ seyyidî illâ men yehvāk¹¹³
Allāhu yu'ṭinî yâ Mevlây maḳşūdî Allāh (2)
Yâ seyyide's-sādât yâ seyyidî yâ 'izze'l-emlāk
Vallāhi mā fi'l-kevni yâ Mevlāye illâ men yehvāk
Lākinne'l-evḳât eşġaleti'r-rü'yak
Hattâ mā tilḳāhu ilâ men yehvāk

Tercümesi

Ey seyyid! Ancak seni seven aşığın ruhu olur.
Allah bana veriyor ey Mevlâ! Maksûdum Allah...
Ey büyüklerin büyüğü, ey seyyidim, ey meliklerim azizi!
Allah'a yemin olsun ki seni sevmeyen yoktur
Vakitler senin rüyalarını meşgul etti
Ancak seni sevenle buluşuyorsun.

¹¹³ Eserin Bayatî makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=37940&mode=1&sessionid=9510695
46.

/7a/

Bu sayfa boş bırakılmıştır.

/7b/

Segāh

1. Raḳaşa'l-keṣnu ve ġannā ʔarabā ṣaḥḥati'l-ervāḥ¹¹⁴
Merḥaben yā merḥaben yā merḥaben merḥaben bedrunā ḳad lāḥ
2. Lāḥa bedrun ṣumme min baʿdi'l-meġībi mā bede' sāḳī
Nāṭaḳa'l-ke'su ve nādā yā ḥābīb eyne 'uṣṣāḳī

Tercümesi

1. Kainat raksetti ve şarkı söyledi, ruhlar afiyet buldu
Merhaba ey merhaba ey merhaba merhaba ayımız ışık saçtı.
2. Ay ışık saçtı, ortadan kaybolduktan sonra saki ortaya çıkmadı
Kase dile geldi ve “Ey sevgili! Aşıklarım nerede?” diye nida etti

¹¹⁴ Altıntop'un tezinde 3 beyit daha bulunmaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s.238.

/7b/

Ce^ç alūnī fi'l-me^ç ānī melekūnī bi'l-iḥṣānī¹¹⁵

Şerrif 'aleyhim bi'l-lisānī fi'l-medḥi¹¹⁶ ṭūle'z-zamānī

Zāde ġarāmī mā eşvāḳī sāḥiret min li'l-iḥdāḳī

Ve 'ale'l-^ç aḥdi bāḳī ḥāifuhū entum emānī

¹¹⁵ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s.241.

¹¹⁶ medi^ç.

/7b/

Yā Rabbi yā Settār bi'l-Muṣṭafa'l- Arabīyy¹¹⁷

El-Hāṣimiyyi el-Muḥtār Nebiyyi külli nebiyy

Estağfiru'l-evzār yā ġāfire'z-zelelī

Tercümesi

Ey Rab, ey hata ve kusurları örten! Mustafa Arabî,

Hâşimî, seçilmiş, bütün nebilerin nebisi (nin hürmetine)

Günahlarımın affını diliyorum ey hataları affeden!

¹¹⁷ Eserin Rast makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/eser_detay.asp?esid=58887&esera=%20Ya%20Rabbi%20ya%20Settar%20ebil%20Mustafel%20Arabi; M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s.239.

/8a/

1. Eş-şālātu ‘alel’l-muẓallili bi’l-ġamām¹¹⁸
Ḥayri ḥalki’llāh şerefi arzi ḥām
2. Yā nedāmā mā fuādī ‘indekum
Mā fe’altum bī fuādī yā nedām
3. Yā Resūlallāh yā ẓe’l-fazli yā
Raḥmeten ‘amā bihallāhu’l-enām
4. Cud ‘ale’l-‘abdi’r-raḥīmi’l-multecī
Bahā ‘izzuke yā Ġavşe’l-yetām

Tercümesi

1. Salât, bulutla gölge yapılana (olsun)!
Mevcudatın en hayırlısına, Ham arzının en şereflişine
2. Ey dostlar! Kalbim sizinle değil!
Kalbime ne yaptınız ey nadimler?
3. Ey Allah’ın Resulü, ey fazilet sahibi!
Ey bütün yaratılmışlara rahmeti şamil olan!
4. Sana sığınmış merhametli kuluna cömert ol!
Ey yetimlerin yardımcısı! Aziz olan sensin!

¹¹⁸ Altıntop’un tezinde 3. beyitten sonra bir , 4. beyitten sonra iki beyit daha bulunmaktadır. Bkz. A.g.e., s.229.

/8a/

DİĞERİ

‘Azībī kullemā yekfī ferīdu’ş-şeklī ve zarfī

Leḳad aẓharat ecfānī ruveyden ekḫale’t-ṭarfī

Bi-men vellāke fī selbī erih yā¹¹⁹ ze’l-bahā

Teleḳḳā ‘azībī elemā

Ve şalli şāḫibe’l-iḫsān ‘alā mā nevvere’l-ekvān

Nebiyyun eẓhara’l-burhān nediyyu’l-ḥaddi ve’l-kefā ‘azībī

Tercümesi

Ayrı kalışım yeter!

Gözlerim yavaş yavaş sürmeyi ortaya çıkardı

Beni senden ayıran... rahat ol ey kıymetli!

Ayrılığım acılarla müptela

Âlemleri nurlandıran, ihsan sahibine salat olsun..

Öyle bir nebi ki delili açık, (ağlamaktan) yanakları ve avuçları ıslak

¹¹⁹ erihyā.

/8a/

Digeri

Yā men yerūmu yā ‘aynī ḥalli’r-rumūze yā seyyidī mā keşefe estāri’l-ḥayā¹²⁰

Hāza’ṭ-ṭalā ṭalāsīmu maa’ kunūzin yā ‘aynī mā kellemā yu’lem yuḫāl

Hāza’ṭ-ṭalāsīmu maa’ kunūzin mā kullemā yu’lem yuḫāl yā ‘aynī cismī beḫā

Yā seyyidī raḫa’l-ḥayā ve zebbet min nāri’l-cevvād

Tercümesi

Ey boyun eğdiren, ey gözüm, rumuzları hallet ey seyyid, haya perdesi açılmadı

Hazinelerle beraber bu tılsımlar ey gözüm, konuşmadılar ki bilinip söylensin

Hazinelerle beraber bu tılsımlar, konuşmadılar ki bilinip söylensin ey gözüm,

bedenim bākīdir.

Haya inceldi ve cömertlerin ateşinden de kurudu.

¹²⁰ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s.242.

/8a/

Diğeri

1. Cānī yā seyyid cānī cānī ve'l-mu' annānī¹²¹
Cānī ve ḥuẓu'l-ʿ ilme bi's-sirri ve'l burhānī
2. Seyyid Aḥmedu'l-Başrī cābiru ḳalbike munkirī
Yā sākinе bābi'n-naşrī edriknā bi'r-Rifāī
3. ʿAbdu'l-kādir fi'l-ḥaẓrā isma' lī ḳavle'l-faḳrā
Yā Rabbi minke naẓar edriknā bi'l-caylānī
4. Sa' di'd-dīni'l-cibāvī muşkil ḥālī imdādī
Şeyḥun ene na' levī yā şāhibe'l-burhānī

Tercümesi

1. Canım, ey seyyid canım, canım ve maksudum!
Ey can, bu ilmi sırr ve bürhanla (beraber) al.
2. Seyyid Ahmedu'l Basrī münkir kalbinin tedavi edicisidir.
Ey zafer kapısının sakini! Bizi Rıfai'ye eriştir
3. Yeşillikler içindeki Abdulkadir, fakirin sözünü duy.
Ya Rabbi bakış sendendir, bizi Ceylānī'ye eriştir.
4. Sadeddin Cibavi benim sorunlarımın imdadına yetişendir.
Ben yaşlı bir Nalevīyim ey delil sahibi!

¹²¹ Eserin Hicaz Hümeyun notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=43145&mode=1&sessionid=951098447.

/8b/

Digeri

1. Sādātun ennā ḥubbukum fennī feṣfaḥ ‘annī verḥami’l-mu‘annā¹²²
Allāh Allāh Allāh Allāh Allāh Allāh
Allāh Allāh Allāh yā Kerīm Allāh
2. Zikrukum yaḥlū hākezā yaḥlū ‘anhu lev ḥasenū qaṭṭu lev ḥasenā
Allāh Allāh Allāh Allāh Allāh Allāh
Allāh Allāh Allāh yā Kerīm Allāh
3. Fesheri’l-leyle bi’l-ḳubā ḥiyelī vaṣrif ‘an-nekṣī fefhemi’l-mu‘annā
Allāh Allāh Allāh Allāh Allāh Allāh
Allāh Allāh Allāh yā Kerīm Allāh

¹²² Altıntop’un tezinde 2 beyit daha bulunmaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s.236.

/8b/

Yâ meşrıķan bi'l-muḥayyâ

İftenet¹²³ kulle'l-berıyyâ

Lev tere 'Aliyyâ yâ Ḥabıbu

Mâ ra'eytu cevren 'aleyyâ

Yâ ğarıbe'r-ridâ bî

Ezreyte bânâ revâbî

Bi'l-ḥarri nâru't-teşâbî üli'at fi'l-ķalbi keyyâ

Şalli ve sellim ve 'azẓim 'ale'n-nebiyyi'l-mükerrem mâ hâdi'r-rekbi yemem tilke'r-

Rebû'is-seniyyâ

Tercümesi

Ey dirilerin üzerindeki ışık!

Bütün mahlûkât kurtuldu

Ali'yi bir görseydin ey sevgili!

Bana (yapılan) bir zorlama görmedim

Ey rızası bana yabancı olan

.....

Ateşin sıcaklığı bana yapıştı

.....

¹²³ eftenet.

/8b/

Şey'en li'llāh Yā Bedevî Yā kutbu Yā 'Alevî el-ğavse'l-ğavs edriknā ve'l-'azmu
min Keṭavî

Leke himmetu'l-'aliyyeh ve'r-rutbeti's-seniyyeh 'aṭfen 'aṭfen 'aleyhi yā Aḥmed yā
Bedevî

Yā şāhibe'l-işārāt yā muncide'l-beşārāt el-'abdu isticārāt Yā Aḥmed Yā Bedevî

Yā sākine Ṭanṭā yā zeyn yā 'Aḥmed bi'l-luṣāmeyn ğusni ḳad ḥāne'l-ḥuneyn Yā
Aḥmed Yā Bedevî

Tercümesi

Allah için bir şey (bir vesile) ey Bedevî, ey kutub, ey Alevî, yardım, yardım, bize
yetiş! Gayret Ketevî'dendir..

Yüce himmet sendendir ve yüce rütbe senindir, ona bağlanıyoruz Ya Ahmed Ya
Bedevî

Ey işaretlerin sahibi ey müjdeleri getiren, kulun sığınağı.....

Ey Tanta sakini, ey süs (güzel), ey Ahmed, ey yüzü iki peçeli Ahmed Bedevî,
Huneyn ihanet etti.

/8b/

Diğeri

Mâ lî ğayrî cemâlukum naẓarî ħarâmû¹²⁴

Mâ lî ğayrî kelâmukum ‘indî kelâmû

Şeyhî fi’l-ḥaḳîḳati ‘aynî devâmû

Meded (2) meşî-Allâh (1) yâ Hû (2) yâ Mevlâye

Huvallâh Allâh Allâh yâ Mevlâye

Tercümesi

Senin güzelliğinden başkasına bakmak bana haramdır

Senin sözünün yanında başka sözler bana (haram)

Şeyhim hakikatte her zaman benimle birdir (benim aynımdır)

Meded ey Allah’ın muradı! Meded yâ Hû, ey Mevlâ!

O Allah’tır, Allah, Allah, ey Mevlâ...

¹²⁴ Altıntop’un tezinde 2 mısra daha bulunmaktadır. Ayrıca bizim son satırda verdiğimiz zikir orada ilk satırdan sonra verilmiş olup bazı farklılıklar da mevcuttur.

/9a/

DİĞERİ

Yâ ze'l-ğār şabrî zâr yekfî li'l-maṭâlik¹²⁵

Min seḥarî yâ kamerî muğrem fî cemâlik

Ṭâbe'l-ḥân bi'n-nüdmân efrâḥu celâlik¹²⁶

‘Ale'l muḥtâr Yâ Gaffâr şalli bi't-tiṣâlik

Şümme'l-âl fe'l-aşḥâb hum hâdû nevâlik

Tercümesi

Ey mağara sahibi! Sabrım tükendi, ertelemelerin yeter!

Güzelliğinin aşkından uykusuz kaldım ey ayım!

Yüceliğinin ferahlığıyla pişmanlar için vakit güzel oldu.

Sana bağlılıkla ey Gaffar Muhtar'a salât olsun!

Sonra ailesine ve ashabına, onlar ki hidayet buldular ve sana yöneldiler.

¹²⁵ meṭâlek.

¹²⁶ Altıntop'un tezinde bu mısradan sonra bir mısra bulunmaktadır. Bkz., *A.g.e.*, s. 240.

/9a/

Diğeri

[Güfte: Şâdî]

1. Żabyun neķā ve'l-merveteyn¹²⁷

Ukfuf siḥāme'l-muķleteyn

2. Mā hākezā fi'leż-żibā

Uhnun¹²⁸ 'aleynā yā Huseyn

3. Mellenī bi-zā yā ke'r-reşā¹²⁹

Aznā fu'ādī ve'l-ḥaşā

4. Yā men izāmā ḳad meşā

Aḥfā ziyā'e'n-neyyireyn

5. Yā eyyuhe'l-bedru'l-meşūn

İlā metā hecrī yekūn

6. Asḳaytenī ke'se'l-menūn

Zallemtenī ḳulme'l-Huseyn

7. Şalātu mevle'l-'ālemīn

'ale'n-Nebiyyi Ṭāhā el-Emīn

8. Men cāe bi'n-nūri'l-mubīn

Azā'e minhu'l-ḥāfıķayn

¹²⁷ Elimizdeki yazmada bulunan 4. beyit Altıntop'un tezinde bulunmamaktadır. Bununla birlikte güftekarın adının geçtiği iki beyit mevcuttur. Bkz. *A.g.e.*, s. 219.

¹²⁸ aḥnun.

¹²⁹ mellī bi-zāyāke'r-reşā.

Tercümesi

1. Safa ve Merve arasında gidip gelen seçkin ceylan!
İki gözün siyahlığından çekin!
2. Utangacın hareketi bu değil
Ey Hüseyin bize munis ol!
3. Ey ceylan yavrusu gibi (olan), beni bununla bıktırdı.
Kalbimi ve içimi perişan etti.
4. Ey yürüdüğü zaman
İki nurun (güneş ve ay) ışığını gizleyen!
5. Ey korunmuş ay!
Bu ayrılık ne zamana kadar sürecek?
6. Bana ölüm kasesinden içirdin
Bana Hüseyin'in (çektiği) zulmü çektirdin.
7. Alemlerin rabbinin salatı
Emin olan Nebi Taha'ya olsun!
8. Ki o, apaçık bir nurla geldi
Yeri ve göğü aydınlattı.

/9a/

Digeri

1. Yā ze'l-ḳavāmi's-seheri¹³⁰
Ḥāvi'r-rizā bi's¹³¹-sukeri
2. ʿan ṣaḡrike'l-ʿazbu'l-lemā'
Yervī ṣaḡiḡa'l-cevheri
3. Kemze't-tecāfi ve'l-bu'ād
Aḥramtu ecfāni'r-ruḳād
4. Bedrī vucūd verʿa'l-vidād
Yā ze'l-cebīni'l-enveri
5. Ṣalātu Rabbī mā bedā
Necmun ʿalā nuri'l-hudā
6. Ve'l-āli ve'ş-şahbi mā fedā
Hum zuḥrunā fi'l-maḥşeri

¹³⁰ Altıntop'un tezinde her mısradan sonra "*aman*" ilave edilmiştir. Bkz., *A.g.e.*, s. 244.

¹³¹ rizābi.

/9b/

DİĞERİ

Ehdet lene'ş-şabā ṭībe ʿīṣen mine'l-ḥabīb¹³²

Ḳalbī lehu'ş-şabā leyse illā bihī yaṭīb¹³³

Ehlen ve merḥaben bi'l-ğarāmi'l-murebrebib

ʿAnnī taʿaccubā ve ʿale'l-ʿīṣi mine'l-yaḳīb

Mevlāye yā Hū yā Hū Allāh yā Hū

Tercümesi

Saba rüzgarı bize sevgiliden hayat kokusu getirdi

Kalbim ancak kendisiyle güzelleşen Saba'dır.

Merhaba ey acılar içinde kıvranan ceylan!

.....

Mevlāye yā Hū yā Hū Allāh yā Hū

¹³² Altıntop'un tezinde "*Mevlāye yā hū yā hū Allāh yā hū*" mısraı her mısradan sonra tekrar edilmiştir. Bkz., *A.g.e.*, s. 235.

¹³³ bihī'l-yaṭību.

/9b/

DİĞER

Yâ ‘alîm bi’l-ḥāl ḥîne ‘ucben mine’l-‘acîb ḥâlim yaḥfâk ¹³⁴

Rabbi bi’ş-şiddîk veşrif ‘anne’d-dîk ve’l-hemeni’t-tevfîk bâbeke yâ müte‘âl

Rabbi bi’l-Fârûk ‘Umeri’l-meşdûk lâ yekun maḡlûb aşliḥnâ li’l-ḥâl

Rabbi bi’l-İsneyn ‘Uşmân zi’n-nüreyn vekfuf ‘anne’d-deyn câmi‘u’l-Kur‘ân

Rabbi bi’l-Haydar ḳâlu el-Hayber ‘Aliyyu‘l-ebrâr ḳâtilu’l-kuffâr

Rabbi bi’s-sıbṭeyn ve bi’l-ma‘şumeyn Hasen ve’l-Hüseyn bâbeke yâ muteâl

Tercümesi

Ey şaşılacak durumlarda hâli bilen Allah...

Ya Rabbi Sıddık (Hz Ebubekir) hürmetine darlığımızı gider, başarılı kıl! Ey yüceler yücesi kapına geldik.

Ya Rabbi tasdik edilmiş mağlub olmaz Ömer’ul Faruk hürmetine hâlimizi ıslah eyle!

Ya Rabbi İki nûr sahibi Kur’an’ı cem eden Osman hürmetine borçlarımızı def et!

Ya Rabbi kafirleri öldüren Aliyyu’l ebrar Haydar hürmetine...

Ya Rabbi iki torun ve iki masum olan Hasan ve Hüseyin hürmetine... Ey yüceler yücesi kapındayız.

¹³⁴ Altıntop’un tezinde ilk mısra biraz farklılıklar mevcuttur. Ayrıca ilk mısradan sonra elimizdeki yazmada yer almayan iki mısra daha bulunmaktadır. Bkz., A.g.e., s. 245.

/9b/

1. Yā Rabbi inne ẓunūbī fi'l-verā keṣure¹³⁵

Ve leyse lī 'amelun fi'l-ḥaṣri yuncīnī

Meyān (2)

2. Ve ḳad 'eteytuke bi't-tevhīdi yuṣḥibuh

Ḥubbu'n-Nebiyyi ve zāke'l-ḳaderu¹³⁶ yekfīnī

Tercümesi

1. Ya Rabbi, yaratışmışlar arasında en çok günahı ben işledim

Haşr gününde beni kurtaracak bir amelim de yok

2. Sana tevhidle geldim ve beraberinde

Nebi'nin sevgisi ve bu kadarı bana yeter.

¹³⁵ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 220.

¹³⁶ ḳaderi.

/10a/

1. Beyne bānātu'r-revābī¹³⁷
Şuftu aqmāra's-seniyye
Tereket beyne't-teşābī
Ḥā'imun beyne'l-meniyye
2. Ḥā'imu ene ġarāmī
Fī hevāhum ve heyāmī
Ma' terā aqlā siqāmī
Mellilū ḥaziru mā buliyye
3. Şalli yā Rabbi'l-enāmi
‘alā mişbāḥi'z-żalāmī
Ve ‘ale'l-ehli'l-kirāmī
Ve'ş-şahābi'l-ecma' iyye

¹³⁷ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 220.

/10a/

1. Fī hevā ehlu'l-muṣallā ḥacibīne tizkār¹³⁸

Ve heve'ş-şevķu aṣlā fī fu'ādi yār

2. Lev şāhede 'aynī hicrete'l-hādī

Ḥayru men şāme ve şallā ve erḥame'l-ebrār

Yā mevlay yā mevlāy (4) ḥacibīn tizkār

¹³⁸ Eserin Hüzam makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatzuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=51689&mode=1&sessionid=9511280

17: Altıntop'un tezindeki nüshada okunuş farklılığı olduğu görölmektedir. Bkz., *a.g.e.*, s. 231.

/10a/

1. Bedā hilālen ‘alā ġazālen¹³⁹

Ve mā buḥūren ‘aleyye mālen

‘azzebānī bel şudūde ‘annī

Ḥammālenī fi hevāhu mālen

2. Yā Rūḥa rūḥī fedāke rūḥī

Verḥam li-nevḥī el-fecru lālen

İnnī ma‘ şūḳ ilā liḳāhu

Ve inne ḳalbī ileyye mālen

Ve lehū¹⁴⁰

3. Ve kullu mā ḳul ve āşil ḥabībī

Fedāke rūḥī yeḳūlu lālen

Şallā ve sellim ‘ale’n-nebiyyi

Ālu’s-şahābī ‘aleyye mālen

¹³⁹ Güftenin Zekai Dede’ye ait olduğu yazılı olan Hicaz Hümayun bestesi için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=42527&mode=1&sessionid=9511280
17; Altıntop’un tezinde güfte, beyitler halinde verilmiş olup her beyitten sonra bir mısra zikir bulunmaktadır. Güftelerin –ilk beyit dışında- sıraları bizdekiyle tamamen farklıdır. Bkz. *A.g.e.*, s. 237.

¹⁴⁰ “Arapça bir terkidir. On kadar manasıyla bir şairin gazelleri veya kıtaları arasında “eydan” gibi ve bazan onunla beraber yazılır” Bkz. Şemsettin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, s. 1523.

/10b/

Nevā

1. Veşalūnī ba‘de bu‘dī ve ra‘ev sālīfe ‘ahdī¹⁴¹
Ve ‘alā keydī’l-ḥūdī evcezū bi’l-vaşli va‘dī
Va‘dī va‘dī bi’l-vaşli va‘d
2. Yā surūrī bi’t-tiḥāzī yā ḥanā ḳalbi ve sa‘dī
Fectemi‘ yā nūra ‘aynī ve elṭifi yā nūra vaḳdī
Vaḳdī vaḳdī yā nūra vaḳdī
3. Ene fi’l-meclisi unsī ḳad şafā meşrebe verdi
Ve tedāyene der kuūsen li-beyne reyḥāni ve verdi
Verdī verdi ‘atbe’l-verā

¹⁴¹ Mehmet Emin Altıntop, *a.g.e.*, s. 157.

/10b/

[Güfte: Es'ad]

Diğer

1. Yâ Rasûlallâh ente'l-mağşūdū¹⁴²
Ente li'r-râcîne ni' me'l-mesnedū
2. Kullu hayrin fe-huve mecmū'un ledeyke
Beyne cem'i'r-rusuli ente'l-mufredū

Tercümesi

1. Ey Allah'ın Rasulü, emelim sensin!
Sığınanlar için ne güzel dayanaksın!
2. Her türlü hayır sende toplanmıştır
Bütün resuller içinde teksin.

¹⁴² Altıntop'un tezinde güftekârın isminin geçtiği bir dörtlük bulunmaktadır. Güftekâr bilgisi oradan alınmıştır. Bkz. A.g.e., 149.

/11a/

Diğer

Şāzilun¹⁴³ şāde kulūbe'l-umem fī cemālin ve şered¹⁴⁴

Ḥalle fī şarḥatī vādī selem beyne teyhemi ve ğayād

Leyse min 'arabin ve lā min 'acem mişluhum raṭbu'l-ced

Şiḥtu lemmā ḥalle fī'l-multezem ve 'ale'l-hicri vered

Yā reşe'l-ḥayfī ve bāne'l-'alem mededullāhi meded

Tercümesi

Şāzilī (Manevī) güzelliğinin sarhoşluğuyla milletlerin kalbini avladı .

.....

Ne Araplarda ne Acemlerde onun gibi yetişmiş/olgun kimse yoktur.

Onunla beraber olmakla sıhhat buldum

.....

¹⁴³ Es-Seyyid Ebu'l-Haseb eş-Şāzilī'nin İskendereye'de kurduğu tarikatın adıdır.

¹⁴⁴ Altıntop'un tezinde iki tane daha dörtlük bulunmaktadır. “*Yā reşe'l-ḥayfī ve bāne'l-'alem mededullāhi meded*” mısraı her dörtlükten sonra tekrar edilmiştir. Bkz. A.g.e., s. 159.

/11a/

Diğer

1. Ḥayyā binā edir lenā yā eyyuhe's-sākī¹⁴⁵
Ke'se't-tilā mine'l-milā mine'l-ḡadīmi'l bākī
2. Eṭ-ṭīru azḥā mu'linā yuczī bi-zecvīhi lenā /
Ḥayyele'r-ribā seyyide's ṣabā irḥam mud'iyen ve taḡfir lenā

Tercümesi

1. Ey saki, bize içki sun ki hayat bulalım!
Eski ve kalıcı olan dopdolu güzellik kasesinden...
2.
.....

¹⁴⁵ Eserin Acem makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=23722&mode=1&sessionid=9511280

17: M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s.153.

/11a/

Diger

Laiben žabyu bi-‘ aqlī fes‘ ifūnī yā ricāl¹⁴⁶

Ve bi-laḥdar telle ḳatlı şāzinū fāka’l-hilāl

Ḳultu li¹⁴⁷-maḥbūbi şilnī vesḳinī şāfi’z-zulāl

Keyfe dā‘ī cerḥa ḳatlı bi’t-tiḥālī ve’l-viṣāl

Yā hū yā Mevlāye Allāh yā Mevlāye

Tercümesi

Bir ceylan aklımı yerinden oynattı, ey insanlar bana bir deva bulun.

.....

Sevgilime dedim ki, yetiş, bana saf ve tatlı sudan içir

Beni çağıran, vuslatına erdiğim, nasıl beni öldürebilir?

Yā Hū yā Mevlāye Allāh yā Mevlāye

¹⁴⁶ Altıntop’un tezinde 4 mısra daha bulunmaktadır. “*Yā hū yā mevlāye Allāh yā mevlāye*” mısraı her mısradan sonra tekrarlanmıştır. Bkz. *A.g.e.*, s. 152.

¹⁴⁷ ḳultulū.

/11a/

Diğer

Melektum fu'ādī fe-şāre'l-hevā 'aleykum raķībun (3)¹⁴⁸

Felā taķtulūnī kezā ebirā li-ennī ġarībun (3)

Fe-in kāne'l-ʿabdu fe –in ķatelenī fe-hāzā 'acīb (3)

Tercümesi

Kalbimi ele geçirdiniz, aşka dönüştü, sizi gözetliyor

Beni böyle öldürmeyin, çünkü ben garibim

Eğer bir kul beni böyle öldürürse bu çok gariptir.

¹⁴⁸ Altıntop'un tezinde 3 mısra daha bulunmaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s. 154.

/11b/

Diger

Eyā nesīme’ş-şabā in cüzte arza’l-ḥabīb¹⁴⁹

Yā hū yā hū yā hū yā hū yā hū yā hū Allāh Allāh

Vāḥid yā Mevlāye bellighu ‘anni’s-selām

Ve ḳul lehū muẓnāke’ş-şabā muẓnā ve ḥāluhu’l-‘acīb

Yā hū leḳad berāhu’s-siḳām

Tercümesi

Ey Saba rüzgarı! Eğer sevgilinin diyarından geçersen

Ey bir olan Mevlâ, benden ona selâm ulaştır!

Ona de ki, Saba rüzgarıyla öyle perişan ve öyle garip bir hale gelmiş ki

Yā hū hastalık onu iyileştirmiş

¹⁴⁹ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 156.

/11b/

Diğer

Yâ bedre fî cunhî'l-ğalesî¹⁵⁰

‘ Arric rikābeke ve’n-nu‘ asî

Sulţān cemālek mufteresî

Ve leke kavām yâ ze’l-‘ ulām

Fîke’l-‘ālām ermeytenî bi’n-nebli kusî min şārimi’l-ḥaddāk

Ḳulū li-ḥubbî yerfuḵ bî

Tercümesi

Ey gecenin son karanlığında ortaya çıkan ay!

.....

Güzelliğinin hükmü beni avladı

Güç, dayanak sensin ey işaret sahibi!

Elemler sende, bana ok atıyorsun, beni (meyve koparan bahçevandan) kurtar.

Sevgi(li)me söyle bana refakat etsin.

¹⁵⁰ Altıntop’un tezinde 4 mısra daha bulunmaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s. 155.

/11b/

Eş-şac̣ dī vefā bi'l-amālī yā hu heyyc binā yā şāḥ kul¹⁵¹
Leḥū şufus lemmā ke'd-dināni fī mebbsemi'l-vazzāḥ
Ma' a żabyi unsī¹⁵² ḳad zāna'l-ḥiverū izā bedē'e'l-ekvānu¹⁵³ testetirū
Bedrun yufūḳu ke'ş-şemsu ve'l-ḳameri¹⁵⁴
Yezhū 'ale'l-ḥūri'l-ḥissānī fī ravzati¹⁵⁵ l-feyyāḥ

Tercümesi

Sadi emellerinde vefalıdır, ya hu gel ey arkadaş de
.....
..... âlem yaratılmaya başladığında onu örtersin
Bir dolunaydır ki güneş ve ay gibi yükselir
Güzel kokular saçan bahçede en güzel hurilerden daha güzeldir

¹⁵¹ Altıntop'un tezinde "Ḳul" kelimesinden sonra "Yā şāḥ heyyc binā yā şāḥ" mısraı yer almaktadır ve bu mısra, her mısradan sonra tekrarlanmıştır. Bkz. A.g.e., s. 151.

¹⁵² ūnsī.

¹⁵³ ekvāni.

¹⁵⁴ ḳamerū.

¹⁵⁵ ravzaḥi.

/12a/

1. El-kevenu ilā cemālikum muştāķū¹⁵⁶
Ve'l-‘ālemu kulluhā lekum ‘uşşāķū
2. Min eyne terā¹⁵⁷ sādetenā seyeḥateh
Mā elṭafehā tebāreke'l-ḥallāķū
3. Allāh Allāh hüve Rabbunā Raḥmānī
İrḥam bi-fazli şeyḥinā Rifā‘ī Bedevī Cibāwī Muḥyi’d-dīn

Tercümesi

1. Kâinat güzelliğimize iştiyak duyar
Bütün âlem sizlere âşıktır.
2. Büyüklerimizin O’na olan yolculuğunu nerden göreceksin?
Ne kadar güzel! O’nu yaradanı kutsarım
3. Allah Allah, O, Rahman olan Rabbimizdir.
Şeyhimiz Rifā‘ī Bedevī Cibāwī Muḥyi’d-dīn hürmetine bize merhamet et!

¹⁵⁶ Altıntop’un tezinde hüseyni makamında verilmiştir. Bkz., *A.g.e.*, s. 92.

¹⁵⁷ eynterā.

/12a/

Güfte: Es' ad Suud

Ravżatu'l-ezāhir vechehu's-senī¹⁵⁸ yā ' aynī¹⁵⁹

Kāmilu'l-meḥāsin lemmā yenşeni¹⁶⁰

Ḳad aḥramet cufnī¹⁶¹ ṭību'l-vesenī

Lāzime

Leytehū yuvāşil muḡramun fennī

Ev yer' ā zimāmi, ṭīle'z-zamān

Mevlāy (2) yā mevlāy (1) yā hū (2) hū yā ḥū (1)

Devr

Ḥabbezā'l-muḥayyā ma' a vāride'l-ḥudūd¹⁶²

Sukkerī li-muyyā ağyedun şedūd (1)

Necmehu'ş-şureyyā fī Es' ad Su' ūd

Lāzime

Leytehū yuvāşil muḡramun fenā

Ev yer' ā zimām, ṭīle'z-zamān

Mevlāy (2) yā mevlāy (1) yā hū (2) hū yā ḥū (1)

¹⁵⁸ vechu'l-ḥasenī olduğunu tahmin edilmektedir.

¹⁵⁹ Eserin Rast makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=58314&mode=1&sessionid=9511484
80; Eser, Altıntop'un tezinde çargâh makamında verilmiştir. Ayrıca bazı mısraların yerleri bu mecmuadaki ile aynı değildir. Bkz. A.g.e., s. 48.

¹⁶⁰ yensenī.

¹⁶¹ cefnī.

¹⁶² verdi'l-ḥudūd.

Tercümesi

Ey gül bahçesi, güzel yüzlü, gözümün nuru

Eksiksiz güzelliği, henüz övülemedi.

O uykulu hal gözlerimi mahrum etti

Lâzime

Keşke onu görseydim de her şeyim elimden gitseydi.

Ya da her zaman yularım elinde olsaydı!

Mevlây (2) yâ mevlây (1) yâ hû (2) hû yâ hû (1)

Devr

Gül yanaklarıyla selâm verilen kişi ne güzeldir!

.....

Onun Süreyya yıldızı, mutluların en mutlusudur

Lâzime

Keşke onu görseydim de her şeyim elimden gitseydi.

Ya da her zaman yularım elinde olsaydı.

Mevlây (2) yâ mevlây (1) yâ hû (2) hû yâ hû (1)

/12b/

Diğeri

Mā ‘aleynā mā ‘aleynā¹⁶³

İz verednā ve’rtubīnā

Ḥubbuhū¹⁶⁴ yuclā ‘aleynā

İz bihī vecden şubbinā¹⁶⁵

Tercümesi

Bize ne var, bize ne var?

Geldiğimizde bizi yücelt

Aşk meydana çıktı

Vecde gark olduğumuzda...

¹⁶³ Eserin Rast makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=57985&mode=1&sessionid=9511484
80; Altıntop’un tezinde bir dörtlük daha bulunmaktadır. Eser, Çargâh makamında verilmiştir. Bkz.

A.g.e., s. 42.

¹⁶⁴ ḥubbehū.

¹⁶⁵ subbīnā.

/12b/

Digeri

1. Hasebūnā fedakkaḳū ṣumme mennū fa‘taḳū¹⁶⁶
Hākezā sīmetu’l-mulūk fi’l-memālik yureffeḳū
2. İinne ḳalbī yeḳūlu lī ve’l-lisānī yuṣaddiḳū
Kullu men mâte muslimen ḥāṣā fi’n-nāri yuḥraḳū

Tercümesi

1. Bize saygı gösterdiler, müteessir oldular sonra iyilik yaptılar, azad ettiler.
Melikler böyle yaparlar, hükümrân olduğu yerlerde de dostça muamelede bulunurlar.
2. Kalbim bana diyor, dilim de tasdik ediyor.
Kim Müslüman olarak vefat ederse ateşte yanar.

¹⁶⁶ Altıntop’un tezinde bir beyit daha bulunmaktadır. Eser, Çargâh makamında verilmiştir. Bkz. *A.g.e.*, s.43.

/13a/

Çārgāh

1. Yā seyyide'l-kevineyni yā kurrete'l-¹⁶⁷ayneyn
Fī leyleti'l-işneyni nilte'l-maḳāmi'l-¹⁶⁷āliyā
2. Kalbī yemdeḥūke tāb¹⁶⁸ yā ṭāhire'l-ensāb
Ercūke yā Vehhāb teşfa¹⁶⁸ li-muẓnibin ¹⁶⁸āriyā
3. Yā men bu¹⁶⁸ işe raḥmeh li-hāẓihi'l-ummeh
Yā kāşife'l-ğummeh aşliḥ bi-naẓari'l-ḥāliyā
4. ¹⁶⁸Aleyke şallallāh (2) yā ḥayra ḥalkillāh (1)
Mā dāme ẓikrullāh (1) ṭūle'l-mudāmeti ṭāliyā (2)

Tercümesi

1. Ey her iki âlemin efendisi, ey gözlerimin nuru!
Pazartesi gecesi yüce makama eriştin.
2. Kalbim seni methediyor, güzelleşiyor ey soyu temiz!
Senden diliyorum Ey Vehhab, günahlarımdan arınmam için şefaati ol!
3. Ey bu ümmete rahmet olarak gönderilen!
Ey gamları gideren, bir nazarla halimizi ıslah et!
4. Salât sanadır, sen ki yaratmışların en hayırlısısın
Allah'ın zikri devam ettikçe...

¹⁶⁷ Eserin Rast makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=58893&mode=1&sessionid=9511484
80; Altıntop'un tezinde iki beyit daha bulunmaktadır. Bkz. A.g.e., s.41.

¹⁶⁸ yemdeḥu aḳtab.

/13a/

Digeri

1. Lefî rubâ ‘âcil ‘uzeyyi’l-ehyef şâcîrenâ hayyâh¹⁶⁹

Nehdû ‘alâ necdî yekun tarîha’l-ezâ lesenâ

2. Yâ muslimîn şumtu ‘alâ ve hukmen mine’z-żanâ

Emut ve lâ bedri bi-kışşatî aḥadun illâ ene

¹⁶⁹ Eserin Neva makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatzigizotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=26106&mode=1&sessionid=9511484
80; Altıntop’un tezinde 2. beyitin 2. mısraı farklıdır. Ayrıca iki beyit daha mevcuttur. Bkz. *A.g.e.*, s. 47.

/13a/

DİĞER

1. Kum yā emīra'l-ğizlān keyfe't-terāḥ¹⁷⁰¹⁷¹
Vesma^ʿ li-şavti'l-aẓnān¹⁷² fī-işṭibāḥ
2. Ve teraḳḳū li'llāhī¹⁷³ ve ʿalā ṭarḥī'ş-şāḥī¹⁷⁴
Ve'l-ḥubbu ḳad vefānā fī vaḳti'ş-şabāḥ

Tercümesi

1. Kalk ey Gızlan yıldızının emiri!
Sabahladıklarında nağme söyleyenlerin sesini duy!
2. Allah'a ve davet edene yükselin!
Aşk, sabah vakti bize vefākâr oldu.

¹⁷⁰ Eserin Rast makamındaki notaları için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/eser_detay.asp?esid=57960&esera=%20Kum%20ya%20emirel%20g%FDzlan%20keyfetterah.

¹⁷¹ Altıntop'un tezinde 4 beyit daha bulunmaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s. 46.

¹⁷² adnān.

¹⁷³ li'llāhī.

¹⁷⁴ sāḥī.

/13a/

Diğer

Kum bi'd-ducā v'ağtenim yā nā'imen seḥarā¹⁷⁵

V'escud lillāhi'l-Kerīm ille-fterāhu yerā

Tercümesi

..... Ey seher vakti uyuyan! Kalk! (O vakitlerin kıymetini bil.)

Kerīm olan Allah'a secde et!

¹⁷⁵ Eserin Rast makamındaki notaları için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/eser_detay.asp?esid=57959&esera=%20Kum%20bidd%FCca%20agtenim; Altıntop'un tezinde 3 beyit daha bulunmaktadır. Ayrıca dipnotta eserin Rast makamında notası olduğu bilgisi verilmiştir. Bkz. A.g.e., s. 44.

/13b/

Bu sayfa boş bırakılmıştır.

/14a/

Bu sayfa boş bırakılmıştır.

/14b/

Bayātī

1. El-ḳalbu mine'ş-şevḳi¹⁷⁶ leḳad zāde ġarāmā ' azze ġarāmā¹⁷⁷

Yezdādu mine'ş-şevḳi izā şābe viḥāmā naḥve tiḥāmā

2. Bi'llāhi ayā cirete necdī ve zerūnī

Lizābyi mine'l-ʿ iṣki huve'l ḥusnu¹⁷⁸ bi-şāmā ḥayṣu tarāmā

Tercümesi

1. Kalb aşktan derdi arttı, dertten dolayı aziz oldu.

Tiham'a doğru ateş alevlendiği zaman (kalbin) şevki artıyor

2. Ey benim koruyucularım, Allah aşkına beni bırakın!

Bu güzellik, aşkın verdiği mahcubiyettendir. O, gördüklerinin içerisinde

Şam'da en güzelidir.

¹⁷⁶ şevḳu.

¹⁷⁷ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 30.

¹⁷⁸ ḥusne.

/14b/

1. ad tecellet selmā ve encālet esmā¹⁷⁹ (yā nūn)¹⁸⁰
Ve bi-ṣağri’l-enmā kem redet¹⁸¹ am’ān
2. Zerenī men yehvā ve ṣefe’l-belvā (yā nūn)
Ve ḥadīsun yurvā ‘ anhu bi’l-eṣcān
3. Ḥayyu vechu’s-sākī kāṣifu’s-sākī (yā nūn)
Bezeat¹⁸² eṭvākī nağmetu’l-‘idān
4. Ve ṣalāten tutlā ebeden tutlā (yā nūn)
Ma‘ a selāmin aṣlā zākiye’l-‘idān

Tercümesi

1. Saflık ortaya çıktı, isimler tecelli etti
.....
2. Beni sevenle başbaşa bırak, belā şifadır
Ondan üzüntüyle gelen bir söz
3. Sākīnin yüzünün selāmı, sākīnin kāşifidir
Udların nağmesi etvāk şarabını ağızımdan püskürttü
4. Ebediyyen okunan salāt
Selāmla beraber udların arındırıcısıdır.

¹⁷⁹ Altıntop’un tezinde ilk iki beyitten sonra 3 beyit daha bulunmaktadır. Bkz. *a.g.e.*, s. 24

¹⁸⁰ Altıntop’un tezinde “*ya nudemā*” şeklinde yazılmıştır.

¹⁸¹ kemredet.

¹⁸² bezze ad.

/14b/

[Güfte: Şâdî]

Sir bî ile'l-aṭlâli min cānibi'l-ġarbî¹⁸³

Necdî şâde'l-emāl min heymeni's-şa' bî

Naḳarāt

Ḥayṣu'r-rizā minhum 'aṭā¹⁸⁴ ve me'l-ḳazā naḥve bi'l-ḳurbā

Devr

Billāhi ġannî lî yā eyyuhē's-şādî¹⁸⁵

Muşşāde ḥādîhi ve fihi eb'ādî

Tercümesi

Yürü benimle sevgilinin diyârına batıdan

İnsanların tasallutundan kurtulup umutların sesini bulmaya

Naḳarāt

Rıza da onlardadır, atâ da... Kazâ yakınlıkta değil...

Devr

Ey şiir söyleyen, Allah adına benim için söyle!

.....

¹⁸³ Altıntop'un tezinde 3 beyit daha mevcuttur. Güftekâr bilgisi aynı yerden edinilmiştir. Bkz. *A.g.e.*, s. 27.

¹⁸⁴ aṣā.

¹⁸⁵ yā eyyhue's-sādî.

/15a/

Diger

1. Maḥbūbe'l-mufettaḥ¹⁸⁶ mā lū bi'l-mesīl bi'l-müste'ān¹⁸⁷
İz bedā yetesennā aḥṣā ve evṭān
2. ẖultu lehū¹⁸⁸ yā bedrī yā müşfi'l-¹⁸⁹ālīl¹⁸⁹ ṭūle'z-zamān
Min ġarāmek ḥā'in medme'ū ṭūfān
3. Meblū şek yā bedrī mā yubrā 'alā ṭūle'z-zamān
Ḳāle men yaḥvānī yaḥna' bi'l-ḳalīl

¹⁸⁶ Mufettā.

¹⁸⁷ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 34.

¹⁸⁸ ẖultu lū.

¹⁸⁹ müşfil 'ālīl.

/15a/

Diger

1. Yā melīḥ yā šāḥibe'l-ḥālī ene ʿabduke fī riẓā'l-ḥālī¹⁹⁰

Verzā ḥaddek ḳad šabā dābil ʿaḳrab saġrek lāḥ

2. Ḥānis lā tūfāḥ āh minnek (2) āh yā ġazālī

Men yuḳrāb ẓi'l-aḳrab āh minnek (2) yā ġazālī

Tercümesi

1. Ey hâlden anlayan ey güzel, ben senden razı kulunum!

Yüzünü ekşitme (benden razı ol), belâ estî,

2.

.....

¹⁹⁰ Eserin Nureddin Dergâhı zakirbaşısı Mehmed Efendi tarafından bestelendiği yazılı Hicaz Uzzal makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=46349&mode=1&sessionid=951148480; Altıntop'un tezinde 2 beyit daha bulunmaktadır. Bkz. A.g.e., s.22.

/15a/

1. Ufdīhi¹⁹¹ raṣā nemā ve ʿan yeteḥacceḇ¹⁹²
Yā ḥubbī li’ş-şabbī maʿal-minen el-ḳalbu yetefetṭar¹⁹³
2. Min farṭi cevā cembrātu ʿaynī ḳad eṣʿal
Zer naḥvī yā ḥubbī maʿa şīʿan
3. Lev yesmaḥ lī yevmen bi-luḳyāke aʿyānī
Aznānī ve sebānī hāza’l-ḡazan ḥubbī sebānī
4. Ḳad aṭramenī bihi’l-mühcetī ḳad eṣʿal
Yā Rabbi kun ḥasbī ʿabdeke ḥasen

Tercümesi

1.
.....
2.
.....
3. Keşke bir gün gözlerim seninle rastlaşsa!..
Bu ayrılık beni perişan etti.
4. O ayrılık beni hasta etti, ruh onunla parladı.
Yā Rabbi kulun Hasan olarak bana yet!

¹⁹¹ uftīhi.

¹⁹² Altıntop’un tezinde dipnotta eserin Neva makamında bir notası olduğu bilgisi yer almaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s. 25.

¹⁹³ yefetṭar.

/15b/

1. Ya huveyda'l-‘îşi mehlen innenī muğramun ‘ġānī¹⁹⁴
İnne ƣalbī fike ašlā lev‘atī ħazzirānī
2. Fe-tereffaƣ¹⁹⁵ bi-muħibbin šeffeh kefrete’l-eşvāƣ
Fe’l-cevā efnāhu ħattā innehū cismuhū fānī

Tercümesi

1. Ey hızlı geçen hayat, yavaş ol! Ben zorluklar içinde perişanım.
Kalbim sende kök salmıştır, aşkın ateşimi körükledi.
2. Öyle bir sevenle arkadaş ol ki onun şevki aklı baştan alsın.
Aşkın ateşi onu yok etsin ta ki cismi yok olsun.

¹⁹⁴ Altıntop’un tezinde güftenin devamında 4 beyit daha bulunmaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s. 23.

¹⁹⁵ fe-tereffuƣ.

/15b/

Digeri

1. Eyyuhe'l-bedru'l-etemm
Fī zanā kalbī muḳtelem
2. Āh yā rūḥa kalbī ve ḥallī
Sivāke li'l-ḥusni men lī
3. İz leyse 'anke teselli
Fe an' im ve cud bi't-temennī
4. Yār-i men felā yā men ḳad ḥalā
Yā mevle'l-melā men lī bi-luḳyāke men lī
5. Dā' i lehū¹⁹⁶ 'ulā men vaşli 'alā
Yā mevle'l-melā men lī bi-luḳyāke men lī
6. Fī zanā kalbī muḳtelem

Tercümesi

1. Ey dolunay!
Kalbimin üzerinde yazılıdır.
2. Ey kalbimin ruhu ve içi!
Benim için senin güzelliğinden başka ne var?
3. Çünkü sende teselli yok
Nimetlerle bana cömert ol.
4. Sevdığım yok ey kaybolan!
Ey
5. Yüce olana dua et!
Ey
6. Kalbimin içine yazılmış...

¹⁹⁶ dā' ilehū.

/15b/

Bayâtî

Şerhu hālî ve kışşatî ve naḥībî vādimû ʿaynî şevāḥidu billezî¹⁹⁷

Bî-zādiḥî¹⁹⁸ suḳmî ve men lehû¹⁹⁹ minnî ṭabībî ve cefā zālîke'l-gazālu'r-rekbî

Yâ ʿureybâ bihim tevâ leḥḥadūnîve ene ʿabdun muḥibbukum faḳbelūnî

Tercümesi

1. Benim vaziyetimin hikayesi ve benim figânım ve gözyaşım şahitlerdir o kişiye ki...
2. Hastalığımın gıdası onda.. Ondan başka kim tabibim olabilir! Bu ceylan omuzlarıma cefâ verdi
3. Ben sizi seven bir kulum, beni kabul edin.

¹⁹⁷ Altıntop'un tezinde bir mısra daha bulunmaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s. 26.

¹⁹⁸ bi-zādi.

¹⁹⁹ mille.

/16a/

Faşl-ı Māhūr

1. Kāmerun yebsimu²⁰⁰ ‘an durrin ve ‘an mişli iķāhī yervī ‘an mişli iķāhī²⁰¹
2. Ene min ḥamrati ‘aynin ve ‘an ğayri uşāhī lestu ‘an ğayri uşāhī
3. Ḥasunet ḳurretun aḥmar fāturu’l-ecfān fā fāturu’l-ecfān
4. Ed‘ace’l-muḳletī ḳad ğarrad lehū kulle’l-melāhī rad lehū kulle’l-melāhī

Tercümesi

1. Bir ay ki zararına ve yarama tebessüm ediyor, akan yaralarımın rivayet ediyor.
2. Ben bir gözün şarabındanım ve
3.
4.

²⁰⁰ yebsī mu‘an.

²⁰¹ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 129.

/16a/

Digeri

İlāhun lā ilāhunā sivāhun ra'ūfun bi'l-beriyyeti zū'mtinān²⁰²

Uvaḥḥiduḥu bi-iḥlāşin ve ḥamdin ve şükrin bi'z-żamīri²⁰³ bi'l-lisān

Ve-eftenetu'l-ḥayātu lem aḥunhā ve ziġtu'l-beṭāle ve't-tivān

Ve-esleluhu'r-rizā 'annī fe-innī ḡalamtu'n-nefse ṭalebe'l-emān

İleyhi etūbu min zenbī ve cehlī ve isrāfī ḥalkī li'l-ġinānī

Tercümesi

İlāhımızdan başka ilāhımız yoktur, O Raūftur ,yaratılanlara nimet sahibidir

Onu kalp ve dille hamd, ihlas ve şükürle birliyorum

Hayatı imtihan kıldın, ben ona ihanet etmedim (ancak) ve tembellik ve zayıflık sebebiyle yoldan çıktım.

Benim için ondan rızā iste eman dileyerek çünkü ben nefsimi zulmettim.

Günahımdan, cehaletimden ve şarkı söyleyenlere karşı kötü huyumdan dolayı O'na tevbe ediyorum.

²⁰² M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 130.

²⁰³ bi'z-żamīru.

/16b/

Māhūr

Güfte: Abdulganî

1. Şağa zebāni'l-bān mine'l-ḥayā fettān²⁰⁴
Eyyāme vaşlî ve cem' a şemlî ve zālike'l-mirşān
2. Ve kem lehū 'aşîk fî ḥubbihim şādîk
Ve leyse yerḥam muznā ilā muteyyem bi's-şaddi ve'l-hicrān
3. 'Ala'n-nebiyyi şalli ve'l-āli ve'l-aşhāb
Mā dāme Abdu'l-ḡaniyyi yenḡul ḥadîsi ehli'l-bān

Tercümesi

1.
.....
2. Muhabbetlerinde sadık olan çok aşığı var
Ayrılık ve ulaşamama nedeniyle aşk sarhoşluğuyla hastalanmışa
merhamet etmiyor.
3. Nebî'ye, onun ailesine ve ashabına salat olsun,
Ban ehlinin sözünü Abdulganî naklettiği müddetçe...

²⁰⁴ Altıntop'un tezinde bir beyit daha bulunmaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s. 134.

/16b/

DİĞER

1. Etānī zamānī bi-mā ertezī²⁰⁵
Fe-billāhi yā dehre lā tenḳazī
2. Eyā leylete'l-vaşli ʿudī²⁰⁶ lenā
Li-enne'l-ḥabībe²⁰⁷ ʿaleynā radī
3. Seḳānī bi-ke'si ḥunnā şerbetin
Vaʿyenet mine'l-ke'si nūrun²⁰⁸ yużī

Tercümesi

1. Tam istediğim vakitte zamanım geldi
Allah aşkına ey zaman bitme!
2. Ey vuslat gecesi, bize dön
Çünkü mahbubumuz bizden razı
3. Hunnā kâsesinden bana şerbet içirdi
Kâsedden aydınlatan bir nūr ortaya çıktı

²⁰⁵ Altıntop'un tezinde bir beyit daha bulunmaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s. 133.

²⁰⁶ ʿudī.

²⁰⁷ ḥabību.

²⁰⁸ nūran.

/16b/

1. Yâ Ebâ²⁰⁹ Hâşşar bî hayyir şerrefte'l-evṭân²¹⁰
Eṣṭâh ve emrâh ve milel ke's min taḥti'l kerdân
2. Ene maḳṣûdî mennuke demen bi'l-aḥzân
Ba' dî minhâ nestağfiri'llahi Deyyân
3. Le' alle²¹¹ bi-cem' i şemlî fî vaḳti'l-mîzân
Ve edḥil min bâbi's-selâm ve aḥşinnâ²¹² bi'l-ğufrân

Tercümesi

1.
.....
2. Her şeyi göğüsleyerek maksadım sensin
Sonra dayanağımız olan Allah'a tevbe ederiz
3. Hesap gününde beni perişan etme!
Ve beni Selâm kapısından girdir ve bana affınla ihsan et!

²⁰⁹ yâbü.

²¹⁰ Eserin, üzerinde Nureddin Dergâhı zakirbaşısı Mehmed Efendi tarafından bestelendiği yazılı Evc makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=40886&mode=1&sessionid=9511848
58; M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 131.

²¹¹ le' allû.

²¹² aḥşinnâ.

/16b/

DİĞER

Allāhumme şalli ‘ale’l-Muşţafā bedī‘ il cemālī ve baḥri’l-vefā²¹³

Ve şalli ‘aleyhi kemā yenbegī eş-şādiḳ Muḥammed ‘aleyhi’s-selām

Şalāten tedūmu ve tebluḡ ileyhi murure’l-leyālī ve ve ṭūle’z-zamān

Tercümesi

Allah’ım! Vefā denizi, güzellik harikası Mustafa’ya salat et!

Ve Sādık olan Muhammed aleyhisselāma layıkınca salāt

Geceler geçtikçe ve zamanlar boyunca devam eden ve O’na ulaşan salat...

²¹³ Eserin, üzerinde Kemânî Mithat Arısoy tarafından bestelendiği yazılı Saba makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=59670&mode=1&sessionid=951184858; Dr. Ali Kemal Belviranlı tarafından bestelendiği yazılı Uşşak makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=65891&mode=1&sessionid=951184858; M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 132.

/17a/

Ve Muḥayyer

1. Zī'l-ḥayyi fi'l-mu' cizi bi'l-ḥālī ve'l-cīdī²¹⁴
Fīhi'l-lemā vecdi ḳazayte zū rebi' ī
2. Meşufteh yaḥṭā billāhi ta' zīmī
Menī ' alā ḥaşimū cebbāru yā seyyidī
3. Şuftu nādeytu bi-ḥayāti'l-ḥāzır
Ḳazayte zū rebi' ī bi-ḥayāti'l-fāzır
4. Şeḫālyū ḥaccu delī mā kulle şaddīdī
Menī...

²¹⁴ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 143.

/17a/

1. Yā rīme's-sefhi ve'n-nevā etlefte'l-ḳalbe bi'l-cefā²¹⁵
Yā hüve kemzā tecfū muteyemmen ʿan ṭurūḳi'l-ḥayli bi'n-nevā
2. Yā men efnā tecelludī ve-stevdaʿa'l-ḳalbe yelṣudī
Yā hüve kemzā tecfū mufennedī

Tercümesi

1. Ey sevgili cefa ile kalbimi mahvettin
Aşk sarhoşuna eziyet ediyorsun atların geçtiği yolda okunan nağmelerle
2. Ey (aşкта) fani olan, sabret ve kalbine veda et
.....

²¹⁵ Altıntop'un tezinde bir beyit daha bulunmaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s. 145.

/17b/

İşfahān

1. Ẹad ğarradede'l-ķumrī ve šāḫati'l²¹⁶-eṭyār²¹⁷
Ve demdeme'l-hādī fī ğavreti'l-iẓhār
2. Feķum nedīre'l-ke'si fī ğāfleti'l-ḫurrās
Leķad bedā sākī ve zānede'l-eyzār
3. Yā mun' işe'l-ervāḫ irḫam mesākīnā
Yekfī sebītu'n-nās ḫattā muḫibbīnā
4. Yā 'āṭire'l-enfās irfa' bi-ḫālī'n-nās
Leķad bedā (sākī ve zānede'l-eyzār)

Tercümesi

1. Kumrum şakıdı ve kuşlar çağırdı
Güllerin ortasında Hadi sinirlendi
2. Nöbetçilerin habersiz olduğu anda şarap sunalım
Sākī ortaya çıktı ve yük arttı
3. Ey ruhları diriltlen, sakinlerimize merhamet et!
Bizim muhiblerimiz de dahil olmak üzere insanların uykulu hali yeter
4. Ey nefeslerin kokusu! İnsanların haline şefkat et.
Sākī ortaya çıktı ve yük arttı

²¹⁶ şāḫate'l-eṭyār.

²¹⁷ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 113.

/17b/

Diger

Yā leylu yā leyl tavvil ‘aleynā naḥnu’l-muḥīb kemā ṣalleynā²¹⁸
Yā berka ṣāmī belliğ selāmī ‘alā Muḥammedin ḥayri’l-enāmī
Ruḥnā ve ci’nā naḥve’l-mediḥnā enver Muḥammed teṣrif ‘aleynā
Naḥve ehvākum yeṭlub rizākum fī ḥayāti şeyḥī rūḥī fedākum
Yā sukkāne Ṣāmī vāṣil cibāvī Sulṭān Sa‘de’d-dīn yā ṣaḥibe’l-ḥālī

Tercümesi

Ey gece ey gece! Bizim için uzun ol! Biz namaz kıldığımız gibi aşığız.
Ey Şam şimşegi! Yaratılmışların en hayırlısı olan Muhammed’e selāmımı ilet.
Yürüdük ve geldik onu methettiğimiz nurlu Muhammed’e doğru şereflenmiş olarak,
Ruhum size feda olsun ki Sizin aşkınız gibi şeyhimin yaşaması için rızanızı talep ediyor(um).
Ey Şam sakinleri, hâl sahibi Sulṭān Sa‘de’d-dīn Cibāvī’ye ulaşın!

²¹⁸ Altıntop’un tezinde ilk mısra hariç mısraların sıralamaları tamamen farklıdır. Ayrıca iki mısra daha bulunmaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s. 121.

/17b/

Diğer

1. Muṣ bedā bedri ṭayyibu'n-neṣrī²¹⁹
Fi'l-lemā sukrī āh lev tedrī
2. Miryeti'l-ibhām li'ş-şec' i²²⁰ muğram
Ḳad ġarā mukrem dem' ahu'l-ʿ umrī
3. Ṭālib mā cefā li'ṭ-ṭabībi vefā
Yer'ū li'ş-şafā leylete'l-ḳadrī
4. Şalli yā Ġaffār ʿ an nebiyyi'l-muḥtār
Ma' deni'l-envār yuḳbelu'l-ʿ uzrī

Tercümesi

1. Ayım ortaya çıktığından beri en güzeldir
Sarhoşluğum dudaklarda..Ah keşke bilsen!..
2.
Ömrüm onu sevmekle geçiyor (onun cömert gözyaşları ömrümü ona bağlı
kıldı)
3. Zor olanı iste, tabibe vefakâr ol
Kadir gecesinde saflığı gör!
4. Seçilmiş Nebî'ye salât eyle yā Gaffār
Nurların madeni, hataları affeden!

²¹⁹ Eserin Hicaz Hümayun notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=45040&mode=1&sessionid=9511973

38.

²²⁰ li'ş-şecī.

/18a/

Diğeri

1. ‘ Abde’l-kādir Yā Geylānī yā ze’l-fāzli ve’l-iḥsānī²²¹
Ene ‘ abduke ve dervīşuk ente şeyḥī ve ustāzī
2. Ente ğavşī ve melāzī ente fī kulli’l-‘ iyāzī bi’l-işārātī’l-‘ aliyyeh
Ve’l-kerāmātī’s-seniyye ve’l-mu‘ ānī’l-kādiriyye
3. Radiyallāhu ‘ aleyyeh ‘ anke yā hāza’l-veliyyeh
Mā racāke’l-‘ aleviyyeh bi’-iḥsānike²²² lā tensānī

Tercümesi

1. Ey Abdulkadir Geylani, ey fazilet ve ihsan sahibi!
Ben senin kulun ve dervişinim, sense benim üstadım ve şeyhimsin.
2. Sen benim yardıma koşanım ve ayrılmaz bir parçamsın. Yüce işaretlerle beni koruyansın,
Ve kerametlerle ve yüce mânâlarla.
3. Allah benden razı olsun, senden ey velî
Alevi’nin senden ricası ihsanıyla beni unutmamandır

²²¹ Eserin Hicaz Hümayun notaları için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/eser_detay.asp?esid=42019&esera=%20Abd%FCIkadir%20ya%20Geylani;_Altintop’un tezinde ilk beyitten sonra üç beyit daha yer almaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s. 119.

²²² bi’l-iḥsānike.

/18a/

Digeri

Şeddu ‘alā ḥaylek nevā sūde’l-hevā dācib ve’t-ṭarar²²³

Eşbahtu mecrūḥa’l-hevā sukrāne men zūde’s-saḥr

Mā ḥarrū ve ḥāylī ve’l-ḳavā illā fevāḳıf yā ‘umer

Şallū ‘alā ‘atri’l-verā sellim ‘alā şaḳḳı’l-ḳamer

²²³ Altıntop’un tezinde 2. mısradan sonra bir mısra daha bulunmaktadır. Son iki mısra aynıdır. Bkz. A.g.e., s. 117.

/18a/

1. Yā ğā'ibu selimet²²⁴ 'azu'l-ḥabībi māt²²⁵
El-verdu 'ulvā cennāt ḳulle's-benāk fīnā
2. Rābiḥte rūḥ yā rūḥ ḥalleytenī mecrūḥ
Ebkī ve sūḥ ve nūḥ ḳulle's-benāk fīnā
3. Yā şuffete'l-maḥbūb minhe'l-'asel bīdūb
Ḳum ravveḳa'l-meşrūb vesḳī'l muḥibbīnā

Tercümesi

1. Ey sevgiliden selamette kalmış ve ölmüş gaib
Gül, bahçelerin yücesidir.
2.
.....
3.
.....

²²⁴ yā ğā'ibin selemāt.

²²⁵ Eserin Hicaz Hümeyun notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=46344&mode=1&sessionid=9511973

38; M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 118.

/18b/

Bu sayfa boş bırakılmıştır.

/19a/

Evc

Yā muğramā finān in kunte tebgīnān²²⁶

Te‘āhu miskīnā de‘āke mā şī’nān

Te‘āyā yā baṭṭāl tu‘ṭike ve’s-semāl

Ve nes’eduke fi’l-ḥāl ve necmelu ez-zīdān

Tercümesi

Ey aramızda perişan, bizi istiyorsan,

Onu miskin olarak bilmen lazım. Sana istediğimiz şekilde dua eder.

.....

.....

²²⁶ Cümle sonlarındaki ٰ (nûn) harflerinin vezin gereği ilave edildiğini düşünülmektedir.

/19b/

Evc

1. Min ġinā'l-bālābil ve nūḥa'l-ḥemām²²⁷
Ḥācete'l-belābil ve zāde'l-ġarām
2. Hel lenā yuvāṣil reṣīḳā'l-ḳavām
Ev lenā muḳābil bi-ke'si'l-mudām
3. Eṣṣraḳat ṣumūsi²²⁸ min burci'z-zalām
Min semā ku'ūsi²²⁹ ḥaket behremām
4. Ve'ncelet 'arūsi ve rāḳe'l-mudām
Leylete's-sevād²³⁰ ṣafā elfi 'ām

Tercümesi

1. Bülbüllerin nağmesinden ve güvercinlerin ötüşü
Bülbüllerin ihtiyacı ve perişanların gıdası
2. Zarif boyluya ulaşabilme imkanımız var mı?
Ya da devamlı kaselerle bizi karşılaması mümkün mü?
3. Karanlık burçlardan güneşlerim parladı
Behremam semasından hikaye etti
4. Ve devamlı sunulan içki temizlendi
Siyah gece bin yıl saf oldu

²²⁷ hemām; M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 58.

²²⁸ ṣimūsi.

²²⁹ ke'ūsi.

²³⁰ suvād.

/19b/

Diğeri

1. Billāhi ve zāhi²³¹’l-cemīl ve mu‘cizan yā bedrī²³²
Kullun ‘alā zā‘ fī mu‘īn ve-sma‘ ve cud²³³ yā bedrī
2. Yā ehyef yā muğrem sir bi-kumā emān
Mine’l-cevād ḳalbī rehin evvāhu lev tedrī

Tercümesi

1. Güzelliklerin ortaya çıkarıcısı Allah’a yemin olsun ki ben mucize istiyorum
ey ayım!
Herkes zayıflığıma yardımcı... İşit ve cömertlik yap ey ayım!
2. Ey zayıf, ey düşkün,
Kalbim cömerde rehin olmuş, ah bilseydin...

²³¹ zāhi.

²³² M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 54.

²³³ cūd.

/19b/

Diğeri

1. Lā telūm lillāhi eyyuhe'l-ma' şib²³⁴
İnne seyfe'l-enhār muż' afun şāķib
2. Yā şeqīķa'l-bedrī lā tu' tī hecrī
Lev bi-ḥālīn edrī kunte lī rākib²³⁵
3. Yā uheyle'ş-şu' bī innenī musīy
Fī sebīlī'l-ḥubbi lā tekun²³⁶ şāķib

Tercümesi

1. (Aşk) ateşine düşeni lev m etme ey mutaassıb!
Yaz günleri ince ve delicidir.
2. Ey ay parçası, bana hicran verme!
Bir hâl bilseydim bana binici olurdun
3. Ey halk! Ben aşk yolunda bir günahkârım
Sahip çıkmayın (benimle arkadaş olmayın)!

²³⁴ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 55.

²³⁵ *Lev bi-ḥālīn edrī kunte lī rākib* olması durumunda anlamı: Bir hâl bilseydim beni gözetleyici olurdun yani bir şeyler bilseydim sen de beni bilirdin.

²³⁶ lā tekūnū olması daha doğru görünmektedir.

/20a/

Diğer

1. Bulbulun efrāḥu ‘ annā min ‘ alā mūci’l-vuṣūn²³⁷
Ṭībe efrāḥi’l-funūn (4)
2. Ve ḥafife’l-‘ aklı yez‘ am innenī zūḳtu’l-menūn
Hāzā vallāhi el-cunūn (4)

Meyān

3. Lev terā yevmen li-‘ aynī turziye²³⁸ bi’n-neyyireyn
Lezderābil yennenūn (4)
4. Innenī şabbun unādī min ġarāmi ve’ş-şucūn
Esāretnā bi’l-‘ uyūn (4)

Tercümesi

1.
.....
2. Akı az zanneder ki ben ölümü tattım
Allah’a yemin olsun ki bu, delidir
3. İki nura (güneş ve ay) razı olmuş gözlerimi bir gün görseydin..
.....
4. Ben perişanlığımdan ve mağdurluğımdan küfrediyorum ve çağırıyorum.
Bizi gözlerinle esir ettin

²³⁷ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 53.

²³⁸ nurziye.

/20a/

Ferahnāk

1. Țal‘ ati²³⁹’l-maḥbūb ġāyeti’l-maṭlūb²⁴⁰
Men ra‘ā yedrī yā mevlāy ve’s-sivā maḥcūb²⁴¹
2. Vechuhū zāhir yā mevlāy bāhiru’l-uslūb
Levḥu’n-nūrānī bedā’ fi’l-verā mektūb
3. Yā uheyle’l-ḥayy inne ḳalbī ḥayy
Yā refīḳī ḳum lī yā mevlāy ḥabībī ḥayy
4. Verteşif ḥamrī yā mevlāy hüve melī’u’l-kūb
Levḥun nūrānī
5. Şalli yā Raḥmān dā’ime’l-ezmān
Li’n-nebiyyi’l-muḥtār yā mevlāy cā’e bi’l-Ḳur’ān
6. Men lehū ‘abdun yā mevlāy li’l-ġinā meslūb
Levḥun nūrānī bedā

Tercümesi

1. Sevgilinin doğuşu isteklerin doğuşudur
Gören, ondan gayrısının saklı olduğunu bilir
2. Yüzü açık ve harika uslūblu
Yaratılmışlar arasında yazılı olarak nurani bir tablo
3. Ey insanlar! Benim kalbim diridir
Ey arkadaşım, benim için kalk, sevgilim diridir
4. Şarabımı iç, küp doludur
Nurani bir tablo...
5. Ey Rahman daima salat olsun
Kur’an’la gelmiş, seçilmiş Nebi’ye
6. Kim ona kul olursa başka bir zenginliğe ihtiyaç duymaz
Nurani bir tablo...

²³⁹ Țal‘ ate.

²⁴⁰ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 60.

²⁴¹ maḥbūb.

/20b/

Faşı-1 Şabā ve Bestenigār

1. Aṭliḳūnī min ḳuyūdī innenī fī ḳīḳ
Yā ebā Šābī hel vucūdī yā benu'ş-şadīḳ
2. Yā benu'ş-şadīḳ entum fī'l-verā zuḥrī
Ve fī ḳalbī muz helettum meskenet şadri
3. İn ḳata' tum ev feşāltum demeahū'l-ʿumrī
ʿan mevāşili'l-ʿuhūdī yā benu't-ṭahḳīḳ

Tercümesi

1. Zincirlerimden kurtarın beni, ben zordayım
Ey Ebā Šābī var mıyım, ey benu'ş-şadīḳ
2. Ey benu'ş-şadīḳ, yaratılmışlar arasında siz benim açan çiçeklerimsiniz
Ve kalbimde
3. Eğer keserseniz yada ayırırsanız ömür gözyaşı döker
Ey tahkik çocukları,

/20b/

Bestenigār

1. İn rumte tuḥyā bi-‘ azmi’l-mekīnī²⁴²
Ve teḡīṣu dehre’ṭ-ṭavīlī’l-yemīnī
Fesluk ṭarīḳa’l-bāzi’l-meṣūnī
Şehmi’l-elfāzi’l-melāzi’l-beriyye

Devr

2. Bi’l-Aḥmediyye nucūme’l-ḡayāhibi
Ḳarrat ‘ uyūnī ve niltu’l-mevāhib
Faḳşud humā hum min külli cānib
Tu‘ṭi’l-fezāil ve terḡi’s-sırriyye

Naḳarāt

Ḳutbu’r-rabbānī şamedānī nūrānī meded

3. Bi’l-ḳādiriyye nucūmu’ş-şabāḥī
Sehelet hezūnī li-ḳat‘ i’l-ḳabāḥī
İnnī ‘ ubeyde li-ehli’s-semāḥī
Tu‘ṭi’l-fezāil

²⁴² Altıntop’un tezinde nakarat, her dörtlükten sonra tekrarlanmıştır. Bkz., *A.g.e.*, s. 37.

Tercümesi

1. Arzu edersen sağlam bir azimle ihya olursun
Zamanlar boyu yardım alırsın
Korunmuş kartal'ın (Abdulkadir Geylani) yoluna gir
Sözlerin en güzeli, yaratılmışların ayrılmazı

Devr

2. Gayahib yıldızları olan Ahmediyye (tarikati) ile
Gözlerim aydınlandı ve mevhibelere ulaştım
Her taraftan koruyucu olana yönel
Sana fazilet verilir ve sırlara yükselirsin

Naḳarāt

Rabbānī, samadāni, nūrāni kutub meded!

3. Sabah yıldızı Kadiriyye ile
Kusurlarımın kesilmesiyle hüznlerim hafıfledi
Muhakki ki ben semah ehlinin kuluyum
Sana fazilet verilir

/21a/

1. ‘ Arric yā hādī naḥve’l-ḥimā ve enzil bi-vādī vādī’l-‘ aḳīḳ²⁴³
Vezkur eṣvāḳī ile’l-ḥabīb šāret aḥbābī ba‘ de’l-‘ iṣā
2. Lev tus’el mā bī muz ḥāmmelū fevḳa’l-eṭlābī tilke’l-ḥıyām
Şalli yā rabbi ‘ alen’n-nebiyyi ṭāhā men cā’e bi’l-beyyinā

Tercümesi

1. Ey hadi, yüksel, vadime in, akik vadisine
Sevgiliye olan aşkımı hatırla, akşam vaktinden sonra benim dostum olmuştu
2. Bu çadırların sevilenleri taşımasından beri bana ne olduğunu keşke sorsan
Ya rabbi, beyyine (Ku’an-ı Kerim) ile gönderdiğin o tertemiz Nebi’ye salât olsun!

²⁴³ Altıntop’un tezinde Saba makamında verilmiştir. *A.g.e.*, s. 205.

Elimizdeki yazmada “Fas-ı Saba ve Bestenigâr” başlığı altında verilmiş olup, bestenigâr makamında olan eserlerin başında makamları belirtildiği için diğer eserlerin Saba olduğunu belirtmemiş olunduğu düşünülmektedir..

/21a/

Yā Rab irḥāmnā veġfir ẓelelnā²⁴⁴

Bi'l-hādī Muhammed edḥilne'l-cenneh

Tercümesi

Ya Rabbi bize merhamet et ve günahlarımızı affet!

Hâdî Muhammed ile bizi cennete dahil et!

²⁴⁴ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 214.

/21a/

1. Eş-şubḥu bedā min ṭal‘ atih ve’l-leylu decā min vefretih²⁴⁵
Fāḫa’r-rusulā fazlen ve ‘alā ehlen subulā li-zālāletih
2. Kenzu’l-kerem mevle’n-ni’am hādi’l-umem li-şerī‘ atih
Zātu’n-nebiyyi a‘le’l-ḥasebī kulle’l-‘arabī fī ḥıdmetih
3. Semi‘ati’ş-şecerī²⁴⁶ naṭaḫa’l-ḥacerī şakḫa’l-ḫamerī li-işāretih
Cibrīlu etā leylete esrā ve’r-rabbu’d-deā‘ li-ḥāzratih
4. Nāle’ş-şerefā vallāhu ‘afā ‘ammā selefā ‘an ummetih
Fe-Muḥāmmedinā hüve seyyidunā ve’l-‘izzu lenā bi-icābetih

Tercümesi

1. Onun doğuşundan sabah aydınlandı ve gece onun bolluğuyla karanlık oldu
Resuller fazilet olarak yücelti ve dalaletle düşmemeye yüce bir yoldur
2. Cömertlik hazinesi, nimetler mevlası, şeriatıyla milletlerin yol göstericisi
Nebi’nin kendisi, hizmette bütün Arapların üstün soylusu
3. Ağaç işitti, taş konuştu, ay işaretiyle yarıldı
İsra gecesinde geldi Cebrail ve hazretlerine rabbinin daveti
4. Şerefe ulaştı, Allah ümmetinin geçmiş günahlarını affetti
Muhammedimiz, Efendimiz, O’na icabet bize şereftir.

²⁴⁵ Eserin Segâh, Hüzzam ve Rast makamlarında notaları için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/form_arama.asp?mode=1&formqry=%FEu%F0ul&pg=2&maka mid=0. Segâh notanın altında Rast makamındaki bestenin Zekai Dede’ye ait olduğu, güftekarın Muhammed Hanefi olduğu not düşünülmüştür. Eserin Rast makamındaki bestelerinden birinde ise güftekarın İmam-ı Basrî Hz. olduğu yazmaktadır. Bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=57150&mode=1&sessionid=9511973 38; Altıntop’un tezinde eser, evc makamındadır. A.g.e., s.57

²⁴⁶ Eserde *sa‘ti’ş-şecer* fakat kelimenin *semi‘a* olması mânâen daha doğru görünmektedir.

/21b/

Diğer

1. Ẓera'l-ḥabību ḳalbī ve ẓādeti'l-ekdārū²⁴⁷
Ve cāenī²⁴⁸ bi'l-ḳurbā ve ṣaḥḥati'l-aḥbārū
2. Vekṣif zālāme'l-^ç ucbī yā eyyuhe'l-ḥāmmārū
Ente'l-^ç ilācī ve ṭıbbī ve'r-rūḥī ve'l-esrārū
3. Yā ma^ç şere'n-nūdāmā ḥayyā binā li's-sākī
Ve ḳad celā mudāmā mine'l-ḳadīmi'l-bākī
4. Lā taḥteṣā li's-sāmā ḳul rāḥa rūḥu'r-rākī
Ve fī sebīli'l-ḥubbī tuhteke'l-estārū

Tercümesi

1. Sevgili kalbimi terketti ve dertler arttı
Yakına geldi ve haberler doğru çıktı
2. Şaşkınlığın karanlığını kaldır ey meyhaneci
Sen benim ilacım ve dermanımsın ve ruhum ve esrarımsın
3. Ey pişmanlar güruhu, sakiye gelin
Evvelden sonsuza devamlı çıktı ortaya
4. Ölümden korkma! De ki muskacının ruhu rahattır
Aşk yolunda örtüler yırtılır

²⁴⁷ Eserin Muhayyer makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=27951&mode=1&sessionid=9511973

38; Altıntop'un tezinde eser Muhayyer makamında verilmiştir. Bkz., *A.g.e.*, s. 139.

²⁴⁸ Metinde *cādenī* olarak geçiyor , *cāenī* şeklinde olduğunu düşünülmektedir.

/21b/

Diger

1. El-‘īdu’l-ekber lev tezurnī yā raṣā ḥilve’ş-şīyem²⁴⁹
Sā‘ idūnī yā rifāḳī ene ḳad ṣabā cismi ḳād ‘adem
2. Ḳalle ṣabrī bi-iḥtiyācī hākezā rabbi ḥakem
Ḳad sebānī ṭārafe’l-ḥazri ḥacibū ḥaṭṭa’l-ḳalem

Tercümesi

1. Senin ziyaretin benim için en büyük bayramdır ey tatlı yaratılışlı ceylan
yavrusu!
Bana yardım edin ey arkadaşlar, benim cismim yok oldu
2. İhtiyacım olan sabrım azaldı, Rabbim böyle hükmetti
Gönül gözü beni esir etti, kalem hattını (kaş) kapatın

²⁴⁹ Altıntop’un tezinde güftenin devamı mevcuttur. Bkz. *A.g.e.*, s. 195.

/22a/

Digeri

Yā leylu ‘anne’l-ḥābību vefā neşuddu yā leyli rehīme ḥaylek
İrkeb velā fi’ş-şabāḥi ‘allem deḥaltu yā leyl li-taḥti deylek
Fe ente yā şubḥu lā tezidnī billāhi yā şubḥu ene daḥīlek
Ve ente yā ḥubbu fa‘tenaḡnī ve meyli ‘alā bi külli meylık
Ve ente yā rabbi fa‘fu ‘annī bicāhi ṭāhā minhu ḥalīluk

/22a/

1. Meded meded yā Rıfā'ī ṭā'at leke sibā'ī²⁵⁰
Yā sākin ummu 'ubeyde 'aqlī fī ḥubbike dā'ī
2. İbnu'r-rifā'ī menşūr şeyḥu'l-'urcā ve'l-meysūr
Yā şeyḥī minke'd-destūr yā Aḥmed yā Rıfā'ī
3. İbnu'r-rifā'ī ḥayyā şeyḥu'l-'urcā ve'l-ḥubbā
Yā şeyḥī unzur ileynā yā Aḥmed yā Rıfā'ī

Tercümesi

1. Meded meded ya Rıfā'ī, vahşi hayvanlar sana itaat etti
Ey ümmü Ubeyde sakini, aklım aşkında kayıptır
2. İbnu Rifai zafer sahibi, kolaylık ve yükseliş şeyhi
Ey şeyhim izin senden Ya Ahmed Ya Rıfai
3. İbnu Rifai'ye selam, dirilerin ve yükselenlerin şeyhi
Ey şeyhim bize bak Ya Ahmed Ya Rıfai

²⁵⁰ Eserin Uşşak makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=67431&mode=1&sessionid=9511973
38; Altıntop'un tezinde ilk beyit nakarat olarak kabul edilmiş olup eserin başında ve bütün beyitlerden sonra tekrarlanmıştır. Bkz. A.g.e., s. 202.

/22a/

DİĞER

Li'n-nāsi 'īdun ve ene 'indī bi'l-liḳā 'īdān yā yā rūḥī²⁵¹

Li-enne cismī ḳafesū minnā 'ale'l-īdān

Yā yā ṣāḥī bi'l-leyālī ve eḡselnā 'īdān

Ve bulbulu'l-ḳurbi ḡannā lī mā 'ale'l-'īdān

Yā yā rūḥī yā yā cismi emān Yā Rifā'ī şey'en lillāh

Tercümesi

İnsanlara bir bayram, benim içinse iki bayram ey ey ruhum!

Çünkü cismim iki bayrama kafestir

Ey arkadaş geceleri

Yakın bülbül bana iki bayram üzerine şarkı söyledi

Ey ruhum ey cismim aman ya Rifai Allah için bir şey (bir vesile)!

²⁵¹ Altıntop'un tezinde son mısra nakarat olarak her mısradan sonra tekrarlanmıştır. Bkz. A.g.e., s. 201.

/22b/

DİĞER

1. ad meketet ālbī bedrun cemālī (1)
Ve'rmeyte min lahẓik sehmu'n-nebālī (Yā lehū ' ayn) (2)
2. Vāşilnī verḥāmnī yā ze'l-ġazālī (1)
Ves'el ' annī ehlek yā şaġīre's-sırr (2)
3. Yā lābise'l-verdī feva'l-alāsī (1)
Şāri şār şāri fennī cerak elemni (2)
4. Hecrek aramenī li-vaşlik ātılī bālī (Yā lehū ' ayn) (2)

Tercümesi

1. Bir ay kalbimi ele geçirdi
Gözlerinden değerli bir ok fırlattı (ah o gözler)
2. Bana ulaş, bana merhamet et ey ceylan
Bana ehlini sor ey kalbin sırrı
3. Ey atlas üstünde gül giysili
..... yarımıdeş!
4. Hicranın mahrumiyetim, vuslatın gönlümün katili (ah o gözler)...

/22b/

Diğer

1. ẖûlû şey'en li'llah²⁵² yâ ibne'l-esyâd²⁵³
Yâ sulţân aḥmed yâ şeyḥī cedduke'ş-şayâd
2. ẖâlû lî mecnûn ẖultu²⁵⁴   eşbû   aqlî
Ehdem dūne'd-dûn ḥaşşilî imdâd

Devr

3. ẖâlû lî taḥtû ẖultu²⁵⁵ li'l-fuḫarâ
Ehdem (dūne'd-dûn ḥaşşilî imdâd)

Tercümesi

1. Ey aslan parçaları, “şey'en li'llâh” deyin
Ey Sultan Ahmed ey şeyhim atan avcıdır
2. Bana deli dediler, dedim ki aklım başımdan gitti
Her şey yok oldu, yardım edin!
3.
Her şey yok oldu, yardım edin!

²⁵² şey'i-llah.

²⁵³ Altıntop'un tezinde ilk beyit nakarat olarak her beyitten sonra tekrarlanmıştır. Bkz. *A.g.e.*, s. 203.

²⁵⁴ ẖultî.

²⁵⁵ ẖultî.

/22b/

Ḳulū şey'en lillāh yā eba²⁵⁶'l-liṣāmeyn²⁵⁷

Yā sultān Aḥmed yā şeyḥī yā şeyḥa'l-lāzeyn

Seyyid Aḥmed hüve fi'l-ḥadari enẓahū

El-meded yā hüve bi's-sirri'l-işneyn

Tercümesi

“Şey'en li'llāh” deyin yā eba'l-liṣāmeyn

Yā sultān Aḥmed yā şeyhim yā yā şeyḥa'l-lāzeyn

Seyyid Aḥmed ki o hazırda koruyan

Meded ey o, iki sırrın²⁵⁸ sahibi

²⁵⁶ yā ebu'l-liṣāmeyn.

²⁵⁷ Ebu'l Ferrāc Seyyidī Ahmed el-Bedevi'nin lakabı. Bkz. Murtaza ez-Zebîdî, Tācu'l-'Arūs min Cevâhiri'l-Kâmûs, Dâru'l-Fikr Yay., Bâbu Lâmi, s. 638.

²⁵⁸ “İki sır” ifadesi ile Hz Muhammed (sav) ve Hz Ebubekir'in m Sevr mağarasında kaldıkları zamanın kastedilmiş olduğu tahmin edilmektedir.

/23a/

Bestenigār

Güfte: Osman

1. Yā raḥmeten li'l-ḥalk yā vāṣil yā baḥre cūd mā lehū sāḥil²⁵⁹
Yā men bihī lā yuḥrimu's-sā'il li-'ilmihī inneke ḥuṣnu'n-nezīl
2. Elā yā Rasūlallāh innī daḥīl
3. Bi-ḥurmeti's-ṣiddīk yā Muṣṭafā ve'r-rusul ihvānuke bi'l-iṣṭāfā
Yā ḥayra men Allāhu 'ahden vefā rıfқан 'alā ḥāli'z-za'ifi'z-zelīl
Eyżan²⁶⁰
4. Ezkā ṣalātillāhi ṭule'l-medā tutlā 'aleyke yā nebiyye'l-hudā
Ve ṣaḥbike'l-a'lām ehlu'n-nedā 'Uṣmāne yercū minke sitren cemil

Tercümesi

1. Ey yaratılmışlar için rahmet, ey ulaştırıcı, ey cömert sahil-siz deniz
Ey ilmiyle isteyen mahrum bırakmayan kişi! Sen vahyin kalesisin.
2. Ey Allah'ın Rasulu, sana sığındım
3. Sıddık'ın ve seçilmiş kardeşlerin olan resullerin hürmetine ey Mustafa
Ey Allah'a verdiği söze en iyi vefa gösteren, düşkün zayıf hallere şefkat göster!
4. Allah'ın en güzel salatı zamanlar boyunca üzerine okunur ey hidayet peygamberi!
Ve güzellikler sahibi yüce sahabene (okunur). Osman senden güzel bir koruma ister.

²⁵⁹ Altıntop'un tezinde 6 beyit daha bulunmaktadır. Ayrıca bestekârının Dede Efendi olduğu bilgisi yer almaktadır. Biz böyle bir bilgiye ulaşamadık. Bkz. A.g.e., s. 38.

²⁶⁰ Arapça'da "Aynı şekilde, aynen" anlamına gelmektedir. "Elā yā Rasūlallāh innī daḥīl" mısraının tekrarlanmasını işaret etmek için kullanıldığını düşünülmektedir.

/23a/

1. um lenā naḥva'l-ḥān²⁶¹ ve lāzim ḥazrate'n-nudmān fe-hiye menhel²⁶²
Ve'ṣribe'l-ḥān ve rānim bi'ṣ-ṣabā ve'l-leyli bi'l-Ḥuseynī
2. Yā mudīre'r-rāḥ edir lī ḥamrete'l-aḳdāḥ ve te' allel
Ma' a reṣā in lā yuḥākī'l-ḥuṣzu bi'l-meylī ve'r-rudeynī
3. Ṣalli yā Ğaffār 'alā Ṭāha'n-nebiyyi'l-muḥtārī'l-mufaẓẓal
Kāmilu'l-envār nebiyyun ṭāhiru'z-zeyli ve hüve zeynī

Tercümesi

1. Nağmelere kalk, pişmanlarla beraber ol, o ilk (şarap) yudumdur
Nağmelerle iç, Saba ve Hüseyini ile gece boyu terennüm et!
2. Ey içki dolaştıran (saki)! Bize kadehlerle içki sun ve şifa ver!
Ceylan yavrusuyla beraber... Mızraktan ve sürme çubuğundan haber vermese
de...
3. Yā Gaffār, o fazilet sahibi, seçilmiş, tertemiz Nebi'ye salât et!
Tam nur sahibi temiz etekli Nebi ve o benim süsüm...

²⁶¹ naḥve elḥān.

²⁶² Altıntop'un tezinde 3 beyit daha bulunmaktadır. Bkz. A.g.e., s. 216.

/23b/

1. Lī bābek eteytu (yā mevlāy) (2) eyā ġāyete'l-maḫṣūd²⁶³ (1)
Terzā in rażīt(e)²⁶⁴ (yā mevlāy) (2) lā māzī yā min ' umrī (1)
2. Mudden min zamān (yā mevlāy) (2) ' ārif yā faḫīrallāh (1)
Ḥaḫḫa'l-ma' rife (yā mevlāy) (2) emā ta' lem ente Allah (1)
3. Ve fi't-tifāk (yā mevlāy) (2) fi'z-zāhir ve fi'l-bāṭın (1)
Lem yezel yerāk (yā mevlāy) (2)

Tercümesi

1. Kapına geldim (ey mevlā) ey maksatların gayesi (maksatların zirvesi)
Razı olursan olursun (ey mevlā), ömrümün mazisi yok
2. Zamandan bir müddet bil ey Allah'ın fakiri!
Tam olarak bil (ey mevlā), bilmez misin sen Allahsın!
3. İttifakta (ey mevlā), zahirde ve batında
Devamlı seni görüyor (ey mevlā)

²⁶³ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s.207.

²⁶⁴ rażayt.

/23b/

Şabā

1. Tecellet ʔal^ʕ ate'l-ḥusnī femā aḥlā ve mā aḥsen
Ve bi'r-rāḥ imtelā²⁶⁵ dennī ve ʕayni'r-rāḥi ʕayni'd-den

Meyān

2. Ḥuzū ʕahde'l-hevā ʕannī fe-ḳalbī vechuhā ʕan ʕan
Subūt fī eymeni'l-mudnī ki mūsā ez sivā medyen²⁶⁶

Tercümesi

1. Güzellik tomurcuğu ortaya çıktı, bu ne güzellik, bu ne asalet
İçkiyle küp doldu ve şarabın kendisi kübün kendisidir

2. Benden aşk sözü alın, kalbim de böyle söylüyor

.....

²⁶⁵ ve bi'r-rāḥa'ntelā.

²⁶⁶ Bu cümle Farsça olarak yazılmıştır.

/24a/

Güfte: Şamlı Abdulganî

Lâzime

1. Aḥbābī yā aḥbābī ve lâzimū fi'l-bābī²⁶⁷
Ve lâ teḫmū yevme'r-riḥāl ve entumū kun fenni'l-ḥāl
2. Yā cumlete'l-aḫṭābī ve's-sādātīl'l-encābī²⁶⁸
Ve yā ūlī'l-elbābī eşkū ileykum mā lī
3. Şalātu rabbi'n-nās 'alā mudīreti'l-kās
Fī ḥazreti'l-iclās ṭāhā ma' aş-şāḥābī
4. Mine'l-muḥibbi's-sāmī 'Abdu'l-ġaniyyi'ş-Şāmī
Ḥabbāhu bi'l-in'āmī rabbi ve bi'l-ādābī

Tercümesi

1. Dostlar ey dostlar kapımdan ayrılmayın, göç günü oluşturmayın (gitmeyin)!
Benim halimi çözün (halimi anlayın)
2. Ey kutuplar zümresi ve temiz büyükler
Ey akıl sahipleri! Bana olanı size şikayet ediyorum
3. İnsanların rabbinin salātu hazret meclislerinde kâseyi dolaştırana olsun
Taha (Hz. Muhammed) sahabetiyle birlikte
4. Yüce âşık 'Abdu'l-ġaniyyi'ş-Şāmī
Rabbim onu nimetleriyle ve adabıyla sevsin!

²⁶⁷ M .E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 213.

²⁶⁸ sādātul'l-encābī.

1. um yā nedīmī ve imle' lī ke'se't-alā²⁶⁹
Yā alā min arfi rāhī
2. Yā binte keremi erribhā 'indī alā
Yā alā vate'-abāhī
3. Tıbte'l-evāti yā rime'l-felā
Yā felā devvir adāhī
4. Vesīnīhā yā nedīmī müselselā
Yā selā tebrā cerāhī
5. Yā murādī vāilnī um yā ābībī
Hācirmī meded (2) āh yā Rasūlallāh

²⁶⁹ Altıntop'un tezinde 5. beyit her beyitten sonra tekrarlanmıştır. *A.g.e.*, s. 196.

/24a/

1. Rîḥa'ş-şabā(2) in merreyt li-^ʿurbī vādī necdī²⁷⁰

Sellim ^ʿalā sādātī veşrah lehum mā ^ʿindī

2. ^ʿindī resâil eşvâḳ ḳad heyyecet eşcānī

Ebeytu leyli saḥrâni ercū (eşkü) li-men eblānī

Tercümesi

1. Arap vadisi Necd'den geçtiğinde ey Sabâ rüzgarı!

Selam söyle büyüklerime ve bana olanları anlat!

2. Bende duygularımı harekete geçiren aşk mektupları var

Ben geceden yüzçevirdim ki o uykusuzluktur, belasına düştüğüm kişiyi umarak...

²⁷⁰ M .E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 204.

/24b/

Faşı-ı Hicâz ve Şehnâz

1. Heyyecet vecdî yâ nesim²⁷¹
Veş' alet fî nâri'l-ğarâm

2. Emmâ'l-hevâ 'indî 'azîm
Îzâ vefâ bedru't-tamâm

3. Yâ nâzilen minni's-şamîm
Hallefte kâlbî fî zirâm

4. Yevme'l-likâi 'indî muķîm
Îzâ vefâ bedru'-tamâm

Tercümesi

1. Ey Nesim (rüzgarı), aşkım heyecana geldi
Perişanlık ateşinde alevlendi
2. Aşk benim yanımda yücedir
Dolunay vefakar olduğu zaman
3. Ey kalbime inen!
Kalbimi ateşte terkettin
4. İndimde kavuşma günü vardır
Dolunay vefâkâr olduğu zaman

²⁷¹ Altıntop'un tezinde 6 beyit daha bulunmaktadır. Eser, hicaz makamındadır. Bkz. A.g.e., s. 78.

/24b/

1. Şîhî²⁷² bi'd-dimû²⁷³ yâ 'uyûnî²⁷⁴
'Alâ hîlletî veşalûnî
2. Kād evda' at kalbî ma' ahum
'Asâ sādâtî yerhamûnî
3. Yâ maḥyâ li'l-vişālî isma'
Merre ke'l-laṭîfî²⁷⁵ 'l-ḥayālî
4. Lev cādet bi-ḥūsni'ttişālî
Kurret min liḳāhum 'uyûnî

Tercümesi

1. Ey gözlerim, gözyaşlarıyla çağır!
Menzilde (toplantı yerinde) bana geldiler
2. Kalbim onlarla kaldı
Umulur ki büyükler bana merhamet eder
3. Ey diriler, vuslat için dinleyin
İnce hayaller gibi geçti
4. Vuslatın güzelliğiyle bana cömertlik olursa
Onlara ulaşmakla gözlerim aydınlanır

²⁷² şîhî.

²⁷³ bi'd-dimû.

²⁷⁴ Altıntop'un tezinde eser, Hicaz makamındadır. Bkz. A.g.e., s. 89.

²⁷⁵ ke'l-laṭîfe.

/24b/

1. Da‘āni’l-ğarāmi fī ‘aşkik meşel²⁷⁶
Ve zenbī hayāmu ve keyfe’l-‘amel
2. Ve kerrir mevāriş ve ‘annī rahāl
Yaḥubbu’ş-şemer ve yaḫra’l-veter
3. Ve şurbe’l-mudām fī zav‘i’l-kāmer
Ḥacernī ḥābīb bilā zenbe lī
4. Nādet yā ṭabību billāhi’l-kālbī
Bi-cāhi’l-ḥasībi şerrif menzili
5. Yā men lī ḥacer ve ‘annī nefer
Ve evriş li-‘aynī bukā ve’s-seḫer

²⁷⁶ Altıntop’un tezinde 5 mısra daha bulunmaktadır. Eser, Çargâh makamında verilmiştir ancak dipnotta Hicaz makamında bir kaydının daha bulunduğu ayrıca Hümayun notasının bulunduğu bilgileri mevcuttur. *A.g.e.*, s. 49.

/25a/

Ehli vādī (2) ciyād ẓīr ʿaleynā telzumūnū²⁷⁷
Kāne ẓīrun ẓarīf ehyef mudāme'l-ʿuyūn
Yā bedīʿ al-cemāl yā buġyetī²⁷⁸ āh yā murādī
Es-selāmūn ʿaleyke yā resūlen yā nebiyyallāh

Tercümesi

Bizim vademizin ehli cömerttir, bize gel, ayrılma
.....
Ey güzeller güzeli, ey arzum, ey muradım!
Selam sana ey resul ey Allah'ın nebisi...

²⁷⁷ Altıntop'un tezinde her mısradan sonra tekrar eden bir terennüm bulunmaktadır. Ayrıca bir mısra daha vardır. *A.g.e.*, s. 69.

²⁷⁸ muġyetī.

/25a/

1. Yā mu‘ rizān ‘ annī metā²⁷⁹ vişāluk²⁸⁰ lezīde bi’l-‘ umrānī²⁸¹
El-bedru min nūrik ve min cemālik ve hāleke’l-enbānī
2. Ve’l-‘ iştū cāzīrek ‘ alā fu’ādik aḥlef yemin entānī
Ve’n-necmu ke’s-sārī ‘ alā vişālek felā tekun ġarrānī

Tercümesi

1. Ey benden yüz çeviren! Vuslatın ne zaman? Ömür uzadı
Ay, senin yüzünün nurundan ve güzelliğinden
2.
.....

²⁷⁹ mete’.

²⁸⁰ vişālek.

²⁸¹M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 66.

/25b/

1. Naẓartu fī Mekke nehāre's-se²⁸²ūd
Mine'l-ğavāli żabyu mālu'l-mesīl
2. Teşhed lehū fī'l-ḥusni verde'l-ḥudūd²⁸³
Ve'l-ḥālī ve's-semāti ve's-selsebīl
3. Teşhed lehū billāhi lemmā ḳafā
Ke's-şa²⁸²bi ābin ²⁸³inde bābi's-şafā
4. Naḥnu benū Mekke ve ehlu'l-vefā
Ve mā lenā beyne'l-ḥalāyiḳi meşīl
5. Naḥnu Resūlullāhi min ²⁸²indinā
Ve men teşā' şiddīḳu fī ḥayyinā
6. Ve nāzileti'l-āyāti fī ḥāḳḳinā
Le-innenā ner²⁸²ā zimāmi'n-nezīl

²⁸² Altıntop'un tezinde güftenin devamında 4 beyit daha vardır. *A.g.e.*, s. 70.

²⁸³ ḥidūd.

/25b/

Diğer

1. Zernī maḥbub fī riyāzi'l-ās²⁸⁴
Yencelī meşrûb ve melâ'î'l-kās
2. Ḵultu yā rūḥī yā 'azīle'n-nās
Zubtu min va' dik zidteni²⁸⁵l-vesvās

Tercümesi

1. Beni sevgiliyle As bahçesinde bırak
Şarap ve dolu kâseler çıkar ortaya
2. Dedim ki ey ruhum, ey insanlardan uzaklaşan
Söz vermelerinden eridim, vesveleri artırdın

²⁸⁴ Altıntop'un tezinde güftenin devamında bir beyit daha vardır. *A.g.e.*, s. 82.

²⁸⁵ zitteni.

/25b/

Şehnâz

1. Yâ nâsi maḵrûne²⁸⁶ l-ḥavâcib cānī²⁸⁷
Yâ mā va‘ adenī bi’l-liḳā mā cāeni²⁸⁸
2. Nādeytu yâ kulle’l-menāyā yâ rūḫī
‘İtfek ve meylek hüve sebebu eşcānī
3. Seydā yâ cānī²⁸⁹ ve’l-‘uyūnu’l-kūḫālī
Veṭrūḫu lā-ġayrī ve lā tensānī

Tercümesi

1. Ey insanlar, kaşlara yakın, can!
Ey bana vuslat söz verip de gelmeyen!
2. Çağırdım ey tüm ölümler, ey ruh!
İlgi ve meyil aşkımın sebebidir.
3. Seydā, ey can, sürmeli gözler!
Benim dışındakileri (bir kenara) at ve beni unutma!

²⁸⁶ mekrûn.

²⁸⁷ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s.262.

²⁸⁸ cān.

²⁸⁹ ḫānī.

/26a/

Diger

1. Nefsu'l-amālī cānım tu' alliluhā²⁹⁰

Tu' illuhā tāreten ve temhiluhā

2. Ve lev' aten bi'z-żulūhī es' abūhā

Tezīlu şalde'l-ḥicārī es' eluhā

3. Emā kefā yā żalūm fī-mā fe' alet

'Uzzālu 'ayneyk fī ve 'uzzāluhā

²⁹⁰ Altıntop'un tezinde ikinci beyitin ikinci mısraı eksiktir. Bkz. *A.g.e.*, s. 90.

/26a/

Diger

1. ‘Ucnahve’l-ḥimā vādī ve ḥāyyi ehli veydī²⁹¹

Venzil fī rubādī ve aḥbirhum bi-vecdī

2. Ma zultu bihim fī ṣecenī muḡramun keṣīru’l-miḥanī

El-ḳālbū ḥamā yaḥkī’d-demā ve’l-ḥālu yublī

Devr

3. Aḥbābihimū ve’l-‘iṣḳu emrun lā yuṭāḳū

Bi’l-bu‘dī keū ḳālbī ve lime’l-firāḳū

4. Ve’l-vecdu bihim ḳad vucidet ve’d-dem‘u bihim ḳad ṣehidet

Eṭ-ṭarfu’l-kaḥīl ve’n-necmu’n-naḥīl mu‘zamu su‘lī

²⁹¹ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 71.

/26a/

DİĞER

1. Yâ nedânâ nedânâ âh yâ nedânâ nedânâ²⁹²
Yâ leyli yâ Allâh selâmen yâ leyli yâ Allâh selâmen
2. Entum furûzî²⁹³ ve neflî entum hadîşî ve şuglî
Yâ kıbletî fî şalâtî izâ veķaftu ve şallî
3. Cemâlukum naşbu ‘aynî ileyhi veccehtu kullî
Ve sirrukum fî zamîrî ve’l-ķalbu tûru’t-tecellî

Tercümesi

1. Ey cahiller cahiller ah ey cahiller cahiller!
Ey gece ey Allah selam olsun, ey gece ey Allah selam olsun!
2. Siz benim farzlarım ve nafilem, siz benim sözüm ve işim
Ey namaza durduğumda kıblem!
3. Güzelliğiniz gözlerimi aldı, herşeyimle yöneldim
Sırrınız kalbimde ve kalp Tur’daki tecellidir

²⁹² Altıntop’un tezinde güftenin devamında 5 beyit daha mevcuttur . Bkz. A.g.e., s. 63.

²⁹³ furûdî.

/26b/

Ḳad ḥalā lī ‘ azbu’l-maḳālī fī’l-ma‘ānī²⁹⁴ ṣemṣu’l-kemālī²⁹⁵

Bāzu’l-eṣheb ḳutbu’r-ricālī

‘ Abdulkādir ke’l-baḥr-i zāhir ve hüve ḥāzır²⁹⁶ fī külli ān

Ḥaysu ḥāyyā bi’l-ḳādiriyye ke’ṣ-ṣureyyā azḥā yunādī

Edrik edrik meddāḥu ‘ āciz cā‘e ḥā‘im yercu’n-nevālī

Ṣalli rabbi ‘ ale’t-tihāmī cā‘e ḥāmī munci’l-ḡazālī

Fe hüve ḡavṣī ‘ inde su‘ālī

Tercümesi

Sözün hoşluğu manasında tatlı geldi, kamil güneş

İnsanların kutbu, cesur kartal

Abdulkadir açık bir deniz gibidir ve o, her an hâzırdır

Sağ olduğu her yerde, Kadiriyye’ye mensub, Süreyya yıldızı gibi doğar, çağırır

Yetiş, yetiş, meddah acizdir, susuz geldi, kısmet ister

(Aşk) Ateşine salât olsun, ceylanın kurtarıcısı koruyucu geldi,

O benim yardıma koşanımdır, istediğimde..

²⁹⁴ mālī.

²⁹⁵ Altıntop’un tezinde “Bāzu’l-eṣheb ḳutbu’r-ricālī” mısraı her mısradan sonra tekrarlanmıştır. Bkz. A.g.e., s. 73.

²⁹⁶ ḥāzır.

/26b/

1. Şemsu'l-ḥusnī tuclā lī fevka'l-ḡuşnī²⁹⁷
Rāḥat tusnī fī zī'l-ḥānī ke'l-ḡazlānī vay
2. Yā maḥbūbī ḡum veşrib min meşrūbī
Şāfi'l-kūbī m' azbu'l-meşreb vey ceylānī vay
3. Fī'l-baḡdādī li'l-ḥaḡḡī sirru'l-bādī
Nī' me'l-hādī Muḡyi'd-dīn vey ceylānī
4. Bāzullāhī yaḡmīnī min ḡallāmī²⁹⁸
Sāmi'l-cāhī²⁹⁹ Muḡyiddin vey ceylānī

Tercümesi

1. Dallar üstünde ortaya çıkan güzellik güneşi
Meyhanede ceylanlar gibi rahat etti, övdü
2. Ey sevgilim, kalk ve içkimden iç!
Küpü saf, içmesi tatlıdır ey Geylani, vay
3. Bağdad'da hak için, badiyenin sırrı
Muhyiddin ne güzel yol göstericidir ey Geylani
4. Beni karanlıktan kurtaran Allah'ın kartalı
Yüce makam sahibi Muhyiddin ey Geylani

²⁹⁷ Altıntop'un tezinde güfte de 2 beyit daha yer almaktadır. Bkz. *Ag.e.*, s. 72.

²⁹⁸ ze'llāhī.

²⁹⁹ şāmin cāhī.

/27a/

Hicāz Kurdî

Rıfā'î leyyā yā şeyhî leyyā inne'l-e'ādî seṭvun 'aleyyā

Y'ebne'r-rifā'î zāke't-tıbā'î kun lî murā'î vemnun 'aleyyā

Yā ḥāmi'l-başrā aḥbābe'l-ḥazrā emcid bi-naṣrā va'tif 'aleyyā

Yā Rabbi Şallî 'ale'l-ecellî ṭāhā'l-muşallî fi'l-aḳbi ḥayyā

Kezāke'l-ālî ehlu'l-kemālî medḥā'l-keyyālî (er-rifā'î) azḥā (aḥsen) behiyyā

Tercümesi

Ey Rıfai, ey şeyhim, düşmanlar bize saldırdı

Ey İbni Rıfai, işte budur tabiat (huy), bize sahip çık, bize iyilik yap!

Ey Basra koruyucusu, hazretlerin dostu, bakışınla yücelt ve bizi sev!

Ya Rabbi, namaz kılan o en yüce Taha'ya salat olsun, sonunda sağ olan

Kemâl ehli ailesine de, Rıfailerin övüncü ve en güzeli!

1. Zāhi'ş-şifātī maḥbūbu³⁰⁰'l-verā
Zāhi'ş-şifātī sultānu³⁰¹ maḥbubi'l-verā
Zāhi'ş-şifātī ke'l-bedri'ktemel
Fī'l-ḥayātī ġalebāni³⁰² yā Rabbe'l-emān
2. 'Aynu'l-'uyūni³⁰³ yestahli'l-ḥuẓu'
'Aynu'l-'uyūni sultānu yestāhli'l-ḥuẓu'
'Aynu'l-'uyūni cud lī bi'ş-şucū'
Zādet meşcūnī ġalbān yā Rabbe'l-emān
3. Azḥā ferīden mā beyne'l-milāḥ
Azḥā ferīden sultānun mā beyne'l-milāḥī
Azḥā ferīden maḥşūdu's-semāḥ
Yekfī şudūden ġalbān yā Rabbe'l-emān
4. Şalli ve sellim 'alā'l-hādi'ş-şefī'
Şalli ve sellim raḥmāne'l-hādi'ş-şefī'
Şalli ve sellim zī'l-ḳadri'r-refī'
Er-refī' ġalbān yā Rabbe'l-emān

³⁰⁰ maḥbūbi.

³⁰¹ sultāni.

³⁰² fīhi'l-ḥayātī ġalbānī.

³⁰³ 'ayne'l-'uyūni.

Tercümesi

1. Temiz vasıflı, yaratılmışların sevgilisi

Temiz vasıflı sultan, yaratılmışların sevgilisi

Temiz vasıflı kamil bir ay gibi

Ya Rabbi hayatımda taşkınlık var, aman (diliyorum)!

2. Gözlerin gözü... Kendisine boyun eğilmeyi hak edendir.

Gözlerin gözü sultan, kendisine boyun eğilmeyi hak edendir.

Gözlerin gözü, cesaretle bana cömert ol, ikramda bulun

Taşırın aşk ehli, ya Rabbi aman!

3. Denizler arasında tektir

Denizler arasında tek sultandır

Müsamahada tek maksûd O'dur.

Yetti artık engellemeler ve galebe çalmalar! Ya Rabbi aman (sana sığınıyorum)!

4. Şefaathçi hidayet verici olana salât ve selâm olsun!

Rahmanın hidayet vereni ve şefaathçısına salât ve selâm olsun!

Yüce kıymet sahibine salât ve selâm olsun!

Taştı ya Rabbi, aman diliyorum!

/27b/

Faşı1-1 Huseynî

Elā³⁰⁴ terā eblū murādī vesma‘ i’l-hādī yeķūlū³⁰⁵

Hāzihī envāru Muḥammedve ‘ alā mā terā resūlu

Saḥbek ...

Lev ḥaṣallāh lev ḥaṣallāh minke yā şehre’ş-şıyāmū

Tercümesi

Görmüyor musun maksadım beni eskitti, hidayet verenin söylediğini dinle

Bu Muhammed’in nurlarıdır ve görüyorsun ki o resuldür.

Arkadaşın.....

.....

³⁰⁴ lā.

³⁰⁵ Altıntop’un tezinde iki mısra daha bulunmaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s. 98.

/27b/

Diğer

Güfte: Mustafa Bekrî

1. Muz tebeddâ nûru bedri hâme vecdi zâde fikr³⁰⁶
Vesķinî yâ şâhi hamrî innenî Bekrî
Ertecî³⁰⁷ nezrâne vechik yâ ebâ bekrî
2. Hamratu'l-aqdâh tuclâ min yedi'l-‘uşşâk tu‘lâ³⁰⁸
Minberi'l-Hattâb aslâ zâkiye'l-fahrî
3. Kıdvetu'l-İslâm haķķan câmi‘u'l-Kur‘ân şıdķan
Himtu fî ‘Usmân ‘aşķan min şerhi şadrî
4. Ve ‘Aliyyun fazlun emced ‘uşbetu'l-hâdi'l-mumecced
Men żarab bi’s-seyfi Aķmed millete'l-kufrî

Tercümesi

1. Ayımın nuru ortaya çıktığından beri benim aşkımı istedi, fikrim fazlalaştı
Ey arkadaşım bana içkimi içir ben Bekrîyim,
Ey Ebâ Bekir, yüzünü görmeyi umuyorum
2. Kadehlerin şarabı aşıkların elinden ortaya çıkar
Hattab’ın minberi asaletle yükselir, temiz onurlu
3. Gerçek İslam önderi, sadık Kur’an toplayıcısı,
Göğsümün ferahlamasından (açılmasından) Osman’da aşk arzu ettim
4. Ve faziletli ve yüce Ali, hidayet vericinin akrabası,
Küfür milletini Ahmed’in kılıcıyla vurmasından dolayı yüceltilmiş

³⁰⁶ Altıntop’un tezinde bir beyit daha bulunmaktadır. Bkz. *Ag.e.*, s. 94.

³⁰⁷ İrtecî.

³⁰⁸ tuhlâ.

/27b/

1. Nemdehu'l-hâdi'l-mumecced seyyidi'l-‘âlemeyn Aḥmed³⁰⁹
Fe huve Maḥmûdu Muḥammed el-beşîru'n-nezîr es-sirâcu'l-munîr
2. Rabbenâ şalli ve sellim ‘alâ ḥabîbike'l-ekrem kunnâ bihî ḥayre'l-umem
Abṭaḥî zemzemî hâşimî Kureşî es-sirâci'l-munîr

Tercümesi

1. İki cihan efendisi, yüce hidayet verici Ahmed'i överiz
O, Müjdeleyici ve uyarıcı, aydınlık verici Mahmud ve Muhammed'dir
2. Ya rabbi kıymetli sevdiğine salât ve selâm olsun, biz onunla en hayırlı ümmet
olduk
Abṭaḥî, Zemzemî, Hâşimî, Kureyşî, ayınlatıcı ışık...

³⁰⁹ M. E. Altıntop, *a.g.e.*, s. 93.

/28a/

Huseynî

1. Sir binā Yā Hādī mā şî'nā terkeb
 Ḳad melek fu'ādī minnī lā tā'ceb
2. Minhumu'l-cunūnu minhumu'l-ğıyāb
 Kem mişlī mescūr dā'ī³¹⁰l-aḳtāb

Tercümesi

1. Bineğimize binip Hâdî'ye yürüyelim.
 Benim kalbimi ele geçirdi, şaşırma!
2. Onlardan kimisi deli, kimisi gaib
 Bir çoğu benim gibi zincire vurulmuş, kutupları çağırıyor

³¹⁰ dā'īye.

/28a/

[Güfte: Ebussafâ]³¹¹

1. ẖum binā ẖum binā yā uheyl³¹²
Veẖkur lî Mevlânâ dâ'ime'l-Ḥayy

Lâzime

2. 'Alîmun bi-hādî medîḥu³¹³ n-nebîyy
Nebîyyin 'arabiyyin Hâşimî Yeşribî
Allahu huve Mevlâ huve dâ'im Ḥayy

Devr

3. Şifā'î devā'î bi-Mekke rubî
Uḥibbu Ebā Bekrin ba' de 'Alî

Devr

4. Dâ'imen ẖâimen yā ehle'l-vefâ
Rîmu'l-Ḥicâzî hecrî el-kefâ³¹⁴

Devr

5. ẖara'nâ fî medḥik³¹⁵ Ebu'ş-şafâ
Fi'l-ḳalbi eskenhum fî'l-Medenî

³¹¹ Güftekar bilgisi Altıntop'un tezinden alınmıştır.

³¹² Altıntop'un tezinde iki mısra daha bulunmaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s. 100.

³¹³ medîḥa.

³¹⁴ hecriu'l-kefâ.

³¹⁵ medḥak.

Tercümesi

1. Ey ahali bizimle kalkın!
Bizimle devamlı Mevla'yı zikredin!
2. Hadi'yi en iyi bilen, Nebi'nin övücüsü
O nebi ki Arabî, Hâşimî, Yeşribî ³¹⁶
Allah, Mevlamızdır ve O daima Hayy'dır
3. Şifacım, dermanım Mekke'den çıktı
Ali'den sonra Ebu Bekir'i severim
4. Daima her zaman ey vefa ehli ayakta (olun) [Hazırda bulunun]
Hicaz ceylanı hicranın yetti
5. (Ey)Ebu's-safa'nın kalpte medhini okuduk
Medine'de meskûn (olan)...

³¹⁶ Arabî, Arap; Hâşimî, Haşimoğullarına mensup; Yeşribî, Medineli demektir.

/28a/

Çārgāh

1. Maḳṣadī baġdādī li'l-bāzi'l-eṣheb
Fi's-srri nādī yā 'Abde'l-kādir
2. Lā yerā'l-māhbūb illā men eẓhār³¹⁷
Fi's-sirri nādī yā 'Abde'l-kādir

Tercümesi

1. Maksadım Baġdādī cesur kartal
Sırrın çağırıcısı ey Abdulkadir!
2. Sırda ortaya çıkan ancak mahbubu görür
Sırrın çağırıcısı ey Abdulkadir

³¹⁷ iẓhār.

/28b/

Diğeri

[Beste: Hopçuzade Hacı Şakir Efendi]

1. ‘Ala’llāhi fī kulli’l-umūr tevekkulī³¹⁸
Ve bi’l-ḥamsi aşḥābi’l-‘abā tevessulī
2. Muḥāmmedu’l-meb‘ūsu ve’bneyhi ba‘dehū
Ve Fāṭimatu’z-Zehrā ve’l-Murtaẓā yā ‘Alī

Tercümesi

1. Her işimde Allah’a tevekkül,
Ve Ashab-ı Abā beşlisine de tevessül ederim.
2. Gönderilmiş Muhammed ve kendisinden sonra iki oğlu
Ve Fāṭimatu’z-Zehrā ve Murtaẓā ey ‘Alī

³¹⁸ Bestekâr bilgisi Altıntop’un tezinden alınmıştır. Bkz. *a.g.e.*, s. 91.

/28b/

Nāḥa'l-ḥamāmu'l-muṭavvaḳ fe ḳum binā yā nedīm³¹⁹

Mevlāy yā mevlāy mevlāy yā mevlāy fe ḳum binā yā nedīm

Teşrab şarābi'l-murevvaḳ ma' aş-şarābi'l-ḳadīm

Min ḥamratin 'ateḳūhā ḥamra ve tubri's-saḳīm

Şibhi'l-'arūsi celūhā fī cunḥi'l-leyli'l-behīm

Tercümesi

Gerdanlıklı güvercin öttü, ey pişman bizimle kalk

Mevlā ey Mevlā Mevlā ey Mevlā ey pişman bizimle kalk

Kadim şarapla beraber saf şarap içersin

Eskittikleri şaraptan, o şarap ki hasta iyileştirir

Karanlık gecenin bir kısmında ortaya çıkan gelin gibi

³¹⁹ Altıntop'un tezinde *Mevlāy yā mevlāy mevlāy yā mevlāy fe ḳum binā yā nedīm* mısraı her mısradan sonra tekrarlanmıştır. *A.g.e.*, s. 96.

/28b/

1. El-firāru³²⁰’l-muselselā şācenī³²¹ bi’l-vecneteyn³²²
Şibhi āsin taḥammellā bi-sihāmi’n-neyyireyn
2. Şiḥtu lemmā temeşşelā³²³ ve ḥāke’r-remmi ḥarrideyn
‘āşīḡuk³²⁴ zūlime³²⁵ yuḡtelā bi-sihāmi’l-muḡleteyn

Tercümesi

1. Sürekli kaçış, elmacık kemiklerimi incitti (Ağlamaktan olabilir)
Ateşten iki ok yüklenmiş As ağacı gibi
2.
Aşkın mazlumdur, iki gözün oklarıyla öldürülüyor

/29a/

Bu sayfa boş bırakılmıştır.

³²⁰ el-firāra.

³²¹ şācinī.

³²² M. E. Altıntop , *a.g.e.*, s. 97.

³²³ temesselā.

³²⁴ ‘āşīḡak.

³²⁵ zūlme.

/29b/

Faşl-ı ‘acem ‘aşīrān

Güfte: Halil Nablūsī

1. Billāhi şalli yā hāzır³²⁶ ‘ale’n-nebiyyi’l-mekiyyi’t-tāhir³²⁷
Ve’l-ālu ve’s-şahbu’l-aḥyār ve’s-Şeyḥ ‘Abdulḳādir³²⁸
2. Billāhi sir bī yā hādī ilā menāzili baḡdādī
Fīhā ru’usu’l-evtādī ve’s-Şeyḥ (‘Abdulḳādir)
3. İzā veşalte’l-maḳāmā ḳad nilte ‘ayne’l-kerāmā
Ufdīhi izā kelāmā ve’s-Şeyḥ (‘Abdulḳādir)
4. Bi’l-beyti veşribi’l-ḳadeḥ ehle’l-mekārimi ve’l-unsī
Sāmiḥ Ḥalīl Nāblūsī ve’s-Şeyḥ (‘Abdulḳādir)

Tercümesi

1. Allah’la temiz Mekkī Nebi’ye salat getir ey hāzır
Ve ailesine ve ashabına ve Şeyh Abdulkadir’e
2. Bağdad evlerine benimle yürü ey Hādī
Orada yücelerin başı ve Şeyh Abdulkadir var
3. Makama ulaştığın zaman tam dereceye ulaşırsın
.....
4.
.....

³²⁶ hāzır.

³²⁷ Altıntop’un tezinde Acem makamında verilmiştir. Güftede 3 beyit daha bulunmaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s. 16.

³²⁸ ‘Abdun li’l-ḳādir.

/30a/

1. Yâ lisânî henâ yeķûl hâzihî ħucreti'r-resûl³²⁹
Keyfe lâ tedheşe'l-^ç ukûl³³⁰ fi'l-ĥabîbi'l-ĥabâibî
2. Kullu³³¹ şadrihî inşirâĥ ve baķiye'l-vaķtu³³² fi'l-ferâĥ
Ve's-semâvâti fi'l-ferâĥ zînetun bi'l-kevâkibi
3. Yâ lisânî leke'l-faĥĥâr³³³ cevheri'd-durri mustetâr
Fî medîĥ seyyidi'l-beşer min semâ bi'l-mevâhibi

Tercümesi

1. Lisanım mutlulukla der: Bu, Resul'un odasıdır
Akıllar nasıl dehşete düşmesin sevgililerin sevgilisinde!
2. Geriye kalan bütün kalplere ferahlık oldu
Yıldızların zinetiyle gök sevinçte...
3. Ey dilim (ve) dizilmiş inci cevheri, övünmelisin!
Semadan gelen mevhibelerle beşer seyyidinin medhinde

³²⁹ Altıntop'un tezinde Acem makamında verilmiştir. Güftede bir beyit daha bulunmaktadır. Bkz.

A.g.e., s. 17.

³³⁰ ^ç akûl.

³³¹ kullî.

³³² vebîķi'l-vaķti.

³³³ faĥĥâr.

/30a/

Huseynî ‘Aşîrân

1. Bi-rûhî yâ ‘azîz Mışrak³³⁴

Ferîdu’l-ḥusni fî ‘aşrik³³⁵

Îlâ kem ertecî ḥasrek³³⁶

Devr

2. Selebtu’r-rûḥa min cismî

Ve lem yebkâ sivâ resmî

Ve hicrânek ‘azâ kısmî

Lâzime

3. Eyâ men bî-vefâ hemm Sa‘dî temme temme mahbûbî rîmu’l-elmâ

elmâ.....

Ḳalbî ummî bi’l-bâli lemmâ elmâ li-mirsâli yedrî esmâ li-ḳitâmî

Dem’î selmâ bi’l-ğiyâd ve’l-meylî

Tercümesi

1. Yaşadığın şehre ruhum feda olsun ey yüce!

Asrında tek güzel...

Ne zamana kadar hasretini çekeceğim?

2. Ruhumu bedenimden ayırdım

Ve şeklimden başka bir şey kalmadı

Ve ayrılığın yaratılışıma teselli...

3.

.....

.....

³³⁴ Altıntop’un tezinde Hüseyinî makamında verilmiştir. Güftede iki mısra daha vardır. Bkz. A.g.e., s. 99.

³³⁵ ‘aşrak.

³³⁶ ḥaşrak.

/30b/

Huzzām

Hāzā ġazālī mine'l-yemānī yemāli yemāli ve şeklul ḥasen³³⁷

Vechu ḥabībī in keşef vertefet 'anhū inde's-suṭūr³³⁸

Ve min zālī'n-nāli'ş-şeref ve'bdelet nāruhū bi-nūr³³⁹

Tercümesi

Bu benim Yemen'den ceylanımdır

Sevgilimin yüzü ortaya çıktı

.....

/30b/

1. Men yulākī a' yānen yutle's-siḥāh baḥtu men yuslem (2)³⁴⁰

Min 'uyūnik bādir yā sulṭāni'l-milāḥ yā selām sellim (2)

Meyān

2. 'āzilī kullī ḥalāşī ve yekun 'āzilī kullī

Mā seleb 'aqlī sivā siḥri'l-'uyūn mā seleb 'aqlī

³³⁷ Eserin Rast makamında iki adet bestesi için bkz.

[http://www.sanatmuziginotalari.com/eser_detay.asp?esid=57646&esera=%20Haza%20gazali%20min el%20yaman%20\(KAS%DDDE-%DD%20B%DCRDE\);Altintop](http://www.sanatmuziginotalari.com/eser_detay.asp?esid=57646&esera=%20Haza%20gazali%20min el%20yaman%20(KAS%DDDE-%DD%20B%DCRDE);Altintop)'un tezinde eser Segāh makamındadır. Dipnotta ise eserin Tebriz makamında bir notası olduğu bilgisi yer almaktadır. Güftenin devamında 2 mısra daha yer almaktadır. Bkz. *A.g.e.*, s. 230.

³³⁸ siṭūr.

³³⁹ nāra hüve bi-nūr.

³⁴⁰ Altintop'un tezinde bir beyit daha bulunmaktadır. *A.g.e.*, s. 106.

/30b/

1. ‘Uyūnu sāḫīnā³⁴¹ tuḡnī ‘ani’d-dem min nebletu’l-mīnā³⁴² ve bi’l-‘aşerā
Ve leḥzaru’l-bātir ve terfe‘u’s-sāhir ‘azzabe bi’l-bālī ve’l-ḥāzir³⁴³
2. ‘Azemehu’n-nāri li-muhceti’l-ḥāl ve şekluhu³⁴⁴’s-sāḫī ‘annī leḫād ḥāl
Ve lem ekun sā’il³⁴⁵ ‘an ḥubbi zī’l-ḡār lev kāne lī fī’l-verā zāhir
3. Yā rabbi yā ḥādī in‘am li-fazlike şallū ‘ale’l-ḥādī eşrefi rusulik
Ve’l-āli ve’l-aşḫāb ve’s-sādāti’l-encāb bi-fazlihīm fī’l-verā zāhir

Tercümesi

1. Sakimizin ve onlarcasının gözleri küçük Mina taşlarının kanından nağme
söylüyor
.....
2. Ateş onun kalbini yaktı.....
İnsanlar içinde bir tek bana zahir olsa da Mağara sahibinin sevgisini
sormadım
3. Ey Rabbim, ey hidayet veren, fazlınla bize hidayet ver! Resullerin en
şerefisine salât olsun!
Ve ailesine ve ashabına ve faziletleri, yaratılmışlar arasında açık olan yüce,
temiz büyüklere...

³⁴¹ ‘uyūnu’s-sāḫī nā.

³⁴² nebletulmīnā.

³⁴³ ḥāzir.

³⁴⁴ şeklehu.

³⁴⁵ sāl.

/31a/

Bu sayfa boş bırakılmıştır.

/31b/

Şabā

[Güfte: Şeyh Mehmed Bekrî]

1. Kād feteḥallāhu bi'l-mevāhib ve cā'e bi'n-naşri ve'l-me'ārib³⁴⁶
Ve aşbaḥa'l-kevnū fī surūrī ve fī emānin mine'l-metā'ib
2. Allāhu a'tā fevḳā'l-mureccā ve nūruhū³⁴⁷ nevvera'l-ğayāhib
Ve naḥnu billāhi lā bi-zeydin ve lā bi-ʿamrin ve lā bi-şāḥibin
3. Ve lā şağīrun ve lā kebīrun ve lā bi-cāhin ve lā bi-cānibin
Muḥammedun eşrafu'l-berāyā ve kıblete'l-ḥaḳḳi li'd-du'āi

Tercümesi

1. Allah, mevhibelerle açtı ve zafer getirdi, ihtiyaçları giderdi
Ve kainat mutlu oldu ve tevbelerle emin oldu
2. Allah beklenenin üstünde verdi ve nuru karanlıkları aydınlattı
Allah'a yemin olsun ki biz Zeyd de değiliz, Amr de değiliz, sahabe de değiliz
3. Büyük de değiliz, küçük de değiliz, makamda da değiliz, yanda da...
Muhammed yaratılmışların en şereflişidir ve gerçek kıble dualar içindir

³⁴⁶ Eserin Uşşak makamındaki bestesi için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/eser_detay.asp?esid=67249&esera=%20Kad%20feteḥallāh%FC%20bil-mevāhib%20ve%20cae%20bin-naşri%20vel-mearib; Altıntop'un tezinde iki beyit ve her beyitten sonra tekrarlanan bir mısralık bir zikir bulunmaktadır. Güftekar bilgisi aynı tezden alınmıştır. Bkz. A.g.e., s. 209.

³⁴⁷ nūrahū.

/31b/

Segāh

İsmaḥ yā şāḥi ve kun faḳīrā ve ḥuẓu'l-mīṣāḳa 'ale'l-fuḳarā
Ve'ḥẓar yā şāḥi tuḥālifhum men ḥālefehum lā şekke yerā
Min cumletihim faḥru'l-bedevī sulṭānu'l-vaḳti ebu'l-yuserā
Yā rabbi bi-sırrin li'l-bedevī ve bi-cāhi Muḥāmmmed ve'l-ʿaşerā
İğfir yā Rabbi lenā zımiḥā ve li-murşidihā ve li-men ḥazarā

Tercümesi

Ey arkadaş, müsamaha göster ve fakir ol ve fakirlere söz ver
Muhalefet etmekten sakın ey arkadaş, muhalefet eden şüphesiz görür
Onlar gürûhundan faḥru'l-bedevī, vaktin sultanı Ebu Yüsera
Ey Rabbim Bedevi'nin sırrı hakkı için ve Muhammed ve aşere-i mübeşşere hatırına
Ya Rabbi bizi affet ve mürşidleri ve (burada) bulunanları da..

/32a/

Uşûlu'n-Nevbe

Evvel faşl-ı tamāmında elfu elfi şalâtın elfu elfi selām ‘aleyke yâ resûlallâh ‘aleyke yâ hâbiballâh ‘aleyke yâ hâlîlallâh ‘aleyke yâ nebiyyallâh ‘aleykum yâ enbiyâ-allâh seyyidi'l murselîn ‘aleynâ ve ‘âfinâ âmîn ve'l-hâmdü li'llâhi rabbi'l-‘âlemîn

İkinci faşl

Şey‘en li'llah - ba‘dehû eyâ naḥve'l-hânî - selâmî ‘ala ehl - ṭâli‘u'l-efrâḥ - ba‘dehû şabâ Allâh Allâh rabbenâ ve'l-bâzu'l-eşheb şeyḥunâ aḥbâbî yâ aḥbâbî el-‘îdu'l-ekber li'n-nâsi ‘îdû ‘arric yâ hādî ḳad feteḥâllâhu ba‘dehû segâh ismaḥ yâ şâḥî şey‘en li'llah ḥayyâh ḥayyâh yâ ‘ibâdallâh selâm tevḥîd ba‘dehû üçüncü faşl eş-şalât ba‘dehû birlikte ‘aleyke yâ enbiyâ Allâh ba‘dehû birlikte üç şalât temmet ve tera'l melâikete (melekleri görürsün)

Tağallubî Uşûlu

Ḳad feteḥâllâh tekmilinde yürütüb ba‘dehû işfehân ağâze idüb düyek uşûliyle şey‘en li'llah yâ Ebû Taḡlû şey‘en li'llah yâ Şeybânî yâ Seyyid Aḥmed yâ Rıfâ‘î yâ Ebu'l-‘İlmiye ba‘dehû lâ teşrabû min ḥâmri yürük ba‘deḥu segâh

/32b/

Selām

Aķbilū men³⁴⁸ cā'ekum ḥādi'an lillāh
Mā kunnā ci'nākum lev lā fażlullāh
Ci'nākum ci'nākum ḳaṣadnā ḥimāķum
Ḳumūhā bi's-seniyye sādātu'r-ricālī

Tercümesi

Allah'a boyun eğerek size gelenleri kabul edin
Allah'ın fazlı olmasaydı size gelemездik
Size geldik, size geldik, himayenizi dileyerek
Büyükleri sünnetle ihyâ edin!

³⁴⁸ min.

/32b/

Tevhîd

Ḳavvil ḳalbeke yâ Allâh

Ve'd-dunyâ ḥıllîhâ

Şallâ şalâtu'l-ḥamsi³⁴⁹

Ve'd-dunyâ edeytehâ

Yâ Allâh yâ Allâh Muḥâmmmed resûlullâh

Tercümesi

Kalbine ey Allah dedirt!

Dünya onun zinetidir

Beş vakit namaz kıl

.....

Yâ Allah yâ Allah, Muhammed Allah'ın elçisidir.

³⁴⁹ ḥamîs.

/32b/

Subhāneh

Allāhu yâ hû Allāhu yâ hû celle rabbi subhānallāh

Da‘ cemāle’l-vechi yâ ḥabībī yazḥar lā tuḡaṭṭī

Tercümesi

Allah yâ Hû Allah yâ Hû şanı yüce rabbimiz bütün noksan sıfatlardan münezzehtir.

Ey sevgilim, bırak yüzünün güzelliği görünsün, örtme!

/32b/

Allāhu Allāhu Rabbunā ya men la‘ibe sātīrī

Sulṭānu kullī’l-evliyā şeyḥ ‘Abdulkādir

Bağdād dāru’s-safā dāru’l-mekārim vefā

Taẓī’u nūru’l-Muşṭafā Şeyḥ ‘Abdulkādir

Tercümesi

.....

‘Abdulkādir bütün evliyaların sultanıdır

Bağdad safadır, vefa, ikramların evidir

Mustafa’nı nuru aydınlatır Şeyḥ ‘Abdulkādir(i)

/33a/

Bu sayfa boş bırakılmıştır.

/33b/

Munâcât

Yâ Mevlânâ yâ Hannân yâ racânâ yâ Deyyân³⁵⁰

İstecirnâ bi'r-raḥmân tevesselnâ bi'l-kur'ân verḥamnâ bi-resûlillâh mevlânâ

Mevlânâ yâ sâmi' du' âunâ bi-hürmeti Muḥâmmedin lâ taḳṭa' u ricâ'enâ

Yâ recâ kulli'r-recâ yâ 'azîme'l-multecâ 'abdâke'l-'âşî munkesi'z-zelîl yaṭlubu
minke'r-recâyâ Allâh

Tercümesi

Ey Mevla, ey Hannan, ey kendisinde talepte bulunduğumuz, ya Deyyan

Bizi Rahman (sıfatınla) ödüllendir, Kur'an'ı aracı kıldık, Efendimiz Resulullah
hürmetine bize merhamet et!

Ey mevlamız, ey dualarımızı işiten, Muhammed hürmetine umudumuzu kesme!

Ey tüm umutların umudu, ey en yüce sığınak, günahkar, perişan kulun senden umut
istiyor ey Allah!

³⁵⁰ Eserin Rast makamındaki üç adet notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/eser_detay.asp?esid=58883&esera=%20Ya%20Mevlana%20ya%20Hannan%20ve%20ya%20recana.

/33b/

DİĞER

1. Yā rabbi “hey yi’ lenā min emrinā reṣedā”³⁵¹

Vec‘ al ma‘ ūneteke’l-ḥusnā lenā mededā

2. Ve lā tekilnā ilā tedbīri³⁵² enfusinā

Fe’n-nefsu ta‘ cizu³⁵³ ‘ an işlāḥi mā-fesedā

3. Ente’l-kerīmu ve ḳad veccehtu yā emeli

İlā liḳā’ike ḳalben sālīmen ve yedā

4. Fe lā teruddennehā yā rabbi ḥā’ibeten

Fe-baḥru³⁵⁴ cūdike yervī kulle men³⁵⁵ veredā

Tercümesi

1. Ya Rabbi, işlerimizde doğruyu yapmada kolaylık sağla!

Güzel yardımını bize destek kıl!

2. Bizi kendi tedbirlerimize bırakma!

Nefis, bozulanı ıslah etmede aciz kalır.

3. Sen çok cömertsin ve ey emelim yöneldim.

Salim bir kalp ve elle, seninle karşılaşmaya...

4. Onları kaybedenler olarak reddetme ya Rabbi!

Cömertlik denizin, varan herkesin susuzluğunu giderir.

³⁵¹ Kehf Suresi 18/10; Eserin şughul formunda kaydedilmiş uşşak makamındaki notasının başında “Allah Allah ya ya Allah” ibaresi vardır. Nota için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=65878&mode=1&sessionid=100505906.

³⁵² tedbīru.

³⁵³ ta‘ cezu.

³⁵⁴ fe-baḥri.

³⁵⁵ kullemin.

/33b-34a/

Munācāt

1. Ve şallā li-kulli ‘ān ‘alā ferīdi’l-me‘ān³⁵⁶
Tāhā mişbāhu’z-żalāmī netīcetū’l-‘ālemīnā
Yā rāḥime’l-muż‘ifīnā
2. Yā emāne’l-ḥāifīnā ve melce‘e’l-lāizīnā³⁵⁷
İleyke rabbi enebnā bi-ka‘beti’t-tālibīnā
Ecib du‘ā‘enā cemī‘an yā erḥame’r-rāḥimīnā
3. Yā men tevālā imtinān³⁵⁸ yā men ta‘āzam şān
Ve men yureccā emān li-‘uşbeti’l-mużnibīnā
Yā ekrame’l-ekramīnā
4. Şebābe ‘umrī tevellā ve kem ‘asā ve le‘allā
Ve neclu ‘aynī tecellā ve lem ecid lī mu‘īnā
Yā ilāhe’l-‘ālemīnā
5. Leḳād ta‘āzam zenbī ve leḳād tezāyed kerbī
Ve ente mevlāye ḥasbī yā muhille’l-vāridīnā
Yā ḳābile’t-tāibīnā
6. Bi’l-hāşimiyyi’t-tihāmī şefi‘inā yevme’z-zihāmī
En‘im bi-ḥusni’l-ḥitāmī bi-cem‘inā ecme‘inā
Ya ġāfirā’l-mużnibīnā

³⁵⁶ Eserin şuġul formunda kaydedilmiş Muhayyer makamındaki notası için bkz.

http://www.sanatmuziginotalari.com/nota_inderme.asp?notaid=27905&mode=1&sessionid=100505906.

³⁵⁷ melce‘e’l-lāizīnā.

³⁵⁸ tevālemtinān.

Tercümesi

1. Her daim tek yardım kaynağına salât olsun!
Âlemlerimizin neticesi, karanlıkların aydınlatıcısı Tâhâ'ya...
Ey zayıflara merhamet eden!
2. Ey korku içinde olanların güven (kaynağı) ve sığınmacıların sığınağı!
Talebimiz olan Kabe ile sana yöneldik Rabbim
Tüm dualarımıza icabet et ey merhametlilerin en merhametlisi!
3. Ey nimetler sahibi ve şanı yüce olan!
Günahkârlar gürûhu için kendisinden eman dilenen!
Ey cömertlerin en cömerti!
4. Ömrümün gençliği geçti ve nice keşke
Gözlerim yerinden çıktı yine de bir yardımcı bulamadım??
Ey âlemlerin ilâhı!
5. Günahım arttı ve detlerim çoğaldı.
Ve sen bana yeten Mevlâmsın ey varanların istirahatgahı!
Ey tevbe edenler (int evbesini) kabul eden!
6. Hesap gününde şefaatçimiz olan Hâşimî, Tihâmî'nin hatırına....
Bizi güzel bir sonla nimetlendir, bizi topluluğumuzla bir araya getir.
Ey günahları affeden!

/34b/

Şalât-ı İbtihâliye - Maḳāmâtı Segâh - Ḳaşıde'î İbtihâliye

1. Şalli yâ rabbe'l-beriyye 'ale'n-nebiyyi'l-hādî's-sırriyye
Yâ rabbi bi'z-zāti'l-³⁵⁹ aliyye ve bi-sırri esrari'l-huviyye
2. Bi'l-berzaḥi'l-kulli'r-refi' i Muḥammedin ḥayri'l-beriyye
Bi-cemā'ati'l-ḳuṭbi'r-rifā'î men
3. Bi'l-ḳādiriyyeti sâdetin sādū bi-aḥlākın vefiyye
Ve'l-aḥmediyye ma'şerun nālu'ş-şifāti'l-eşrefiyye
4. Ve bi şaḥbi ibrahîme men keşefe'r-rumûze'l-bâtıniyye
Bi-ṭarîḳi sa' du'd-dîn şumme't-tağlibî ve'l-mūsiliyye
5. Men luḳibū bi'l-ḥalvetiyye beynenā ve'l-celvetiyye
Ve'nşur livā'e ṭarîḳinā fi'l-ḥāfiḳîne 'ale's-seviyye
6. Şumme'ş-şalātu ma'a's-selāmi ma'a'r-rizā'î ma'a't-taḥiyye
Ve'l-âli ve'l-aşḥābi mā fāḥat zuhûrun 'anberiyye
Ve³⁵⁹ Muştafa'l-Bekriyyi azḥā yerteci ḥusne't-taviyye

³⁵⁹ ev.

Tercümesi

1. Ey yaratılmışların Rabbi, sır sahibi hâdi olan Nebî'ye salât olsun
Ey Rabbim, yüce zâtın ve hüviyet esrârının sırrı için...
2. Yüce berzah âlemi, yaratılmışların hayırlısı Muhammed için...
Kutb Rıfâî cemaati
3. Tam ahlakla yücelmiş Kâdiriye yüceleri hatırına...
Ve yüce sıfatlara ulaşmış Ahmediye cemaati hatırına...
4. Bâtınî sembolleri keşfetmiş İbrahim'in arkadaşları hatırına...
Saduddin Taglibî Mûsilî tarikatı hatırına...
5. Aramızda Halvetiye ve Celvetiye olarak bilinenler hatırına...
Tarikatımızın sancağını bütün insanlar arasında yay!
6. Sonra övgü, rızâ ve selâmla beraber salât olsun!
Ve anberî çiçekler gibi (güzel) koku yayan aile ve ashabına...
Mustafa Bekrî hüsn-i kabul bekler.

/35a/

Maḳāmāt-ı Taḡlebī

Şey^ʿ en li'llah Ebū Taḡlū
Şey^ʿ en li'llah yā Seyyid Aḥmed
Şey^ʿ en li'llah yā Rıfā^ʿī
Lā teşrabū min ḥāmri tebḳū sukārā mişlī
Yā rīḥakum yā ^ʿuşşāk mā ^ʿindekum mā ^ʿindī

Şey^ʿ en li'llah Ebū Taḡlū
Şey^ʿ en li'llah Yā Şeybānī
Şey^ʿ en li'llah Yā Sa^ʿ du'd-dīn
Naḥnu ^ʿaleynā bāz³⁶⁰ bereketu şāḥibi'l-enfās
Ve şeyḥunā rıfā^ʿī ve'l-hızır Ebū'l -^ʿAbbās

Tercümesi

Şey^ʿ en li'llah Ebū Taḡlū
Şey^ʿ en li'llah yā Seyyid Aḥmed
Şey^ʿ en li'llah yā Rıfā^ʿī
Benim içkimden içmeyin, siz de benim gibi sarhoş olursunuz.
Ey âşıklar âh kokunuz! Sizdeki bende de var.

Şey^ʿ en li'llah Ebū Taḡlū
Şey^ʿ en li'llah Yā Şeybānī
Şey^ʿ en li'llah Yā Sa^ʿ du'd-dīn
Üstümüzde bereket ve nefeslerin sahibi bir kartal...
Şeyhimiz Rıfāī hızır Ebu'l -Abbās...

³⁶⁰ be's.

/35a/

‘İrāk Maḳāmāt Şalât-ı Kebîr

1. Allāhumme şalli ve sellim ‘alā seyyidinā Muḥammedin ve’l-‘ālî’l-kirām
İbtedi’ bi’n-nesli fî medḥi’l-beşîr men fî ğazveti bedri zallelehu’l-ġamām
2. Elḥamdu lillāhi rabbi’l-‘ālemîn ‘alā faẓli’llāhi ehdā li’l-islām
Udḥulu’l-medîne ve şalli ‘aleyhi ḳul yā şāfi‘a fînā ‘aleyke’s-selām
3. Yā ḥayra’l-ḥalāik yā sirre’l-vucūh yā kenze’d-deḳāik yā nūra’z-zalām
Ḳıf fî bâbi’l-cibrîl ev bâbi’n-nisā ev fî bâbi’r-raḥme ev bâbi’s-selām
4. Allāhumme şalli ‘ala’l-Mustafā murşidinā Muḥammedin’ibni ‘Abdillāh
Yā ‘ārifin³⁶¹ billāh melekun bi’l-meşîl³⁶² yā resûl’allāh yā bedre’t-temām
5. Ve şalâtullāhi tutlā kulle ḥîn ‘alā sirri’llāhi t̤ahā ve’s-selām
Ḥalîlun Nâblusî yerteci’r-rizā bi’l-ma‘nâ ve’l-ḳudsî ve’l-beyti’l-ḥarām

Tercümesi

1. Ey Allah’ım, Efendimiz Muhammed’e ve onun kıymetli ailesine salât ve selâm olsun!
Bedir gazvesinde bulutla gölgelenen müjdeleyicinin soyuna övgüyle başla!
2. Fazlı ve keremiyle İslam’a hidayet eden âlemlerin Rabbi Allah’a hamd olsun!
Medine’ye gir ve ona salat getir, de ki ey şefaathımız, sana selâm olsun!
3. Ey yaratılmışların en hayırlısı, ey yüzlerin sırrı, ey incelikler hazinesi, ey karanlıklar nuru!
Cebrail’in kapısında ya da kadınların kapısında ya da rahmet kapısında yada selâm kapısında dur!
4. Ey Allah’ım! Yol göstericimiz Muhammed bin Abdullah el-Mustafa’ya salât olsun!
Ey Allah’ı bilen, melek timsali, ey Allah’ın Resulu, ey dolunay!
5. Allah’ın salatu ve selamı sırr-ı ilâhi olan Taha’ya her an okunur
Halil Nablûsî mânâ, Kudüs ve Beytu’l-Haram’la rıza umuyor

³⁶¹ ‘ārif.

³⁶² mesîl.

Kaşıde-i Bureyde - Maḳāmāt-ı Huseynî

1. E min tezekkuri cirānin bi-zī selemi³⁶³
Mezecte dem‘an cerā min muḳletın bi-demi
2. Em hebbeti‘r-rīḥu min tilḳā‘i kāzimetin
Ve evmeza‘l-berḳu fi‘z-zalmā‘i min ızami
3. E yaḥsebu‘ş-şabbu enne‘l-ḥubbe munketimun
Mā beyne munsecimin minhu ve muḳtarimi
4. Fe-mā li-‘ayneke in ḳulte-kfufā³⁶⁴ hemetā
Ve mā li-ḳalbıke in ḳulte-stefiḳ yehimi
5. Lev le‘l-hevā lem turıḳ dem‘am ‘alā ṭalelin
Ve lā eriḳte li-zıḳri‘l-bāni ve‘l-‘alemi
6. Fe-keyfe tunkiru ḥubben ba‘de mā şehidet
Bihi ‘aleyke ‘udūlu‘d-dem‘i ve‘ş-seḳami
7. Muḥammedun seyyidu‘l-kevineyni ve‘ş-seḳaleyni
Ve‘l-feriḳayni min ‘urbin ve min ‘acemi
8. Mevlāyā şalli ve sellim dāimen ebedā
‘Alā ḥabībıke ḥayri‘l-ḥalki kullihimi
9. Mevlāyā şalli ‘alā Muḥammedin
Ve ‘alā aşḫābiḥi fazlan ve kullihim ecmaın
10. Nebiyyune‘l-āmıru‘n-nāḥi fe-lā eḥadun
Eberra fi ḳavli lā minhu ve lā ne‘ami
11. Huve‘l-ḥabībullezī turcā şefā‘atuhu
Li-kulli hevlin mine‘l-ehvāli muḳteḥimi
12. Yā nefsu lā taḳnaṭı min zelletin ‘azumet
İnne‘l-kebāira fi‘l-ḡufrāni ke‘l-lememi
13. Le‘alle raḥmete rabbı ḥıne yaḳsimuhā
Te‘tī ‘alā ḥasebi‘l-‘ışyāni fi‘l-ḳısemi
14. Yā rabbi‘-c‘al racā‘ı ḡayra mun‘akisin
Ledeyke ve‘-c‘al ḥisābı ḡayra munḥarimi³⁶⁵
15. Şumme‘r-rızā ‘an Ebū Bekrin ve ‘an Umerin
Ve ‘an ‘Aliyyin ve ‘an Uşmāne zı‘l-keremi
16. Mā rataḥat ‘azabāti‘l-bāni rīḥu şabā
Ve atrabe‘l-‘ıne ḥādi‘l-‘ini bi‘n-ni‘ami

³⁶³ Kaside-i Bürde’nin mevcut notaları ve analizi için bkz.

https://www.academia.edu/759950/Burde_Kasidesi_ve_Besteleri#.

³⁶⁴ ḳulte-kfefā.

³⁶⁵ munḥarimi.

Tercümesi³⁶⁶

1. Selem'deki komşuları hatırlayıp da mı,
Karıştırdın gözlerden akan kana yaşını?
2. Ya da bir yel mi esti Medine yönünden?
Yahut karanlık gecede şimşek mi çaktı İdam Dağı'ndan?
3. Sevginin gizli kalacağını mı düşünür âşık acaba?
Döktüğü gözyaşıyla tutuşan kalp arasında.
4. Ne oldu gözlerine ağlama dedikçe coşmakta
Ne oldu dediğinde gönlüne gamı kederi artmakta
5. Oysa ağlamazdın viranelere eğer aşk olmasaydı,
Uykusuz kalmazdın yâd ederek Bân ağacını ve Alem Dağı'nı.
6. Nasıl inkâr edebilirsin aşkı
Şahit iken gözyaşın ve tükenmişliğin.
7. Muhammed iki âlemin, insanların ve cinlerin
Efendisidir Arap'ın ve Arap olmayan herkesin
8. Ey Mevlâmız, salât ve selâm ebediyete kadar daima
Yaratılmışların en hayırlısı sevgiline olsun!
9. Ey Mevlâmız, Muhammed (sav)'e salât olsun!
Ayrıca bütün ashabına (salât olsun)...
10. Kötülükten sakındırandır Peygamberimiz, iyiliği emredendir
“Evet” veya “Hayır” diyebilen hiç kimse onun kadar doğru karar verebilmiş
değildir
11. Şefaati arzulanan Hakk'ın sevgilisidir Muhammed
Onunla yok edililir her korku ve her dert
12. Ey nefis, büyük günahlardan dolayı düşme yeise
Büyük günahlar kusurlar gibidir Allah'ın affediciliğinde
13. Umulur ki Rabbim paylaştırırken rahmetini
Bu taksimde günah miktarınca olur rahmeti
14. Yâ Rabbi isteğimi geri çevirme
Hesâbımı da katında mahrumiyet üzerine yapma!
15. Sonra Ebû Bekir'den ve Ömer'den
Ve Ali'den ve kerem sahibi Osman'dan
16. Sabâ rüzgârı Bân'ın tatlılığını getirmedi
Hurilerin rehberi onları mûsikî ile nimetlendirdi

³⁶⁶ Kaside-i Bürde'ye ait olan 1-7 ve 10-13 arası beyitlerin tercümesi için bkz. Musa Yıldız, Niyâî Mısırî Kaside-i Bürde Tesbî'i, İst., Elif Yay., 2007.

/36a/

Medhiye-i Meṭāvī

1. Kif bi-revżin ve minberin ve ḥaṭīmin yā lezāke'l-maḥamu ḥayra maḳāmā
Ve 'ala'l-minberi's-şerīfi ḥaṭīb ya'izu'n-nāse mā elezze kelāmā
2. Efzalu'l-arzi ḥucra yā resūl'allāh lemmeti'l-Muştafā ve lemmet 'izāmā
Ve hüve fī ḳabrihi's-şerīfi ṭariyyun men yusellim 'aleyhi radde selāmā

Tercümesi

1. Bir bahçede dur ki o, bir minber ve kıbledir, ne güzel makam, en güzel makam!
Şerefli minber üzerinde insanlara vaaz eden hatip ne tatlı konuşuyor!
2. Yeryüzünün en faziletli yeri bir hücredir ki seni ve büyüklüğünü işaret eder ey Allah'ın Resulü!
Ve o şerefli kabrinde sağdır, ona selâm verene o da selâm verir.

/36a/

Nevbe Uşûlü

Şey' en li'llah yâ şâhibe's-sırri'l-mubîn
Yâ Rıfâiye'l-meded³⁶⁷ yâ bi'l-' alemeyn
(Meclisine göre Yâ Cibāvî el-meded yâ Sa' deddîn yâ Bedevî el-meded yâ Ebu'l-
Ferâc yâ Ebâ Şâlih el-meded yâ Muhyeddîn)
Eb' adet ' an nâzirî tilke'l-ıyâm
Ve ' ale's-sukkânihâ minni's-selâm
Ve ' alâ şeyhî ' Aqili'l-Muncî
Ve ' ale'n-neseb ve ' alâ hayri'l-enâm
Miḥcetî ve'l-ḳalbu yâ ehle'l-vefâ
Fî medḥi İbni'r-Rıfâ'î ḳad şafâ
Ve ' alâ cem' i'l-meşâyiḥi kullihim
Ve ' ale'l-ḥaseb ve ' ale'l-nesli'l-kirâm
El-Cibāvî fî Cibâ şâhib maḳâm
Kem şifâ illâ ve kem muḳ' ad ' aḳâm

Tercümesi

Şey'en li'llâh ey apaçık sır sahibi!
Ey iki alem sahibi Rıfâî, meded!
Bu çadır benim gözlerimin önünden uzaklaştı
Ve sakinlerine benden selâm!
Şeyhim Âkil'il Müncî'ye selâm!
(Efendimiz'in) soyuna ve yaratılmışların en hayırlısına
Benim ruhum ve kalbim ey vefâ ehli
Tertemiz İbni Rıfai'nin medhindedir
Ve bütün şeyhlerin (büyüklerin) ruhuna
Ve O'nun soyuna ve kıymetli nesline
Cibāvî Ciba'da makam sahibidir.

.....

³⁶⁷ Rıfâiye'l-meded.

/36a/

Yā ʿibādallāh vāḥidillāh³⁶⁸ erḥami'r-raḥmān Seyyid Ḥayrullāh

Evvel mā nebdī³⁶⁹ ṣalli ʿala³⁷⁰-nebiyyi Ṭāhā'l-ʿarabiyyi ibn-i ʿabdillāh

Tercümesi

Ey Allah'ın kulları, Rahmanların en rahmanı olan Allah'ı birleyin! Seyyid Hayrullah

Evvelā Abdullah oğlu Arabī Tāhā Nebi'ye salat ile başlarız.

/36a/

Ḥayyāh ḥayyāh Ebū Taḡlū ḥayyāh

Benī Şeybā ḥayyāh yā Rıfā'ī ḥayyāh

Yā Bedevī ḥayyāh yā ʿAbdelkâdir ḥayyāh

Yā Saʿdeddīn ḥayyāh

³⁶⁸ vāḥidillāh.

³⁶⁹ nebdī.

³⁷⁰ ʿan.

/36b/

1. Ve kâme bi-İbrâhîme beytu maḳâmih³⁷¹
Kemâ kâme şukrullâhi³⁷² bi'l-beyti ve'l-ḥâmdû³⁷³
2. Şaffet leke³⁷⁴ evḳātu³⁷⁵ şâfâ yâ ibne (yebne) Muşţafâ
Ve dârun bi-bâbillâhi dârun bihe's-sa' dū
3. Selâmun 'ani's-sādâti men sekenū ḥayâ
Mine'l-ḳutbi Sa' di'd-dîn men lehum³⁷⁶ mecdū
4. Ve neslū beni Şeybâ sādātu mu'şerin
Bi-nûri hudâhum tubra'u'l³⁷⁷-a' yunu'r-rumdū
5. Yeḥuşşuhū 'Abdulġaniy bi-taḥiyyetin
Te'emmū ve teslîmun lehum mâ lâ ḥaddū

Tercümesi

1. Ve O'nun evinin makamı İbrahim'le kâim oldu.
Nasıl ki O'nun evi ve hamdiyle Allah'ın şükrü kâim oluyor
2. Ey Mustafa'nın oğlu! Bütün güzel vakitler senin için saflaştı.
Ve Allah'ın kapısında O'nunla mutluluk olan bir ev...
3. Hayatta olan yüce büyüklerden gelen selam
(ve o büyüklerden olan) Kutub Sadudin'den
4. Ve Beni Şeyba nesli ve ma'şer³⁷⁸ büyükleri...
Onların nurunun hidayetiyle iltihaplı gözler iyileşir
5.
.....

³⁷¹ beyte maḳâmuh.

³⁷² şukrallâhi.

³⁷³ Gramer açısından ḥâmdi olması gerekiyor fakat metinde alt mısralarda da görüleceği üzere uyak açısından böyle bir kullanım tercih edilmiştir.

³⁷⁴ Metinde şâffetleke şeklinde birleşik yazılmıştır.

³⁷⁵ evḳâti.

³⁷⁶ lehumū.

³⁷⁷ tubra'e.

³⁷⁸ Aşere-i Mübeşşere'nin kastedildiği düşünülmektedir.

/36b/

Es'adallāhu ṭal'ate's-sa'dī ve ḥabbāhu bi-kulli ḳader İmam-ı 'Ali
Kerremallāhu aṣla fi'l-berāyā yā li-fer' in min ḥayri aṣli zekiyy
El-cibāvi cedduhū ḳad tebāhā el-kerāmātu beyne külli veliyy
Ḥalku'z-zikri ve'l-maḳāmāt tezhū ṣumme teveffā bi-kulli sırrı 'aliyy

Tercümesi

Ne mutlu Sa'di'nin doğuşuna! İmam-ı Ali de onu çok sevsin.
Allah onun soyunu yaratılmışların içinde değerli kılsın, ey pak, hayırlı soyun
(torunu)!

Cibavi'nin atası ki kerametleri bütün veliler arasında revaç buldu.
..... sonra Ali'nin sırrıyla öldü.

/36b/

Nuṭṭ-i Ḥazret-i Seyyid

1. Fī ḥaleti'l-bu' di rūḥī kuntu ursiluhā³⁷⁹
Tuḫabbilu'l-arḡa ' annī ve hiye nā' ibetī
2. Fe-hāzihī devletü'l-eşbāhi ḡad ḡazarat
Fe'mdud yemīneke key taḡzā³⁸⁰ bihā şefetī

Tercümesi

1. Uzaklık durumunda ruhumu gönderimiştim
Benim yerime yeri öpsün, o benim naibimdir
2. Bu mevcudat yalancı zenginliktir
Sağ elini uzat ki dudaklarım haz alsın!

³⁷⁹ Eserin şughul formunda bestelenmiş Bestenigâr ve Yegâh makamlarındaki notaları için bkz.
http://www.sanatmuziginotalari.com/form_arama.asp?mode=1&formqry=%FEu%F0ul&pg=2&makamid=0.

³⁸⁰ taḡzā.

/37a/

Nuṭḡ-i Seyyid Bedevî Ḳuddise Sirruhū

1. Fī ṭanṭatin ḳālū ṣalātī teraktuhā
Ve lā ya‘ lemu innī uṣallī bi-mekketī
2. Uṣallī ṣalāte’l-ḥamsi fī beyti dā’imā
Ma‘ a’s-sādāti’l-akṭābi ehlu’l-ḥaḳīḳatī
3. Muraḳḳa‘ati’l-ḥamri³⁸¹ ṣa‘ ṣa‘ ahū nūruhā
‘Ala’l-kitā’i fī’l-kirām lehā ‘alametī

Tercümesi

1. Bir tıntında³⁸² dedi ki : “Sen namaz kılmadın!”
Halbuki bilmiyor ki ben kendi Mekke’mdede namaz kılarım.
2. Ben evde devamlı beş vakit namaz kılarım
Ehl-i hakikat olan kutubların efendileriyle.
3. Onun nuru şarap giysisini aydınlattı
.....

³⁸¹ ḥamru.

³⁸² dedikodu, fısıltı, şarkı

/37a/

Medhiyye

1. El-ḥamru dennī ve dennā'l-ḥamru reyḥānī
Ve meclisu'z-zikri³⁸³ tesbīhī ve Qur'ānī
2. Mā yeşrabu'l-ḥamre illā en yekūne baṭal
Yuṭallīku'n-nevme³⁸⁴ lem tağmaẓ lehū³⁸⁵ ecfānī
3. Ṭallaḳtu'n-nevme³⁸⁶ ve lem a'rif ḥalāveteh
Hattā cefā cifni 'aynī ṭābeḳā³⁸⁷ fānī
4. İbne'r-Rıfā'ī rufi'a ḳadru bihā ve 'alā
Ve-bne'l-edhem seyyeb mulkuhū fānī
5. Amma'l-Cuneydu tecenne tābeḳa'l-baṭal
Ve ḳāle ene bereketun ve rabbu a'ṭānī
6. Ene'l-ḥumey' ene'l-ḥallāc yā fuḳarā
Ravvebtu zindānehum min 'uẓmi burḥānī
7. Lākin semi'tu ricāle'l-ğaybi ḳad naṭaḳū
Fe-mut şehīden kemā mā tebni 'affānī
8. Ene'llezī ḳultu³⁸⁸ lā tu'ezzin fe-mā vecebet
Ḥattā semi'tu duyūke'l-'arşı³⁸⁹ bi-eẓānī
9. Şumme'ş-şalātu 'ale'n-nebiyyi Muḥammedin
Ve'l-Muştafā'l-muctebā min nesli 'adnānī

³⁸³ meclisi'z-zikri.

³⁸⁴ yuṭallīku'n-nevmi.

³⁸⁵ tağmaṭlehū.

³⁸⁶ ṭallaḳti nevmu.

³⁸⁷ tā beḳā.

³⁸⁸ ḳulti.

³⁸⁹ diyūki'l-'arşı.

Tercümesi

1. Şarap benim sevgilimdir ve onun nağmesi reyhan kokuludur
Ve zikir meclisi benim teşbihim ve Kur'ânımdır.
2. Ancak kahraman şarabı içer
Uykuyu terkeder, gözler(i) uyku görmez
3. Uykuyu terkettim (öyle ki) onun tatlılığını bilmem
Gözkapaklarım kurudu, göz yok oldu.
4. İbn-i Rıfâî'nin değeri yücedir
İbn-i Edhem mülkünün hazineleri fani
5. Cüneyd ise kahraman olarak
Rab bana verdi, ben bereketim!
6. Ben ben Hallâc'ım ey fakirler!
.....
7. Ama gayb ricâlinden konuşurlarken duydum
Affımı inşa ettiğin gibi şehit olarak öl
8. Şöyle diyen benim: Ezan okuma, vacib değil
Çünkü ben arşın horozlarının ezanını duydum.
9. Nebi Muhammed'e salât olsun!
Adnân neslinden seçilmiş Mustafa'ya...

/37b/

Nuṭṭ-i ‘Abdu’l-ḡanī Merḡūm

Güfte: Abdulganî

1. Ersele’llāhu ileynā bi’l-kerāmāti’l-‘izām³⁹⁰
Aḡmede’l-muḡtār³⁹¹ ṭāhā seyyide’r-rusuli el-kirām
Fe-tehennev yā rıfākī niltumū kulle’l-merām
Bi’llezi ḡad cā’ekum yed’ū ilā dāri’s-selām
2. Yā ḡabīballāhi yā men nūruhū yumli’l-vucūd
Ve’llezi min keffihī ḡad fāze finā baḡre cūd
Ente sırru’llāhi ḡaḡḡan ci’te min ḡayri’l-cudud³⁹²
Li-necāṭi’l-ḡaḡḡi mimmā ḡayruhum tehdī’l-enām
3. Sārete’r-rukban leylen ḡaḡduhum³⁹³ arza’l-ḡicāz
Ve’l-meṭāyā teterāmā ve’z-ḡirāb ve ihtizāz
Kullemā
Ve’l-hevā bi’l-ḡalbi yermī kulle vaḡtin bi-sihām
4. Hāzihī ārāmūn rām nāzīrātun bi’l-‘uyūn
Yā li-ḡavmin kulle men hāme bihā yelḡā’l-menūn³⁹⁴
Siyyemā ve’n-nūru yubdī ve’hteke’s-sırra’l-meṣūn
ḡad ‘adimnā’l-‘aḡle lemmā zāheret tilke’l-ḡıyām
5. Ve ṣalātu’llāhi rabbī ma’a selāmin lā-yezāl
Li-nebiyyi’llāhi men ḡāze celālen ve cemāl
Ve’llezi ‘Abdu’l-ḡanī yercū bihī neyle’l-kemāl
Ve bi-‘ālin ve bi-ṣaḡbin yertecī ḡusne’l-ḡitām

³⁹⁰ bi’l-kerāmātu’l-‘izām.

³⁹¹ Aḡmedī’l-muḡtār.

³⁹² cudūd.

³⁹³ ḡaḡdehum.

³⁹⁴ yelḡī’l-menūn.

Tercümesi

1. Allah geniş cömertliğiyle bize gönderdi
Kıymetli resullerin efendisi olan seçilmiş Ahmed Taha'yı
Ey arkadaşlarım, razı olun ki her dileğinize ulaşasınız!
O kişiyle ki gelip sizi barış yurduna davet ediyor
2. Ey Allah'ın sevdiği, ey nuru mevcudatı dolduran!
El ayâsından cömertlik denizi taşan!
Sen gerçekten Allah'ın sırrısın, yolların en hayırlısından geldin.
Onların (insanların) en hayırlısı olarak yaratılmışları hidayete erdirmek için...
3. Kervan geceleyin yürüdü, amaçları Hicaz toprakları...
Duygular coşku ve heyecanla arzuda yarışıyorlar
.....
Kalpteki aşk her vakit ok fırlatıyor.
4. Bunlar sembollerdir, gözleriyle bakarlar
Âşık olup yoluna düşen herkes nimetle karşılaşır.
Özellikle nuru ortaya çıkar ve korunmuş sırrı ortaya çıkarır
Bu çadırlar ortaya çıkınca aklımızı kaybettik
5. Rabbim Allah'ın salâtı, bitmeyen selâmla
Yücelik ve güzellik sahibi olan Allah'ın nebîsine olsun
Abdulganî ise kemale ulaşmayı diler
Ailesi ve sahabesi hürmetine güzel sonu umar

/38a/

Nuṭṭ-i Mezḳūr

1. İn cebertum kesre ḳalbī entumū ehle'z-zimām
Ev ḥacertum yā ḥabā'ibu fe-a' le'd-dunyā ³⁹⁵es-selām
2. Ḳālet aḳmāru'r-riyāḥī ³⁹⁶ḳul li-erbāi'l-ḡarām
Kullu men ya' şuḳ Muḥammedā ³⁹⁷yenbegī en lā yenām
3. Merace'l-baḥriyye dem'ī kāde en yelteḳiyān
Beyne sem'ī ve fu'ādī berzeḥun lā-yebḡiyān
4. Ve dumū' ul-ʿ uyūni tecrī lem-tezel naẓẓāḡatān
Ve ḥabībī ve ecnitāhu verdetāni ³⁹⁸ ke'd-dihān

Tercümesi

1. Kırık kalbimi onarırsanız ki sizler bunu yaparsınız
Ya da bunu yapmazsanız ey dostlar, dünyaya selām olsun!
2. Büyükler dediler ki : “Âşıklara söyle,
Kim Muhammed’e âşık olursa uyumaması gerekir.”
3. Gözyaşlarım deniz dalgaları gibi nerdeyse birbine karışacak
Kulağım ve kalbim arasında bir mesafe var ki birbirine ulaşamıyorlar
4. Gözyaşları durmaksızın akıyor
Mahbubum ve onun yanakları güldür, (sürülen) yağ gibi...

³⁹⁵ fe' ale'd-dunyā.

³⁹⁶ aḳmāru'r-riyācī.

³⁹⁷ Muḥammed.

³⁹⁸ vārdetāni.

/38a/

ق (Kāf)

1. Akbele'l-bedru 'aleynā ve'htefet minhu'l-budūr³⁹⁹
Mişle ħusnike mā ra'eynā kaṭṭu yā veche's-surūr
2. Ente şemsun ente bedrun ente nūrun fevka nūr
Ente lā-şekke yā Muḥammed ente miftāḥu'ş-şudūr
3. Ḥavzuke'ş-şāfi'il-murevvaḳ⁴⁰⁰ vārednā yevme'n-nuşūr
Ve'stecāret yā Muḥammed cā' iluke'z-zabyu'n-nufūr
4. Yā resūl'allāh ya men medḥuhū yucli'ş-şudūr
Lā teḥaf men fī-ke emmun min dehiyyātu'd-duhūr
5. Zādek'allāhu şalātā ma'a's-selāmi zāt-i nūr
Mā yaḥlū surūr

Tercümesi

1. Üzerimize öyle bir ay doğdu ki diğer aylar gizlendi
Senin güzelliğin gibi hiç görmedik ey sevinç yüzlü!
2. Sen güneşsin, sen aysın, sen nur üstüne nursun
Sen şüphesiz ey Muhammed, sen kalplerin anahtarısın
3. Saf, temiz, berrak havuzuna hesap gününde vardık
Vahşi geyikler bile sana komşu oldu ey Muhammed!
4. Ey Allah'ın Resülü! Ey övgüsü kalpleri cilalayan!
.....
5. Allah salât ve selâmını sende artırsın nûr sahibi!
.....

³⁹⁹ Eserin arşivde şughul olarak kayıtlı olan ve Zekâi Dede tarafından bestelendiği yazılı Tebriz notası için
bkz.http://www.sanatziginotalari.com/eser_detay.asp?esid=65742&esera=%20Akbelel%20bedru%20aleyna%20vahtefet%20minh%FCI-%20budur.

⁴⁰⁰ ḥavzuke'ş-şāfi'il-murevvaḳ.

/38b/

Nuṭḡ-i İmām Huseyn Raziya'llāhu 'anh

1. Hīretu'llāhi mine'l-ḥalki ebī ba' de ceddī ve ene'bnu'l-ḥireteyn
Ummi'z-zehrā⁴⁰¹ ḥaḡḡan ve ebī vāriṣu'l-ilmī ve mevlā'ş-seḡaleyn

Kisāu'l-yemānīde mesturdur (yazılıdır)

2. Durretun ḡad ḡuliḡat min cevherin fe-ene durretun ve'bne'l-cevhereyn
Vālidī ṣemsun ve ummī ḡamerun ve ene'l-kevkebu beyne'n-neyyireyn
3. Men lehū ceddun ke-ceddī'l-Muṣṡafā Aḡmedi'l-muḡtār seyyidu'l-kevneyn
Men lehū ummun ke-ummī Fāṡima biz'ati'l-muḡtār ḡurretu kulli 'ayn
4. Men lehū ebun ke-ebī ḡaydarin ḡātele'l-kuffāra fi yevmi ḡuneyn
'abeda'llāhu ḡulāmen neṣāen ve ḡureyṣun ya'budūne'l-veṣeneyn
5. Ya'budūne'l-lāte ve'l-uzzā me'an ve 'aliyyun ḡāme naḡve'l-ḡibleteyn
Men lehū 'ammun ke-'ammi Ca'ferin zu'l-cenāḡayni kerīmu'n-nesebeyn
6. Naḡnu aṣḡābu'll'abā ḡamsetunā ḡad meliknā ṣarḡahā ve'l-maḡribeyn
Naḡnu Cibrīlu ḡad sādisunā ve lena'l-ka'betu ṣumme'l-ḡarameyn
Ummetu'l-muḡtāri ḡurretu a'yunin fi ḡadin tuṣḡavne min yedi'l-Huseyn

⁴⁰¹ umiyye'z-zehrāe.

Tercümesi

1. Dedemden sonra yaratılmışların hayırlısı babamdır, ben iki hayırlının evladıyım
Annem gerçekten Zehra'dır, babam ilmin varisi ve ins ü cinnin mevlâsıdır
2. Ben öyle bir inciym ki cevherden yaratıldım ve iki cevherin oğluyum
Annem güneş, annem aydır bense iki nur arasında bir yıldızım
3. İki cihan efendisi seçilmiş Ahmed Mustafa gibi bir atası olan kim var?
Bütün gözlerin aydınlığı, seçilmişin parçası annem Fatıma gibi kimin annesi var?
4. Huneyn gününde kafirlerle savaşan baban Haydar gibi kimin babası var?
Kureyş iki puta ibadet ederken küçük bir çocuk Allah'a ibadet ediyordu
5. Ali iki kıbleye yönelirken onlar Lât ve Uzza'ya ibadet ediyorlardı
İki koldan kıymetli neseb sahibi Cafer gibi kimin amcası var?
6. Biz beşimiz Abâ ehliyiz, doğuya ve batıya malik olduk
Altıncımız Cibrildir, Kabe ve Hameyn (Mekke ve Medine) bizimdir
Gözlerin aydınlığı, seçilmişin ümmeti Hüseyin'in elinden içer

1. El-ḥamdu rabbī ve ‘alā yā ḥayra’l-ḥalkī nuṣallī
Ve ‘alā’ş-şahbi fuḫalā e-terāzıyyi ismaḥ lī
Ve ḥadīṣun fī mā Leylā ‘azzebenī ‘annī ehli
Ve ene mā lī fī ḥāş ‘āşir ‘āliyyun minnī
2. Āyātu “elem neşrah” etlū teşrah bālī
Ve bi-ḥamdi’llāhi teferraḥ ve yuḥiḫku’l-büsrā ilā
Yā ḳalbī emsī ve esbiḥ hum ve’d-dunyā fī ḥālī
Ve ḳana‘ bi’ş-şey’in bilā şey’ ve’stekna‘ a yesteğnī
3. Ḳulū lī mā taḥdem ḳultu el-ḥıdmetu şerefi
Men lā yuḥaddem yuḥdem ve ‘alılun mā yeşfi
Bi-cedā minnī taḥdem ve’şmurru ‘an ketefi
Ve āḥaz ḥatta’l-cibāş in kâne yaḥdum minnī
4. Lā taḳşud illa’llāh fī sırrike ve’l-a‘lā
Ve teyekḳan enna’llāhe leyse yezurruk insānī

Tercümesi

1. Rabbime şükür, yaratılmışların en hayırlısına salât ederiz
Ve faziletli sahabeye... Bana müsamaha gösterir misin?
Leylâ'nın hikayesinden ailem beni menetti.
Bana ne oluyor ki ben Hâş ve Âşir'den yüce olayım?!
2. “Elem neşrah” âyetleri okunduğumda kalbimi ferahlatır
Allah’a şükrederek ferahlık bulur ve bana müjdeyi verir :
Ey kalbim, onlar ve bütün dünya benim hâlimle sabahlıyor ve akşamlıyor.
(Hiçbir) şeysiz herşeye kanaat getir, istiğna göster(en) zenginleşir.
3.
.....
.....
.....
4. Gizli ve açıkta Allah’tan başka kimseyi kastetme (maksudun olmasın)!
Emin ol ki Allah insana zarar vermez.

/39b/

Nuṭṭ-i Pîr

1. Hâzihi'l-ḳubbetu'l-ḥazra ḳubābî ve a' lāmî
Ve kullu evliya'il-keṣni taḥte aḳdāmî
2. E-yudrikuhum sırrî eynemâ ḥallet raḳabî
Sırru'l-vucûd ve ḳıdvetu'l-İslāmî
3. Ene aḥkumu bi-vâdi's-şîn fî kullî sâ' âtin
Ve zâdet fî rub'î'l-ḥarâbi ḳubâbi i' lāmî
4. Ene'l-ʿarşu ene'l-kursiyyu ene'l-levḥu ve'l-ḳalem
Ve lâ yenseḥu'n-nessâḥu ba' de kelāmî
5. Ḳultu lehû hâzâ maḳāmî ve rif' atî
Fe-ḳâle ente şeyḥî ve ḳıdvetî ve imāmî
6. Eḥaze ʿaleyye'l-ʿahde ḳuddāmî ḥalfî
Ve sâ'iru'l-insân taḥte zıllî a' lāmî
7. Murîdî temessek bî ve kun bî⁴⁰² vâşıḳan
Ene uḥmîke fî'd-dunyâ ve yevme'z-zihâmî
8. Ene'r-rıfâ'î yâ murîdî lâ teḥaf
Ceddî Resûli'llâhi bedru't-temāmî
9. Ve mâ ḳûltu hâzâ'l-ḳavle⁴⁰³ faḥren ve innemâ
Etekellemu bi-lisâni'l-ḥaḳḳî ve'l-hâmi
10. Şumme's-şalâtu ʿale'n-nebiyyi Muḥammed
Ḥayru'l-enāmî ve ḳıdvetu'l-islāmî

⁴⁰² biye.

⁴⁰³ hâzâ'l-ḳavlu.

Tercümesi

1. Bu yeşil kubbe benim kubbem ve alemimdir
Ve kainatın bütün evliyaları ayaklarımın altındadır
2. Gönlüm anlatabilir mi, köleliğimin çözüleceği yer neresidir?
Varlığın sırrı ve İslâm'ın önderi
3. Ben Çin vadisine her saat hükmederim
Rub' i Harab'da⁴⁰⁴ kubbemin işaretleri çoğalır.
4. Ben Arşım, ben Kürsüyüm, ben Levhim ve ben Kalemim.
Neshediciler benim sözümü neshedemez.
5. Ona dedim ki: Bu benim makamım ve yükselişimdir.
Dedi ki: Sen benim şeyhimsin, önderim ve imamımsın
6. Benden öncekiler ve sonrakiler bana söz verdiler
Ve alemimin gölgesi altında diğer insanlar da...
7. Ey müridim, bana sımsıkı tutun ve bana bağlan!
Seni ben dünyada ve ahirette korurum
8. Ben Rıfāyım ey müridim, korkma!
Dedem Resulullah dolunaydır
9. Bu sözü ben kibir olsun diye söylemedim
Ben ancak Hak ve ilham diliyle konuşurum
10. Son olarak salât nebi Muhammed'e olsun
Yaratılmışların en hayırlısı ve İslâm'ın önderi olan...

⁴⁰⁴ Rub' i Harab: Masallarda çorak, susuz ve yabani çöllere verilen ad. Detaylı bilgi için bkz.
<http://www.alriyadh.com/2010/10/12/article567325.html>.

1. ‘Abdu’z-za‘îfi ve lî fi bâbi taṭṭilū
Fe-ḥavzu faẓlike mevrūdetun ve menḥulū
2. Yâ âle beyti resūlu’llâhi ve yâ şerefi
Ḳad iḥtemā nâzilun fî-kum ve menzulū
3. Yâ aḥmed yâ ebâ fâtımâ’z-zehrâ
Ve yâ ‘aliyy yedeyhi’s-seyfi meslulū
4. Ve yâ Huseyn mine’s-sıbṭeyni yâ Hasan
Meni’s-teğāşe bi-kum fe’l-ḥayru maḥşulū
5. Yâ âle⁴⁰⁵ Ṭāhâ ve Yâsine’l-muḥibbi lekum
Fî cenneti’l-ḥuldi lâ yelū bihî tebdilū

Tercümesi

1. Ben zayıf bir kulum, bana şefkat kapısı lazım
Senin fazlının havuzu uğrak yeridir ve oradan içilir
2. Ey Resulullah’ın ehl-i beyti, ey şerefli!er!
Size gelen sığınır ve siz, durak yerisiniz
3. Ey Ahmed, ey Fatımatu Zehra’nın babası!
Ve ey çekilmiş kılıcı elinde olan Ali!
4. Ve ey iki torun Huseyin ve Hasan!
Kim sizden yardım dilerse hayır bulur
5. Ey Yasin ve Taha ailesi! Sizi seven,
Ebedi cennetlerdedir, onlarda değişiklik olmaz...

⁴⁰⁵ âlu.

/40b/

Allāhu ekber kullemā k̄āle'l-mu'ezzīnu ḥayy

Hayye 'ale'ş-şalāh ḥayye 'ale'l-felāh

Ve eykaze⁴⁰⁶ kulle men fi'l-ḥayy

Yā kalbi imdeḥ Muḥammedā mā dumte ente ḥayy

Sir yā delīlī ve ente mirsālī 'alā zāke'l-ḥayyi sellim

'Ale'llezīne bi'l-ḥucrī'ş-şerīfi ḥayy

Yā ḥayyu yā kayyūmu yā şamed tenezzehte⁴⁰⁷ 'an muzādid

Ente'l-'alīmu bimā mulī'tu bihī ve ente 'aleyhi şāhid ente'r-raḳību 'ale'l-'ibādi ve
ente fi'l-melekūti vāḥid ente'l-muyessiru ve'l-musebbibu ve'l-musehhil ve'l-musā'id
yessir lenā ferecā ḳarībā yā ilāhī lā tubā'id

Yā ḥayyu yā kayyūm yā bedī'a's-semāvāti ve'l-'ardi yā mālīke'l mülki yā ze'l-celāli
ve'l-cemāli ve'l-kemāli ve'l-iftizāl yā Kayyūm

Tercümesi

Müezzinin “Hayye 'ale'ş-şalāh ḥayye 'ale'l-felāh” dediği her an Allahu Ekber...

Dirileri uyandırdı

Ey kalbim, sen sağ olduğun müddetçe Muhammed'i öv!

Ey rehberim, yürü! Sen bana gönderilmişsin. Bu diriye selām olsun..

Hucr-i Şerif'de⁴⁰⁸ diri olanlara selām olsun!

Ey Hayy, ey Kayyum, ey Samed! Zıtlardan münezzehsin...

Sen Alımsın, bendeki her şeyi bilirsin ve sen, ona şahitsin. Sen kullarını
gözetleyicisin. Sen melekûtta teksin, sen kolaylaştırıcısın, sen sebepsin, sen
rahatlatıcısın. Sen yardımcısın, bize bir kurtuluş yolu kolaylaştır Ey Allah'ım,
uzaklaştırma (zorlaştırma)!

Ey Hayy, ey Kayyum, ey yerin ve göklerin yaratıcısı, mülklerin maliki, celāl, cemāl,
kemāl ve faziletlerin sahibi, yā Kayyûm!

⁴⁰⁶ eykaze.

⁴⁰⁷ tenezzehet.

⁴⁰⁸ Efendimiz (sav)'in kabri.

/41a/

Medhiye-’i Sa’du’d-dîn

1. Fe-in se’elû ‘annî’r-ricâle fe-nisbetî
Yeķûlu beni şeybâ sādâti mekketî
2. Kara’tu ene ve şeyhî fi levhîn vâhid
‘alâ ibni ħanbelin fi zemâni seyâhatî
3. Ve ‘ahedeniye’l-ķutbu’s-şerîfu bi-yedihî
Fe-yusemmâ bi-muĥyi’d-dîn min ħayi milleti
4. Ve ķâle li-sa’dî’d-dîni eş-şâmi kum bihâ ġafîrâ
Fe-ķultu lehû sem’an ve elfeyne tã’atî
5. Ve lî fi’l-cibâ vaķtun tecellet şîfâtuhû
İzâ câ’eni’l-maķ’ade yefûzu bi-himmetî
6. İzâ nâdeti’l-fuķarâ yâ men sekene cibâ
E yudrikuhum sirri ‘alâ ķadri lemĥatî
7. Murîdî leke’l-buşrâ murîdî leke’l-henâ
Temessek bi-habli’llâhi şumme bi-bey’atî
8. Murîdî temessek bî ve kun biye vâşîķan
Ene uĥmîke fi’d-dunyâ ve yevme’l-ķıyâmetî
9. Ene şeyĥun sa’du’d-dîn ve ħâmi cibâ
Ene şeyĥu’l-ķurâ ve kullu’t-ķarîķatî
10. Ve şâret da’veti bi’l-cibâ âsisuhâ
Ve bi’s-şâmi ci’nâ ve naĥnu’l-muķî’etî
11. Cemî’u dedîbi’l-’arzi tã’at li-emrinâ
Fe-şâret işârâtî ‘alâ ehli ĥırķatî
12. Ene min ricâlin lâ yuzâmu celîsuhum
Ve lâkin resûlu’llâhi şeyhî ve ķıdvetî

Medhiye-'i Sa' du'd-din Tercümesi

1. Eğer bana mensub olduđum ricāli sorarlarsa
Derler: Benī Şeybā Mekke büyükleridir
2. Ben ve şeyhim bir levhada okuduk
Seyahatim sırasında İbn-i Hanbel'in yanında...
3. Ve yüce kutub eliyle bana söz verdi
O, milletin en hayırlısı Muhyiddin diye isimlendirilir
4. Ve Saduddin-i Şam'a dedi: Kalk, onu affet!
Ona dedim ki: Başım gözüm üstüne!
5. Ciba'da benim için bir vakit var ki O'nun sıfatları ortaya çıkar
Makamına geldiğinde himmetimle kutuluşa erer
6. Fakirler "Ey Ciba'da meskûn olan!" diye seslendiğinde,
Kalbim onlara ışığın yüceliğini bildirebilir mi?
7. Ey müridim, müjdeler olsun! Ey müridim güzellikler seninle olsun!
Allah'ın ipine sımsıkı sarıl, sonra biatıma da...
8. Ey müridim! Bana sımsıkı sarıl ve güven!
Seni dünyada da ahirette de korurum
9. Ben şeyh Saduddin'im, ben Ciba'nın koruyucusuyum
Ben şehrin şeyhiyim ve bütün tarikatın şeyhiyim
10. Ciba'da davetim orada bir temel teşkil etti
Ve Şam'a geldik ve oranın yerlisi olduk
11. Yeryüzünün bütün hayvanları emrimize tabi oldu
İşaretlerim aşk ehlini gösterdi
12. Ben öyle adamlardanım ki onlar haksızlık görmez
Resulullah da şeyhim ve önderimdir.

/41b/

Meṭāvi

Ziyārati'l-Muṣṭafā fi külli 'āmin tecrā
Lemmā Ebā Bekrī kemule⁴⁰⁹ ṭayyiben tucrā
Ve seyyidetunā⁴¹⁰ Fāṭimate'ṭ-ṭāhirete'ṭ-ṭzehrā
Ummu'l-Ḥāsen ve'l-Ḥuseyni binti'n-nebiyyi'l-hādī
Maḳāmuhā 'inde bābihī⁴¹¹ dāḥilel-ḥucrā

Tercümesi

Her yıl Mustafa (sav)'i ziyaret oluyor
Ebu Bekir de güzellikle onu tamamlar
Ve seyyidemiz pak Fatıma Zehra da
Ki o Hasan ve Hüseyin'in annesi, Hidayet veren nebinin kızıdır
Makamı hücrenin içinde onun kapısının yanındadır.

⁴⁰⁹ kemlū.

⁴¹⁰ ve sittenā.

⁴¹¹ bābihā.

/41b/

Ṭūfū erāzi’ş-şeyḥ⁴¹² ve zūrū kuṭbu yā ‘ ayyār

Ve zūrū Aḥmed delīle kavmihi’l-aḥyār⁴¹³

Seyyidi’r-Rıfā’ī seleb ‘ aqlī ma‘ a’l-ḥuẓẓār

İzā teyākaztum nādī yā maḥlūle zu’n-nār

Tercümesi

Şeyhin bulunduğu yerleri tavaf edin ve kutbu ziyaret edin ey avare!

Ve Ahmed’i ziyaret edin ki o, iyiler topluluğunun yol göstericisidir.

Hâzirûnla beraber aklımızı alan Seyyid Rıfai (yi ziyaret edin)...

Uyandığınızda “Ey zünnârı çözen!” diye nidâ edilir.

/42b/

Sultân

Nebıyyunâ kame’d-dîne ve şeyḥunâ yâ sırre Şa‘ di’d-dîn yâ ebā⁴¹⁴ ‘ âli el-meded

Tercümesi

Nebimiz dini ikame etti ve şeyhimiz de... Ey Sadeddin’in sırrı, ey Eba Ali imdad!

/42b/

Yâ sâkine Cibâ sırrı’l-Cibāvî bâhir ve fî’l-maḥāmi ḥāzir⁴¹⁵ ve’l-ḥālî fî zâhir

Ṭarîḫunâ⁴¹⁶ bi’t-telkîn ve şeyḥunâ⁴¹⁷ yâ sultân sırrı Sa‘ du’d-dîn yâ Ebā ‘ Ali el-meded

Tercümesi

Ey Cibâ sakini! Cibāvî’nin sırrı açık, makamı hazır, hâli de apaçıktır.

Yolumuz telkin ileidir, şeyhimiz sultan-ı sırr-ı Saduddin yâ Ebā Ali meded!

⁴¹² erāzişeyḥ.

⁴¹³ delīle’l-kavmi hel aḥyār.

⁴¹⁴ ebū.

⁴¹⁵ ḥāzir.

⁴¹⁶ ṭarîḫanā.

⁴¹⁷ ve’ş-şeyḥunā.

/42a/

ق (Kâf)

1. Henīen li-[‘]aynin şāhedet arza bi-Mekketī
Fe-ṭāfat bi-beyti’llāhi seb[‘] an ve lebbetī
2. Ve fī zemzemin ḳad⁴¹⁸ zemzemet ve terennemā
Ve fī ḥicri İsmā’ ile ve’l-beyti⁴¹⁹ şalletī
3. Şelāsete eyyāmin veḳafnā⁴²⁰ [‘]alā mīnā
Ve rābi[‘] a yevmin ḳad umirnā bi-rec[‘] atī
4. Ve edirnā vucūhenā naḥne’l-ḥabībi’l-Muştafā⁴²¹
Fe-hebbet [‘]aleynā nesmetu’n-nebeviyyetī

Tercümesi

1. Ne mutlu o göze ki Mekke topraklarını gördü
Allah’ın evini yedi kere tavaf ve telbiye etti
2. Zemzem’de (onun gibi) çaḡladı ve terennüm etti
Hicr-i İsmail’de (İsmail’in makamı) ve Kabe’de namaz kıldı
3. Mina’da üç gün durduk
Dördüncü gün dönmemiz emredildi
4. Yüzümüzü sevgili Mustafa’ya döndük
Üzerimize nebevi nesim rüzgarı esti

⁴¹⁸ ḳadde.

⁴¹⁹ ve’l-beytu.

⁴²⁰ eḳaẓnā.

⁴²¹ naḥne’l-ḥabībe’l-Muştafā.

/42a/

Meṭāwī

1. um ile'n-nāsi menzilen ve maḥallā
Min ḥabībi'l-ulūbi yevme'l-ıyāmā
2. Ekṣeru'n-nāsi bi'ṣ-ṣalāti 'aleyhi
Terteḳūne bihā rif'aten ve makāmā
3. Ve terāhu fī abri'ṣ-ṣerīfī ariyyā
Kulle men sellim 'aleyhi radde selāmā

Tercümesi

1. İnsanların mahallelerine ve evlerine git
Kıyamet gününde kalplerin sevgilisinden...
2. İnsanların çoğu ona salāt ederler
Onunla (salātla) makamca yükselirler
3. Onu kabir-i şerifinde sağ görürsün
Ona selām veren herkesin selāmını alır.

/42b/

ق (Kâf) - Fātiḥa-yı Şerīf

El-ḥamdu li'llāhi rabbi'l-ālemīn – Musebbibu'l-esbāb
Er-raḥmāni'r-raḥīm – Rāḥimu'l-mu'minīne munzilu'l-kitāb
Mālik-i yevmi-d-dīn – Mulkuḥū lā yefnā ve hüve şedīdu'l-iḳāb
İyyāke na'budu – 'ibādete 'abdin ḥāifin mine'n-niḳami ve şiddeti'l-azāb
Ve iyyāke nesta'in – Bi-llāhi-sti'ānete 'abdin mutevekkilin 'alā rabbi'l-erbāb
İhdina's-şirāṭa'l-muştaḳīm – Hidāyete Dāvūde'llezī⁴²² ḳulte fī ḥaḳḳihī ni'me'l-abdu inneḥū
evvāb
Şirāṭa'llezīne en'amte 'aleyhim–Na'ime'd-dunyā maḳrūnun bi-na'imi yevmi'l-ḥisāb
Ġayri'l-mağzūbi 'aleyhim – Humu'l-kāfirūne ve'l-cāhidūne bi-nuṭṭi ve-ş-şavāb
Ve le'z-zāllīn – Ellezīne azlaltehum ḥattā lā ya'rifūne'l-bāb
Āmin – Ellezīne āmenū ve'amilu's-şāliḥāti ṭūbā lehum ve ḥushu ma'āb

Tercümesi

Hamd, âlemlerin Rabbi ve müsebbibü'l-esbâb olan Allah'a aittir.
O, Rahman ve Rahim'dir. Mü'minlere merhamet eden, Kitab (Kur'an-ı Kerim)'ı indiren (dir).
O, din gününün sahibidir. O'nun mülkü yok olmaz ve O'nun azabı çok şiddetlidir.
Azap ve musibetlerden korkan kulun ibadeti gibi, yalnız (sana ibadet ederiz)...
Rablerin Rabbi'ne mütevekkil bir kulun yardım istemesi gibi sadece senden yardım isteriz.
Davud'un hidayeti gibi hidâyete erdir. Sen onun hakkında şöyle buyurdun : “Ne güzel kuldur ki o, Allah'a çok sığınandır”.
Kendilerine hesap günündeki nimetlere yakın nimetler verdiğin kimselerin yoluna ilet!
Kâfirlerin ve sözleriyle hakikate karşı mücadele edenlerin, kendilerine gazap ettiklerinin yoluna değil!
Kapıyı tanımayacak kadar sapmışların yoluna değil!
İman edip salih amel işleyenlere ne mutlu! En güzel son, onlarındır.

⁴²² Dāvūdu'llezī.

/42b-43a/

Mi'raciye

1. Bi-medhî resûli'llâhi eşdû ve eṭrabû
Fe-zâke ecran bi'n-naşîbi ve unşibû
2. Fe-zâke'llezî ḡad şerref'allâhu ḡadrehû
Bi-menziletin lem yudni minhâ muḡarrabû
3. Ve fî leyleti'l-mi'racî ḡad nâle rutbeten
Muşerrefeten min ḡâbi ḡavseyni aḡrabû
4. Henîen lenâ min ummetin ve nebiyyunâ
Şerîfun 'afîfun li'l-ilâhi mucîbû
5. Ḥasîbun nesîbun muḡsinun mutefazẓil
'Aṭûfun ra'ûfun kâmilun mute'eddibû
6. Laṭîfun ḡarîfun lâ yuzâhâ murselu
Sa'idun mezîdun fî'l-ḡişâli⁴²³ muhezzezbû
7. Maḡâmuke maḡmûdun ve ente muḡammed
Fe-eyyu lisânin⁴²⁴ bi'l-feşâḡati yu'ribû
8. 'Aleyke şalâtu'llâhi ṡumme selâmuḡ
Ve âlihî ve aşḡâbihî miskun ve aṭyabû

⁴²³ ḡişâl.

⁴²⁴ fe-eyye lisâni.

Tercümesi

1. Resulullah'ın övgüsünü söyler ve çalarım.
Bu, sevap olarak en güzel nasiptir.
2. İşte böyle Allah onun kıymetini yüceltmıştır.
Öyle bir makamla ki ona yaklaşan olmadı.
3. Ve Mi'rac gecesinde bir dereceye ulaştı.
Şereflenmiş olarak Kab-ı Kavseyn'den daha yakın...
4. Ümmet olarak ne mutlu bize! Peygamberimiz,
Şerefli, iffetli ve Allah'ın emrinde...
5. Soylu, nasipli, güzel, üstün kılınmış...
Yufka yürekli, şefkatli, kâmil, edebli...
6. İnce, zarif, ona benzer bir peygamber yok!
Cennetlik, üstün özellikleri haiz, arı (saf)...
7. Makamın yücedir ve sen de Muhammedsin (övülmüşsün).
Hangi dil, fesahatiyle onu anlatabilir?
8. Allah'ın salâtı ve sonra selâmı sanadır.
Ve miskden daha güzel kokulu ailesine ve ashabına...

2.2 Mecmuadaki Eserlerin Notaları

SABÂ ŞUĞUL

Aḥbâbî Yâ Aḥbâbî

Usûlü : Sofyan

Beste : ?

Güfte : Şamlı Abdulganî

Alḥ bâ bî yâ - alḥ bâ bî ve lâ zi mû - fi'l - bâ bî
Yâ cum le te'l - aḥ ṭâ bî ve's-sâ dâ til'l - en cā bî

Sofyan

DÜÜM TE KE DÜÜM TE KE DÜÜM TE KE DÜÜM TE KE

Ve lâ te kû mü yev me'r-ri ḥāl ve en tu mü kun fen ni'l - ḥāl
Ve yâ ü li'l - el bâ bî eş kü i ley kum mā lî

Betül GÜNEŞ

1. Aḥbâbî yâ aḥbâbî ve lâzimü fi'l-bâbî
Ve lâ teḳümü yevme'r-riḥāl ve entumü kun fenni'l-ḥāl
2. Yâ cumlete'l-aḳṭâbî ve's-sādâtîl'l-encâbî
Ve yâ üli'l-elbâbî eşkü ileykum mā lî
3. Şalātu rabbi'n-nâs 'alâ mudîreti'l-kâs
Fî ḥazreti'l-iclâs ṭâhâ ma'aş-şahâbî
4. Mîne'l-muḥibbi's-sâmî 'Abdu'l-ganiyyi'-ş-şâmî
Ḥabbâhu bi'l-in'âmî rabbi ve bi'l-âdâbî

2.3. Alfabetik Güfteler İndeksi

Güftenin Adı	Transkripsiyon Sayfa No	Nota Sayfa No
1. ‘Abde’l-Kādir yā Geylānī yā ze’l-fāzli ve’l-ihsānī	129	
2. Aḥbābī yā aḥbābī	156	236
3. ‘Ala’llāhi fī kullī’l-umūr tevekkulī	182	
4. Allāhu Allāhu Rabbunā ya men la‘ibe sātīrī	195	
5. Allāhumme ṣalli ‘ale’l-Muṣṭafā bedī‘il cemālī ve baḥrī’l-vefā	123	
6. ‘Arric yā hādī naḥve’l-ḥimā	141	237
7. Aṭliḳūnī min ḳuyūdī innenī fī zīḳ	138	238
8. ‘Azībī kullemā yekfī ferīdu’ş-şeklī ve ṣarfī	74	
9. Bedā hilālen ‘alā ḡazālen	90	
10. Beyne bānātu’r-revābī	88	
11. Beyne’l-bān ve’l-ḡazlān ve’ş-şultān	44	
12. Bi’llāhi ṣalli yā ḥāzır	185	
13. Bi’llāhi ve zāhi’l-cemīl ve mu‘cizan yā bedri	134	239
14. Bi-rūḥi yā ‘azīz Mıṣrak	187	
15. Bi-sultānī’r-Rifā‘iyyeti Seyyid Aḥmed Mevlānā	51	
16. Bulbulun efrāḥu ‘annā min ‘alā mūci’l-vuşūn	136	
17. Cānī yā seyyid cānī cānī ve’l-mu‘annānī	76	

Güftenin Adı	Transkripsiyon Sayfa No	Nota Sayfa No
18. Ce‘ alūnī fi’l-me‘ ānī melekūnī bi’l-iḥṣānī	71	
19. Cud bi’tedānī ve’rḥamnī	46	
20. Da‘ ānī’l-ġarāmi fi ‘ aşkik meşel	161	
21. Edir yā ṭal‘ ate’l-bedrī	43	240
22. Ehdet lene’s-şabā ṭibe ‘ işen mine’l-ḥabīb	85	241
23. Ehli vādī ciyād tīr ‘ aleynā telzumūnū	162	
24. Elā terā eblū murādī	175	
25. El-firāru’l-muselselā	184	
26. El-‘īdu’l-ekber lev tezurnī yā raşā	145	242
27. El-ḳalbu mine’s-şevķi lekād zāde ġarāmā	109	243
28. El-kevnu ilā cemālikum muştākū	100	
29. Emtediḥ ḥayra’l-beriyye aḥmedu’l-hādiye’l-beşīr	55	244
30. Eş-şālātu ‘ alel’l-mużallili bi’l-ġamām	73	
31. Eş-şa‘ dī vefā bi’l-amālī	99	245
32. Eş-şubḥu bedā min ṭal‘ atih	143	246
33. Etānī zamānī bimā artezī	121	247
34. Eyā naḥve’l-ḥānī eyyuhe’l-iḥvānī	60	248
35. Eyā nesīme’s-şabā in cüzte arza’l-ḥabīb	97	249
36. Eyyuhe’l-bedru’l-etemm	116	250

Güftenin Adı	Transkripsiyon Sayfa No	Nota Sayfa No
37. Fī hevā ehlu'l-muşallā ḥacibīne tizkār	89	250
38. Ḥasebūnā fedakḫakū şumme mennū fa' taḫū	104	
39. Ḥayyā binā edir lenā yā eyyuhe's-sākī	94	
40. Hāzā ġazālī mine'l-yemānī	188	
41. Heyyecet vecdī yā nesīm	159	
42. İlāhun lā ilāhunā sivāhun	119	252
43. İn rumte tuḫyā bi-‘ azmi'l-mekīnī	139	253
44. İsmah yā şāḥi ve kun faḫīrā	191	
45. Ḳad feteḫallāhu bi'l-mevāhib	190	
46. Ḳad ġarradede'l-ḫumrī ve şāḥati'l-eṭyār	126	
47. Ḳad ḫalā lī ‘ azbu'l-maḫālī fī'l-ma‘ ānī	170	
48. Ḳad meketet ḫālbī bedrun cemālī	149	254
49. Ḳad tecellet selmā ve encālet esmā	110	255
50. Ḳamerun yebsimu ‘ an durrin	118	
51. Ḳıf bi't-ṭulūlī	62	256
52. Ḳūlū şey'en lillāh yā eba'l-lişāmeyn	151	
53. Ḳūlū şey'en lillah yā ibne'l-esyād	150	
54. Ḳum bi'd-ducā vaġtenim yā nā'imen seḫarā	108	
55. Ḳum binā ḫum binā yā uheyl	179	

Güftenin Adı	Transkripsiyon Sayfa No	Nota Sayfa No
56. Küm lena naḥva'l-ḥān	153	
57. Küm yā emīra'l-ġizlān keyfe't-terāḥ	107	
58. Küm yā nedim imlā vehīm devvir ḳidāḥī	47	258
59. Küm yā nedīmī ve imle' lī ke'se't-ṭalā	157	
60. Lā telūm lillāhi eyyuhe'l-ma' şib	135	
61. La' iben ḡabyu bi-ʿ aḳlī fes' ifūnī yā ricāl	95	259
62. Lefī rubā 'ācil 'uzeyyi'l-ehyef	106	
63. Lev ennehā lemeḥat bi'd-dücā Leylā	63	
64. Lev semeḥa bedrī fī cānī Yā Mevlāy	68	260
65. Lī-bābek eteytu Yā Mevlāy	154	
66. Lī'n-nāsi 'īdun ve ene 'indī bi'l-liḳā 'īdān	148	
67. Mā 'aleynā mā 'aleynā iz verednā vertubīnā	103	
68. Mā lī ġayrī cemālukum nazārī ḥarāmū	80	
69. Mā rūḥu'l-āşık yā seyyidī illā men yehvāk	69	
70. Maḥbūbe'l-mufettaḥ mā lū bi'l-mesīl	112	
71. Maḳşadī baġdādī li'l-bāzi'l-eşheb	181	
72. Meded meded yā Rıfā'ī ṭā'at leke sibā'ī	147	261
73. Melektum fu'ādī fe-şāre'l-hevā 'aleykum raḳībun	96	262
74. Men yulāḳī a' yānen yutle's-siḫāh	188	

Güftenin Adı	Transkripsiyon Sayfa No	Nota Sayfa No
75. Min ğinā'l-bālābil ve nūḥa'l-ḥemām	133	263
76. Muḫ bedā bedri ṭayyibu'n-neṣrī	128	
77. Muḫ tebeddā nūru bedrī	176	
78. Nāḥa'l-ḥamāmu'l-muṭavvaḫ	183	
79. Naḫartu fī Mekke nehāre's-se'ūd	164	
80. Nefsu'l-amālī cānım tu' alliluhā	167	
81. Nemdeḫu'l-hādi'l-mumecced	177	
82. Raḫaṣa'l-kevenu ve ğannā ṭarabā ṣaḥḥati'l-ervāḥ	70	264
83. Ravzatu'l-ezāhir vecchehu's-senī yā 'aynī	101	
84. Rıfā'ī leyyā yā şeyḥī leyyā	172	
85. Rīḥa'ş-şabā in merreyt li-'urbī vādī needī	158	
86. Sādātun ennā ḥubbukum fennī feṣṣaḥ 'annī	77	265
87. Şaḫa zebāni'l-bān mine'l-ḥayā fettān	120	266
88. Selāmī 'alā ehli tilke'l-ḥıyām	61	
89. Şihḥī bi'd-dimū' yā 'uyūnī	160	
90. Sir bī ile'l-aṭlālī min cānibi'l-ġarbī	111	267
91. Sir binā yā hādī mā şı'nā terkeb	178	
92. Şāzilun şāde ḫulūbe'l-umem		

Güftenin Adı	Transkripsiyon Sayfa No	Nota Sayfa No
93. Şeddu ‘alā ḥaylek nevā	130	
94. Şāzilun şāde ḫulūbe’l-umem	93	
95. Şemsu’l-ḥusnī tuclā lī fevḳa’l-ḡuşnī	171	
96. Şerḥu ḥālī ve ḳışṣatī ve naḥībī	117	
97. Şey’ en li’llah Yā Bedevī	79	
98. Ṭal‘ atī’l-maḥbūb ḡāyeti’l-maṭlūb	137	
99. Ṭālī‘ u’l-efrāḥ yā emeli heyyecet ḳalbī mine’l vecelī	59	
100. Tecellet ṭal‘ ate’l-ḥusnī	155	
101. ‘Ucnahve’l-ḥimā vādī ve ḥāyyi ehli veydī	168	
102. Ufdīhi raşā nemā ve ‘an yeteḥacceb	114	268
103. ‘Uyūnu sākīnā tuḡnī ‘ani’d-dem	189	
104. Veşālūni ba‘ de bu‘ dī ve ra‘ev sālīfe ‘ahdī	91	269
105. Yā ‘alīm bi’l-ḥāl	86	
106. Yā bedre fī cunḥi’l-ḡalesī	98	270
107. Yā Ebā Ḥaşşar bī ḥayyir şerreftē’l-evṭān	122	271
108. Yā ebhe’l-cemālī in‘ am bi’l-vişālī	45	
109. Yā ḡā’ibu selimet ‘azu’l-ḥabībī māt	131	
110. Yā hūdāte’r-ravāḥilī ve’l-cemālī’l-bevāşilī	48	272
111. Ya huveyda’l-‘īşī mehlen innenī muḡramun ‘ḡānī	115	273

Güftenin Adı		Transkripsiyon Sayfa No	Nota Sayfa No
112.	Yâ kurrete'l-‘ayni yâ nuzhete'l-kevnî	56	274
113.	Yâ leylü ‘anne'l-ḥābibu vefā	146	
114.	Yâ leylü yâ leyl ṭavvîl ‘aleynā	127	
115.	Yâ lisānî henā yeḳûl	186	
116.	Yâ mâisel'l-ḳaddî rifḳan kemzā ‘aleynā temîlû	54	
117.	Yâ melîḥ yâ şāḥibe'l-ḥālî ene ‘abduke	113	275
118.	Yâ men esbānî bi'l-vechî'l-işneynî	57	276
119.	Yâ men yelḥānî hunā baḥra'l-‘avāzil	58	277
120.	Yâ men yerûmu yâ ‘aynî ḥallî'r-rumûze	75	
121.	Yâ meşriḳan bi'l-muḥayyâ eftenet	78	
122.	Yâ muḡramā finān in kunte tebgînān	132	278
123.	Yâ mu‘rizān ‘annî metā vişāluk	163	
124.	Yâ nāsi maḳrûne'l-ḥavācib cānî	166	
125.	Yâ nedānā nedānā (Entum furûzî)	169	
126.	Yâ nuzûle'l-bānî fî rubā necdî	53	
127.	Yâ Rab irḥāmnā veḡfir zelelnā	142	279
128.	Yâ Rabbi inne zunûbî fî'l-verā keşuret	87	280
129.	Yâ Rabbi nevvir ḳalbî fî baḥrihî el-mekzîdû	65	
130.	Yâ Rabbi Yâ Settâr bi'l-Muşṭafa'l-‘Arabiyy	72	

Güftenin Adı	Transkripsiyon Sayfa No	Nota Sayfa No
131. Yā raḥmeten li'l-ḥalḳ yā vāṣil yā baḥre cūd	152	
132. Yā Rasūlallāh ente'l-maḫşūdū	92	281
133. Yā rīme's-sefhi ve'n-nevā	125	
134. Yā şāḥibe'l-envār yā ze'l-live'l-ma' ḫūd	67	282
135. Yā sāḫi'n - nūdmān imla' ve'sḫīnān	42	
136. Yā seyyide'l-kevineyni yā ḫurrete'l- ayneyn	105	
137. Yā Tevvāb Yā Tevvāb Yā Rabbi tub 'alā men tāb	49	283
138. Yā zābye vādī yubrīnī mine't-tecāfi kāvīnī	52	
139. Yā ze'l-gār şabrī zār yekfi li'l-maṭālik	81	
140. Yā ze'l-ḫavāmu's-seherī	84	
141. Yā ze'l-me' ānī ve'l-ḫuneyni ufdīhi bedren yencelī	66	
142. Żabyun neḫā ve'l-merveteyn	82	
143. Zāhi'ş-şifātī maḥbūbu'l-verā	173	
144. Zera'l-ḫabību ḫalbī ve zādeti'l-ekdārū	144	

SONUÇ

Bu çalışmada İzmir Millî Kütüphanesi 2027 no.'lu Derviş Muhammed (Mehmed) Efendi'ye ait Mecmua-i Şuğul incelenmiştir. Eserin yazım tarihi açıkça belirtilmemiştir ancak 12 Mart 1867 tarihli bir vakıf kaydı bulunmaktadır.

Mecmuada XIX. yy'da yaşamış Manisalı Âsım Molla ve Osman Efendi (ö.1879)'ye ait birer güfte ve Hopçuzade Şakir Efendi (ö. 1860)'ye ait bir beste bulunması da mecmuanın bu dönemde yazıldığını göstermektedir. Eser XIX. yy Osmanlı dönemi Mûsikîsini aydınlatması bakımından olduğu kadar tekke mûsikîsi ve tasavvuf tarihi açısından da önemlidir.

Mecmuada yer alan güfteler Arapça'dır. Güftelerdeki imlâ hataları, metinlerin duyulduğu gibi yazıldığını göstermektedir. Güftelerin transkripsiyon yöntemiyle günümüz alfabesine aktarımı yapılırken dipnotlarda belirtilen bu hatalar da metin içerisinde düzeltilmiştir. Güfteler, Arapça bilmeyenler tarafından da anlaşılır kılmak için tercüme edilmiş, her güftenin tercümesi transkripsiyonunun altında verilmiştir.

Mecmuada ibtihâl, kaside, medhiye, mi'râciye, münâcât, nevbe, salât, selâm, şuğul, tesbih ve tevhid biçiminde eserlere yer verilmiştir. Bir müzik biçimi olan *ibtihâl* bu çalışma ile Türk Mûsikîsi literatürüne kazandırılmıştır.

Mecmuada beyit, devr, lâzime, meyân, müfred, nakarat, nutuk terimleri geçmektedir. Bu terimlerden edebî terim gibi görünen *beyit* teriminin şiirde besteli kısımları işaret eden bir müzik terimi olarak da kullanıldığı tespit edilmiştir.

Müzik kaynaklarımızda usûl ismi olarak geçen *devr* teriminin sadece bir usûl ismi olmayıp aynı zamanda başlı başına bir müzik biçimi olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Mecmuadaki şugullerde yer alan devr kısımlarında bu müzik biçiminin bölümlerinin kullanıldığı tahmin edilmektedir.

Mecmuada geçen ve müzik kaynaklarında saz eserleri için kullanıldığı ifade edilen *lâzime* teriminin sözlü eserler için de kullanıldığı ortaya çıkarılmıştır.

Mecmuada yer alan nutuk türü şiiirlerden iki tanesinin bestelendiği ve arşivlerde şugul olarak kaydedildiği görülmüştür.

Mecmuada geçen güftekârlar Ebussafa, Esad Suud, Halil Nablusî, İmam Bûsîrî, Manisalı Âsım Molla, Mustafa Bekrî, Osman Efendi, Şâdî, Şamlı Abdülganî ve Şeyh Mehmed Bekrî'dir. Hopçuzade Şakir Efendi mecmuada eseri bulunan tek bestekârdır.

Mecmuada sırasıyla Rast, Uşşak, Segâh, Nevâ, Çargâh, Bayatî, Mâhur, Muhayyer, İsfahan, Evc, Ferahnâk, Sabâ, Bestenigâr, Hicaz, Şehnâz, Hüseynî, Acem Aşîran, Hüseynî Aşîran ve Hüz zam makamlarında ş uğullere yer verilmiştir. Fihristte yer almasına rağmen Bûselik, Araban ve Kürdî İsfahan ve Kürdî Hicaz makamlarından eserlere yer verilmemiştir.

Mecmuada toplam 144 adet şuğul vardır. Bütün şuğulleri kapsadığı düşünülen *Türk Din Mûsikîsi'nde Arapça Güfteli İlâhiler (Şuğuller)* adlı çalışmada yer almayan 27 adet şuğul bulunmaktadır. Bunlardan 14 tanesi istifade ettiğimiz www.trtkulliyat.com, www.sanatmuziginotalari.com, TRT Ankara Müzik Dairesi Başkanlığı nota arşivlerinde de bulunmamaktadır. Repertuarda bulunanlardan 5 tanesinin bestelendiği makam, mecmuadaki makamla örtüşmemektedir. Bu şuğullerin farklı makamda da bestelendiği mecmua sayesinde ortaya çıkmıştır.

Çalışmada bazı güftelerin kısmen yazılmış olduğu görülmüştür. Bazan ise güfte nakarat kısmından başlayarak yazılmıştır. Oysa nota arşivlerinde ya da M.

Emin Altıntop'un tezinde güfte nakarat cümlesi ile başlamamaktadır. Bunun tam tersi misaller de mevcuttur. Bu durumlar sebebiyle nota araştırması için mısra mısra tarama yapmak durumunda kalınmıştır.

Mecmuadaki eserlerin notasını bulabilmek için istifade edilen Kültür Bakanlığı'na ait www.sanatmuziginotalari.com internet sitesinde ve TRT nota arşivinde, eserlerin isimleri bile bazan ilk bakışta anlaşılamayacak kadar yanlış okunmuş ve yazılmıştır. Eserlerin güfteleri hatalarla doludur. Bestekâr ve güftekâr bilgileri herhangi bir araştırmaya tabi tutulmadan verilmiş olduğundan bu konuda da hatalar mevcuttur. Bazen aynı eserin iki farklı notasında farklı güftekâr isimleri bulunduğunu ya da yanlış güftekâr bilgilerinin yazılmış olduğunu tespit ettik. Eserlerin notaları da ayrıca problemlidir. Eserin üzerinde yazan usûlle anahtarda verilen usuller birbirinden farklı olabilmektedir. Notaların bir kısmı okunması güç olacak kadar siliktir. Kültür Bakanlığı'na ait online nota arşivinin ve TRT Müzik Dairesi arşivindeki güftelerin düzeltilmesi, bestekâr-güftekâr bilgilerinin detaylı bir şekilde araştırılması ve bu husustaki hataların giderilmesi, notaların Arel-Ezgi-Uzdilek nota sistemiyle yazılması, mecmuada notalarıyla verilen eserlerin icra edilerek yeniden repertuara kazandırılması gerekmektedir.

Bu çalışma ile mevcut müzik kaynaklarımızın yetersizliği de ortaya çıkmıştır. Türk Müziği tarihinin aydınlatılabilmesi için Osmanlı sınırları içerisinde yer alan ülkelerde geniş çaplı araştırmalar yapılması gerekmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

- AGAYEVA, Sureya, “**Nevbe**”, DİA, İst., 2007, c. 33, s. 37-38
- AK, Ahmet Şahin, **Türk Mûsikîsi Tarihi**, Ankara, Akçağ Yay., 2009
- AK, Ahmet Şahin, **Türk Din Mûsikîsi**, Ankara, Akçağ Yay., 2009
- AKDOĞAN, Bayram, **Türk Din Mûsikîsi Dersleri**, Ankara, 2010
- AKSOY, Hasan, “**Mehmed Şâkir Efendi**”, DİA, Ankara, 2003, c. 28, s. 530.
- ALTINTOP, Mehmet Emin, **Türk Din Mûsikîsinde Arapça Güfteli İlâhîler (Şuğuller)**, Yüksek Lisans Tezi, M.Ü. Sos. Bil. Ens., 1994
- AL-FARUQI, Lois Ibsen, **An Annotated Glossary of Arabic Musical Terms**, Greenwood Press, 1981
- ANADOL, Cemâl- GÜRCANLI Şenol, **Türk Din ve Tasavvuf Mûsikîsi**, İst., Melda Yay., 1984
- ATEŞ, Erdoğan, “**Tesbih**”, DİA, İst., 2011, c. 40, s. 529
- BELVİRANLI, Ali Kemal, **Mûsikî Rehberi -Dînî Mûsikî-**, Konya, Nedve Yay., 1975
- ÇAKAR, Ş. Şeref, **Türk Müziği Teorisi ve Makamlar**, Ankara, MEB Yay., 2004
- ÇİÇEK, Yakup, “**Bekrî, Ebu'l-Mekârim**”, DİA, İst., 1992, c. 5, s. 366-367
- DİLÇİN, Cem, **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Ankara, TDK Yay., 2013
- Ez-ZEBÎDÎ, Murtazâ, **Tâcu'l-Arûs min Cevâhiri'l-Kâmûs**, Dâru'l-Fıkr Yay.
- GAZİMİHAL, Mahmut R., **Mûsikî Sözlüğü**, İst., Milli Eğitim Basımevi, 1961
- KAÇAR, Prof. Dr. Gülçin Yahya, **Türk Mûsikîsi Rehberi**, Maya Akademi, Ankara 2012

- KAÇAR, Prof. Dr. Gülçin Yahya, **Türk Mûsikîsi Üzerine Görüşler (Analiz ve Yorumlar)**, Maya Akademi, Ankara 2012
- KAPLAN, Zekai, **Dînî Mûsikî Dersleri**, İst., MEB Yay., 1991
- KARADENİZ, M. Ekrem, **Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları**, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 1965
- KAYA, Mahmut, **“Bûsîrî, Muhammed b. Said”**, DİA, İst., 1992, c. 6, s. 468-470
- KUMSUZ, Nurkal, **Edebî Terimler Sözlüğü**, Kayseri, Laçın Yay., 2003
- MUSLU, Dr. Ramazan, **Mustafa Kemâleddin Bekrî ve Tasavvufî Görüşleri**, İst., Erkam Yay., 2005
- NEUBAUER, Eckhard - DOUBLEDAY, Veronica, **Islamic Religious Music**, www.oxfordmusiconline.com
- ÖZALP, Dr. M. Nazmi, **Türk Mûsikîsi Tarihi**, İst., MEB Yay., 2000
- ÖZEN, Şükrü, **“Nablusî, İsmail b. Abdulganî”**, DİA, İst., 2006, c. 32, s. 268-269.
- ÖZKAN, İsmail Hakkı, **Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri**, İst., Ötüken Yay., 2011
- ÖZKAN, İsmail Hakkı, **“Kasîde”**, DİA, İst., 2001, c. 24, s. 566
- ÖZTUNA, Yılmaz, **Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi**, İst., Millî Eğitim Basımevi, 1974
- ÖZTUNA, Yılmaz, **Türk Mûsikîsi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi**, Ank., Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., 2000
- ÖZTUNA, Yılmaz, **Türk Mûsikîsi Teknik ve Tarih**, İst., Türk Petrol Vakfı Lale Mecmuası Neşriyatı, 1987
- SAMİ, Şemseddin, **Kâmûs-i Türkî**, Şifa Yayınevi ve Matbaacılık, İst., 2010
- SAY, Ahmet, **Müzik Ansiklopedisi**, Başkent Yay., Ankara, 1985
- SÖZER, Vural, **Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi**, Remzi Kitabevi, İst, 1986

- SÖZER, Vural, **Müzik Terimleri Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, İst, 2012
- SÜRELSAN, İsmail Baha, **Türk Din Mûsikîsi'ne Giriş**, TRT Merkez Müzik Dairesi Yay., 1972
- ULUÇAY, Mustafa Çağatay, **Manisa Ünlüleri**, Manisa Lise Matbaası, 1946
- USLU, Recep, “**Türk Müziği Eğitim Tarihinde Güfte Mecmuaları ve İnceleme Esasları Üzerine Tespitler**”, Müzikte 2000 Sempozyumu, İst., 2000
- USLU, Recep, “**Kaside-i Bürde'nin Besteleri**”,
https://www.academia.edu/759950/Burde_Kasidesi_ve_Besteleri#
- UYSAL, R. Selçuk, **Mûsikî Edebiyatı**, İst., Doğu Kitabevi, 2010
- UZ, Kâzım, **Mûsikî Istılâhâtı**, Ankara, Küğ Yay., 1964
- YAHYA KAÇAR, **Gülçin, Türk Mûsikîsi Rehberi**, Ankara, Maya Akademi, 2012
- YAVAŞÇA, Prof. Dr. Alaeddin, **Türk Mûsikîsinde Kompozisyon ve Beste Biçimleri**, İstanbul, Türk Kültürüne Hizmet Vakfı, 2002
- YURD, Ali İhsan, “**Bekrî, Kutbüddin**”, DİA, İst., 1992, c. 5, s. 369
www.almaany.com
<http://www.alriyadh.com/2010/10/12/article567325.html>
www.sanatumuziginotalari.com
www.trtkulliyat.com

ÖZET

Bu çalışma ile İzmir Millî Kütüphanesi 2027 No.'lu XIX. yy'da yazılmış Derviş Muhammed (Mehmed) Efendi'ye ait Mecmua-i Şuğul incelenmiştir.

İki bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde mecmua tanıtılmış, mecmuada yer alan makamlar verilmiş, mecmuada geçen müzik terimleri ve biçimleri açıklanmış, mecmuada güfteleri bulunan Ebussafa, Esad Suud, Halil Nablusî, İmam Bûsîrî, Manisalı Âsım Molla, Mustafa Bekrî, Osman Efendi, Şâdî, Şamlı Abdülganî ve Şeyh Mehmed Bekrî ve mecmuada bir adet bestesi bulunan Hopçuzade Şakir Efendi'nin hayatları hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde ise Arapça yazılmış olan mecmuada yer alan güfteler transkripsiyon alfabesi ile latin harflerine aktarılmış ve tercümeleri yapılmış, bu eserlerden notası bulunan eserler Arel-Ezgi-Uzdilek nota sistemine göre yeniden yazılmış ve bölümün sonunda alfabetik güfteler indeksi verilmiştir.

Ağırlıklı olarak Şuğul formundan eserlerin yer aldığı mecmuada sırasıyla Rast, Uşşak, Segâh, Nevâ, Çargâh, Bayati, Mahur, Muhayyer, Isfahan, Evc, Ferahnâk, Saba, Bestenigâr, Hicaz, Şehnaz, Hüseyini, Acem Aşiran ve Hüzam makamlarından 145 adet şuğul bulunmaktadır. Mecmua ayrıca Devr, İbtihâl, Medhiye, Nevbe, Salât, Selâm, Şuğul, Tesbih ve Tevhid dînî müzik biçimlerinden örnekler ihtiva etmektedir.

ABSTRACT

In this work the manuscript book in İzmir National Library registered 2027 which is belonging to Derviş Mehmed (Muhammed) Efendi and is written in 19th century Mecmua-i Şuğul is examined.

This work has two chapter and its first part the manuscript book is introduced, modes in the book is listed, musical terms and forms is explained. There are also autobiographies of the tunesmithes Ebussafa, Esad Suud, Halil Nablusî, İmam Bûsîrî, Manisalı Âsım Molla, Mustafa Bekrî, Osman Efendi, Şâdî, Şamlı Abdülganî ve Şeyh Mehmed Bekrî and the composer Hopçuzade Şakir Efendi in this chapter. In the second part the lyrics in the book which is written in Arabic is translated into Latin alphabet via transcription system and is translated, the musical notes is written again in the notation system of Arel-Ezgi-Uzdilek. At the end of part there is an index of lyrics in alphabetical order.

In the book which has generally shuguls there are 145 shuguls on the modes of Rast, Uşşak, Segâh, Nevâ, Çargâh, Bayati, Mahur, Muhayyer, Isfahan, Evc, Ferahnâk, Saba, Bestenigâr, Hicaz, Şehnaz, Hüseyini, Acemaşiran and Hüz zam. There also examples of religious music forms Devr, İbtihâl, Medhiye, Nevbe, Salât, Selâm, Shugul, Tesbih and Tevhid in this manuscript book.

EK: Mecnua-i Şuğul'den Örnek Sayfalar

